

**ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ**

**ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ**

ΤΟΜΟΣ 38

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΓΚΑΤΑΛΕΪΦΑΝΤΑΣ
ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ
ΕΓΚΛΗΜΙΟΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΔΙΟΔΩΡΟΝ
ΕΙΣ ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΠΑΣΧΑ
«ΟΦΕΛΟΝ ΑΝΕΙΧΕΣΘΕ ΜΟΥ...»
ΠΕΡΙ ΔΙΑΔΟΣΕΩΣ ΤΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΥ
«ΟΥΔΕΠΟΤΕ ΑΦ' ΕΑΥΤΟΥ ΠΟΙΕΙ Ο ΥΙΟΣ...»
«ΕΝ ΕΣΧΑΤΑΙΣ ΗΜΕΡΑΙΣ
ΕΣΟΝΤΑΙ ΚΑΙΡΟΙ ΧΑΛΕΠΟΙ»

Κεφμενόν: B. de Montfaucon.

Εισαγωγή—Μετάφρασις—Σχόλια
ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ Θ. ΝΙΚΑ
θεολόγου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	9
Πρός τοὺς ἐγκαταλείψαντας τὴν Ἐκκλησίαν II (97) *	
Ἐγκώμιον εἰς τὸν Διόδωρον	22 (107)
Εἰς τὸ Ἅγιον Πάσχα	26 (111)
«Ὁφελον ἀνείχεσθέ μου...»	35 (120)
Περὶ διαδόσεως τοῦ Εὐαγγελίου	50 (139)
«Οὐδέποτε ἀφ' ἑαυτοῦ ποιεῖ ὁ Υἱός...»	67 (151)
«Ἐν ἐσχάταις ἡμέραις ἔσονται καιροὶ χαλεποὶ»	82 (175)
ΚΕΙΜΕΝΟΝ	97

* Οἱ ἐν τῷ παραθέσει ἀριθμῷ παρατίθενται εἰς τὰς ἀντιστοιχούσας σελίδας τοῦ κειμένου.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἡ ἐκλογή καὶ ἡ ἐνθρόνισις τοῦ Χρυσόστομου εἰς τὸν ἀρχιεπισκοπικὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐστῆκε δι' αὐτόν, πλὴν τῶν ἄλλων, καὶ τὴν εἰσοδὸν καὶ τὴν γνησιότην μὲ ἓνα περιβάλλον ἀρνούμενος διάφορον ἐκείνου εἰς τὸ ἔσχατον μέχρι τοῦδε ἔχον. Καθ' ὅσον ἡ Ἀντιόχεια, παρὰ τὴν σπουδαίοντά της, δὲν ἠμποροῦσε νὰ συγκριθῇ πρὸς τὴν πρωτεύουσαν πόλιν τῆς αὐτοκρατορίας. Μετὰ, λοιπόν, εἰς τὸ πλῆθος τῶν νέων φροντίζων καὶ τὰ ἡμέτερα καθήκοντα τοῦ δὲν παρέλειπε τὸ διδακτικὸν ἔργον, Ἀντίθετα, πολυμερῶς ἀνέπτυξε δραστηριότητα πρὸς διαφύτικον οἰκονομῶν, Ἐκκλῆσιαν, κοινοῦ, ἐκπαιδεύον καὶ ἐν γένει πρὸς περιστολὴν τῶν ἀφορμῶν ἐκείνων καὶ παρέσχεον τοὺς πιστοὺς εἰς τὸ κακὸν καὶ τὴν ἁμαρτίαν.

Ἀναμφιβόλως τὰ θέατρα καὶ ὁ ἰπποδρόμος τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἔαν δὲν ἀπετέλουν μίαν νέαν ἑταιρίαν διὰ τὸν Χρυσόστομον, θὰ ποὺ ἔδειξαν ἀπιστοῦντες τὸ μέγεθος τῆς φθοροποιᾶς ὑπερβαίνει τὸν εἰς τοὺς Χριστιανούς. Δι' αὐτὸ πολλὰ ἐμύληται τοὺς σφύρονται περὶ τὸ θέμα αὐτό, πράγμα καὶ ἀποδεικνύει τὸ πόσον σφαιρικῶς ἀπέβλεπον εἰς αὐτὰ. Μία ἀπὸ τὰς ἐμύλης αὐτὰς εἶναι καὶ ἡ ἀκολουθεῖσα, εἰς τὴν ὅποιαν ἀπευθύνεται πρὸς ἐκείνους καὶ ἐγκατελείψαν τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἀπερρογῆσαν ἀπὸ τῆς ἰπποδρομίας καὶ τὰ θέατρα. Ἰδιαιτέρα τούτοις τῆς καταστροφικῆς συντηρίας καὶ ἔχει διὰ τὸν Χριστιανὸν ἢ εἰς τὰ θέατρα φιλίης, διότι τὰ ἐκεῖ τελούμενα ἐντυπώνονται εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ καὶ ἐσπρεφίζον βαθύτητα ἐλκύνον τὴν ζωὴν τοῦ ἀπομνην, οἰκονομικῶν καὶ κοινωνικῶν. Πρὶν παντός, αἱ γυναῖκες τοῦ θεάτρου γίνονται οἱ φορεῖς καὶ κακοὶ καὶ παρὰ τὸν εἰς τὴν ἐκτίλειαν τῆς μοιχείας, ἔσται καὶ διὰ τῆς πονηρᾶς ἐπιθυμίας, σήμερον μὲ τὸ πρὸς τὸ δόλιπον γυναῖκα πρὸς τὸ ἐκπληροῦν αὐτὴν ὅλην ἐμύλησιν αὐτῆς ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ (Ματθ. 5, 28).

Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ὁ πατὴρ ἀπειλεῖ νὰ ἀποκόψῃ ἀπὸ τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας ἐκείνους παραμένοντες ἀμετανόητοι καὶ δὲν ἀποβάλλουν τὰς κακὰς αὐτὰς συνήθειας, διὰ νὰ προφυλάξῃ τοὺς πιστοὺς ἀπὸ τὴν μόλυνσιν τῆς ἁμαρτίας καὶ παραλλήλως νὰ φέρῃ αὐτοὺς εἰς συνείδησιν τῆς καταστάσεώς του, ὥστε νὰ ἀμετανόησιν καὶ νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν.

Ἡ ἑμεῖς, ὅπως ἐλέγχῃ, ἀποσθάνεται πρὸς τοὺς Χριστιανούς τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἔλαθε χάριον κατὰ τὰς ἀρχάς τοῦ ἔτους 399, ὡς προκύπτει ἀπὸ τὰ ὅσα ὁ ἴδιος ἀναφέρει. Λέγει, δηλοῦν, εἰς ἓνα σημείον, (276. E), ὅτι ἐπὶ ἓνα ἔτος ἔπαισε γὰρ ἐκονομικὴν τῆς ἰδίας συμβουλίας, ἀπὸ τότε ποὺ ἔφθασεν εἰς τὴν πόλιν ταύτην. Διηγημένου ἤμας οὖν ὁ Κρυστόστομος ἀπέχθη εἰς τὴν Κωνσταντινουπόλιν τῇ 26 Φεβρουαρίου τοῦ ἔτους 398, ἐξαγεται ἐνταῦθεν ἀδίστατος τὸ συμπέρασμα ὅτι τὴν ἐκείνην μέλλον τοῦ 399 ἐξαφάνησε τὴν μετὰ χεῖρας ἐμεῖς.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΟΜΙΛΙΑ

272 Α ΠΡΟΣ ΑΙΤΟΥΣ ΠΟΥ ΕΠΗΓΑΓΕΙΝΑΝ ΤΗΝ ΗΚΚΛΗΣΙΑΝ ΚΑΙ ΕΣΤΡΑΦΕΝΑΝ ΠΡΟΣ ΤΑΣ ΙΠΠΟΔΡΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΤΑ ΘΕΑΤΡΑ.

Εἶναι δυνατόν νὰ τὰ ἀνεχθῶ αὐτά; Εἶναι δυνατόν νὰ τὰ ὑποφέρω; Ἀλλὰ ἐπιθυμῶ ἑσῶς τοὺς ἰδίους νὰ σᾶς καταστήσω κριτὰς τοῦ ἑαυτοῦ σας. Τὸ ἴδιον ἔκανε καὶ ὁ Θεὸς μὲ τοὺς Ἑβραίους· δηλοῦν, ἀπευθυνόμενος μὲ παράπονον πρὸς αὐτοὺς τοὺς ἰδίους, ἔλεγεν· «ἀπαντήσατέ μου, ἑσεῖς ποὺ εἰσθε ὁ ἀγαπητός μου λαός, ποῖον κακὸν σᾶς ἔκανα, μὲ ποῖον τρόπον σᾶς ἐλύπησα, ἢ ποτε σᾶς παρηνώχλησα;». Καὶ πάλιν· «Ποῖον παράπτωμα εὗρεκαὺ αἱ πατέρες σας εἰς τὴν συμπεριφορὰν μου ἀπέναντί των;». Τὸν Θεόν, λοιπόν, δὴ μιμηθῶ καὶ ἐγὼ καὶ θὰ σᾶς ἐρωτήσω διὰ δευτέραν φορὰν. Εἶναι δυνατόν νὰ τὰ ἀνεχθῶ αὐτά; Εἶναι δυνατόν νὰ τὰ ὑποφέρω; Ὑστερον ἀπὸ τόσας μακρὰς ἀμιλί-
ας καὶ τόσον μεγάλην διδασκαλίαν μερικοὶ, ἀφοῦ ἐγκατέ-
λειψαν τὴν Ἐκκλησίαν, ἐστράφησαν πρὸς τοὺς ἀγανιστι-
κοὺς ἵππους· ὅ καὶ ἐκυριεύθησαν ἀπὸ τὴν μανίαν, ὥστε ἐ-
γέμισαν ὁλόκληρον τὴν πόλιν ἀπὸ ἱπποδρόμων καὶ ἀνδρῶν
κραυγῶν, ποὺ προκαλοῦν γέλοισι, ἢ μάλλον μεγάλων θρη-
νῶν.

Καὶ ἐγὼ, λοιπόν, καθήμενος εἰς τὸ σπῆτι μου καὶ ἀ-
κούων νὰ ἀπαποῦν εἰς φωνάς, ὑπέφερα χειρότερα ἀπὸ αὐ-
τοὺς ποὺ εὗρισκονται εἰς τὴν θάλασσαν καὶ κινδυνεύουσι
ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμήν νὰ ναυαγήσουν. Διότι, ὅπως ἀ-
κριβῶς ἐκεῖνοι, ὅταν τὰ κύματα προσκρούουν εἰς τὰς πλευ-
ράς τοῦ πλοίου, φοβοῦνται ὅτι διατρέχουν τὸν ἔσχατον
κίνδυνον, ἔτσι καὶ ἐγὼ ἐνοῶμαι πρὸς ἄσχημα, ὅταν ἑσθάναι
εἰς τὰ αὐτιά μου αἱ κραυγαὶ αὐταί, ἐξαμύλων τὸ κεφάλι
καὶ ἐκείμαι τὸ πρόσωπόν μου ἀπὸ τὴν λύπην μου, ὥς δι-
ότι ἄλλοι μὲν εὗρισκονται εἰς τὰς κερκίδας τοῦ ἱπποδρόμου

1. Μτκ. 6, 8.

2. Τερ. 2, 6.

3. Δηλοῦν, τοὺς ἵππους ποὺ τρέχουν εἰς τὸν ἱπποδρόμον.

καὶ προέβαιναν εἰς τὰς ἀσχημίας αὐτάς, ἐνῷ ἄλλοι συγκεντρωμένοι καθ' ὁμάδας ἐπαυφύμουν τοὺς ἡνδίκους καὶ ἐκραύγαζαν μὲ μεγαλῦτερον μανίαν ἀπὸ τοὺς πρώτους.

Ποῖον ἀπάντησιν θὰ δώσωμεν ὁμῶς; Ἡ τί θὰ προβά-
λωμεν πρὸς δικακολογίαν, ἐάν τυχὸν ἐπὶ τοῖς ξένος, ἀπὸ ὁ-
ποιοῦντος μέρους, ἔλθῃ καὶ μᾶς κατηγορήσῃ λέγων· Ὁ
αὐτὸν τὴν ὄψιν παρουσιάζει ἡ πόλις τῶν ἀποστόλων.⁴ Αὐτὰ
τὰ ἔργα ἐπιτελεῖ αὐτὴ, ποῦ εἶχε τὸσον μεγάλαν διδασκα-
λόν.⁵ Ἔτσι συμπεριφέρεται ὁ φιλόχριστος λαός, τὸ ἐνω-
πύκρτον θεάτρον, τὸ πνευματικὸν θεάτρον; Δὲν ἐσεθα-
σθήκατε οὐτε τὴν ἡμέραν αὐτὴν, κατὰ τὴν ὁποῖον ἐορτά-
ζονται τὰ σύμβολα τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρωπίνου γένους.⁶
Ἀλλὰ τὴν Παρασκευὴν, ὅπου ὁ Κύριός σου ἐσταυρώθη
διὰ τὴν λύτρωσιν ὁλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος,⁷ 273 Α καὶ
ἡγιασθε ὁ παράδεισος, καὶ ὁ ἀληθὴς ἐπανήρχετο εἰς τὴν
ἀρχαίαν πατρίδα,⁸ καὶ ἡ κατὰρα κατηργεῖται,⁹ καὶ ἡ ἀμαρ-
τία ἐξηφανίζεται, καὶ ὁ μακροχρόνιος πόλεμος ἐπικρατεῖ,
καὶ ὁ ἀνθρώπος συναφιλῶνεται μὲ τὸν Θεόν καὶ τὰ πάντα μετε-
βάλλονται πρὸς τὸ καλλίτερον. Ἐκείνην τὴν ἡμέραν, ποῦ
ἐπρεπε νὰ νηστεύσῃς καὶ νὰ φοβῶναι τὸν Θεόν, καὶ νὰ ἀ-
πειθῶναις εὐχαριστήριους προσευχὰς διὰ τὰ καλὰ ποῦ
προσεφέρθησαν εἰς τὴν οἰκουμένην πρὸς ἐκεῖνον ποῦ ἔκα-
νεν ὅλ' αὐτά. Τότε σὺ ἐγκατέλειψες τὴν Ἐκκλησίαν, τὴν
πνευματικὴν θυσίαν, τὴν συγκεντρωσιν τῶν ἀδελφῶν καὶ
τὴν σοβαρότητα τῆς νηστείας, B καὶ ἐσύρθηκες αἰχμάλω-
τος ἀπὸ τὸν διάβολον πρὸς ἐκεῖνο τὸ θέαμα.

Λοιπὸν! Εἶναι δυνατόν νὰ τὰ ἀνεχθῶ αὐτά; Εἶναι δυ-
νατόν νὰ τὰ ὑπαφέρω; Δὲν θὰ παύσω νὰ ἐπαναλαμβάνω
συνεχῶς αὐτὰ καὶ νὰ ἀπαλύνω τὴν λύπην μου μὲ τὸν τρό-
πον αὐτόν, δηλαδὴ νὰ μὴ τὴν καταπιέζω μὲ τὴν σιωπὴν,
ἀλλὰ νὰ τὴν ἐξωτερικέω καὶ νὰ τὴν ἐμφανίσω ἐμπρὸς εἰς
τὰ μάτια σας. Πῶς θὰ ἡμπορέσω νὰ κινήσω τὴν εὐσπλαγ-
χνίαν τοῦ Θεοῦ; Πῶς θὰ τὸν καταπραῶνω, ὅταν ὀργίζεται;
Πρὶν ἀπὸ τρεῖς ἡμέρας ἔδραξε κατακλυσιμωΐα καὶ ἡ ὄρρη
παρέσυρε τὰ πάντα, ὀρπάξουσα τὴν τράπεζαν, ὅπως ἡμ-
ποροῦμεν νὰ εἰπωμεν, ἀπὸ τὸ στόμα τῶν γεωργῶν, μὲ τὸ

4. Πρόκειται διὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν, εἰς τὴν διεκόν, ὡς γνωστόν.
5. Ὁμοίως καὶ τὸν ἄλλον ἀποστόλῳ μὲ λέγοντα αὐτὸν.

6. Ἀπὸ τῆς τῶν Ἀποστόλων καὶ ἐκείνου τὸν χριστιανισμὸν
εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

7. Ἐννοεῖ τὸν Σταυρόν.

8. Πρὸς. Λουκ. 24, 49-50.

9. Πρὸς. Γαλ. 3, 13.

νὰ ρίπτῃ καταγῆς τὰ μετωμμένα στάχυα καὶ νὰ σπείρῃ
ὅλα τὰ ἄλλα ἀπὸ τὴν πολλὴν ὕγρασιν. C Ἐγὼ οὐκ ἠτα-
ναίσι καὶ παρακλήσεις καὶ ὁλοκλήρος ἡ πόλις, σὺν χεῖμαρ-
ρος, ἐτρεχεν εἰς τὸν ναόν, ὅπου εἶναι τὰ ἅγια λείψανα τῶν
ἀποστόλων καὶ διώριζε συνηγόρους τοῦ τὸν ἅγιον Πέτρον
καὶ τὸν μακάριον Ἀνδρέαν καὶ τὴν δυάδα τῶν ἀποστόλων,
δηλαδὴ τὸν Παῦλον καὶ τὸν Τιμόθεον. Καὶ ὕστερα ἀπὸ
τὰς ἐκδηλώσεις αὐτάς, ὅταν ἐπαυσεν ἡ ὄργη τοῦ Θεοῦ καὶ
διεπλευσάμεν τὸ πέλαγος τῆς καταιγίδος καὶ ἐνίκησαμεν
τὰ κύματα, ἐτρέχαμεν πρὸς τοὺς κορυφαίους τῶν ἀποστό-
λων, τὸν Πέτρον, τὴν ὁσὴν τῆς πίστεως,⁹ τὸν Παῦλον, τὸ
σκεῦος τῆς ἐκλογῆς,¹⁰ πραγματοποιοῦντες πνευματικὴν
πανήγυριν καὶ διακηρύσσοντες τοὺς δόλους, τὰ τρόπαια
καὶ τὰς νίκας τῶν κατὰ τῶν θαιμῶν.

Ἀλλ' οὐτε ὁ φόβος τῆς καταιγίδος μᾶς συνέτισεν, D
οὔτε τὸ μέγεθος τῶν καπορώματων τῶν ἀποστόλων μᾶς
ἐτίδαξε καὶ ἔτσι, ὕστερα ἀπὸ μίαν ἡμέραν, σκιρτῆς καὶ
κραυγῆς, καὶ δὲν προσέχεις τὴν ψυχὴν σου ποῦ σῴζεται
αἰχμάλωτος τῶν παθῶν; Ἐάν, ὁμῶς, φίλες νὰ παρακα-
λοῦναις «κούρσοις» ἀλόγων, διὰ ποῖον λόγον δὲν ἔλκεσαι τὰ
ἄλογα πάθη σου, δηλαδὴ τὸν θυμὸν καὶ τὴν ἐπιθυμίαν, καὶ
δὲν τοὺς ἔθεες τὸν ζυγὸν τῆς εὐλαθείας, ποῦ εἶναι μαλα-
κός καὶ ἐλαφρὸς,¹¹ καὶ δὲν τοὺς ἐπέβαλες ὀρθὴν σκέψιν καὶ
δὲν τὰ ὠδήγησες πρὸς τὸ δραδίσαι, ποῦ μᾶς ἐπαφύλασσε
ἡ πρόσκλησις μας πρὸς τὸν οὐρανὸν ὡς ἡλῶν;¹² ἀπεύδων
οὐκ ἀπὸ ἀσθένειαν εἰς ἀσθένειαν, ἀλλ' ἀπὸ τὴν γῆν πρὸς τὸν
οὐρανόν; B Πραγματικὰ, αὐτὸ τὸ εἶδος τῆς ἱπποδρωμίας
προσφέρει μεγάλην εὐχαρίστησιν καὶ ὠφέλειαν. Ἀλλ', ἀφοῦ
ἐγκατέλειψες τὰ ἱδικά σου ζητήματα νὰ γίνωνται τυχεῖα
καὶ ὁδοί, ἐνδιαφέρεσαι διὰ τὴν νίκην τῶν ἄλλων καὶ χά-
νεις τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς ἡμέρας εἰς τὸ κακὸν ἀνώ-
φελον καὶ ὁδοί.

274 A Ἡ μήπως δὲν γνωρίζεις σὺ, ὅπως ἡμεῖς, ὅταν
ἐμπιστευώμεθα χαίματα εἰς τοὺς ὑπέρτας μας, ζητοῦμεν
λογαριασμὸν καὶ διὰ τὴν τελευταίαν δραχμὴν ἀπὸ αὐτοῦ,
ἔτσι καὶ ὁ Θεὸς θὰ ζητήσῃ εὐθύναν διὰ τὰς ἡμέρας τῆς
ζωῆς μας, μὲ ποῖον, δηλαδὴ, τρόπον διεθέσαμεν τὴν καθὲ
ἡμέραν μας; Λοιπὸν, τί θὰ εἰπωμεν; Τί θὰ ἀπολογηθῶμεν.

9. Πρὸς. Ματθ. 16, 18.

10. Πρὸς. Πρὸς 9, 15.

11. Πρὸς. Μαρτ. 11, 30.

12. Πρὸς. Φίλιπ. 3, 14.

δταν μᾶς ζητῆται ἡ εὐθύνη διὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην;¹³ Πρὸς χάριν σου ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος, ἡ σελήνη ἐφώτισε τὴν νύκτα καὶ εὐαιψεν ὁ χορὸς τῶν διαφόρων ἀστέρων διὰ τὴν ἐξου-
πηρεσίαν σου ἐπνευσαν οἱ ἀνεμοὶ καὶ ἔτρεξαν τὰ ποτάμια. Δι' ἐσὲ οἱ σπόροι ἐπέταξαν βλαστάρια καὶ τὰ φυτὰ ἠύξη-
θησαν καὶ ὁ θρόνος τῆς φύσεως ἐκρέτασε τὴν τάξιν του καὶ ἦλθεν ἡ ἡμέρα καὶ ἡ νύκτα ἐπέρασεν. Β Καὶ ὅλα αὐτὰ
ἐγίναν πρὸς χάριν σου. Σὺ, ὅμως, ἐνῶ ὅλα τὰ δημιουργή-
ματα σὲ ὑπηρετοῦν, ἐκπληροῖς τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ διαδό-
λου; Καὶ μολονότι ἔχεις ἐνοικίᾳσιν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἕνα τό-
σον ὀραῖον σπῆτι, ἐν τούτοις δὲν ἐπλήρωσας τὸ ἐνοίκιον.
Καὶ δὲν σοὺ ἔφρασεν ἡ προηγουμένη ἡμέρα, ἀλλὰ καὶ τὴν
ἐπομένην, δταν ἦτο ἀνάγκη νὰ ἀναπαυθῇς ἀπὸ τὴν κακίαν
ποῦ διέπραξες, πηγαίνεις πάλιν εἰς τὰ θέατρα, τρέχων ἀπὸ
τὸν καπνὸν εἰς τὴν φωτιάν, καὶ ρίπτεις τὸν ἑαυτὸν σου εἰς
ἄλλο χειρότερον δόραθρον. Οἱ γέροντες ἐντόπιους τὰ
ἀσπρα μαλλιά τους, οἱ νέοι ἔρριπτον τὴν νεότητά εἰς τὸν
κρημνὸν καὶ οἱ πατέρες ἔπαιρναν εἰς τὰ θεάματα αὐτὰ τὰ
παιδιά τους, ρίπτοντες τὴν ἡλικίαν αὐτῇ. Ὁ ποῦ ἀννοεῖ
τὸ κακόν, εἰς τὰ θέατρα τῆς πονηρίας, ἀπὸ πολὺ ἐνω-
ρίς, ὥστε δὲν θὰ πῶσι κανεὶς ἔξω, εἰς ὅναμωσιν τοὺς ἀν-
θρώπους αὐτοῦ τοῦ εἴδους ἀντὶ πατέρων παιδοκτόνων,
ποῦ μετὰ τὴν κακίαν καταστρέφουν τὴν ψυχὴν τῶν παιδιῶν.
Μὰ, διὰ ποίαν κακίαν ὁμιλεῖς, Ἰωάν, νὰ ἐρωτήσῃ κάποι-
ος. Ἀλλὰ δὲ αὐτὸν τὸν λόγον αἰσθάνομαι ὁδύνην, διότι,
μολονότι εἶσαι ἀρρωστος, ἐν τούτοις δὲν γνωρίζεις ὅτι ὁ-
σθενεῖς, διὰ νὰ ἐπιβώσης νὰ εὕρῃς τὸν κατάλληλον ἰα-
τρόν. Ἐδυθίσθης εἰς τὴν μοιχείαν, καὶ ἐρωτᾷς ποῖα εἶναι ἡ
κακία; Ἡ μήπως δὲν ἤκουσες τοῦ Χριστοῦ, ποῦ λέγει· «Ὁ
καθένας ποῦ βλέπει οὐρανὸν ἡμεῖς διὰ νὰ τὴν ἐπι-
θυμήσῃ πρὸς ἁμαρτίαν, ἢ διὰ ἐμολγέσθαι αὐτήν;»¹⁴ Τὶ λοι-
πόν, ἐν, λέγει, δὲν τὴν βλέπω διὰ νὰ τὴν ἐπιθυμῶ πρὸς
ἐπιτέλεσιν τῆς ἁμαρτίας; Καὶ μετὰ ποίου τρόπου θὰ ἡμπο-
ρόσης νὰ μὲ πείσῃς διὰ δὲν τὴν βλέπεις μετὰ πονηρὸν ἐπι-
θυμίαν; D Πραγματικῶς, αὐτὸς ποῦ δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ
συγκρατῇ τὰ μάτια του, ἀλλὰ τὸσον πολὺ φροντίζει
διὰ τὸ θέαμα, κατὰ ποίαν λογικὴν, ὑστερα ἀπὸ τὴν παρο-
τήρησιν, θὰ ἡμπορέσῃ νὰ διατηρήσῃ τὴν ἀγνότητά του;
Μήπως τὸ σῶμά σου εἶναι πέτρινον; Μήπως εἶναι σιδερέ-
νιον; Ἀντίθετα, ἀποτελεῖσαι ἀπὸ σάρκα ἀνθρωπίνην, ἡ ὁ-

13. Ποῦ διετέθη διὰ τὴν παρακολούθησιν τῶν ἱεροσημείων.
14. Ματθ. 6, 28.

ποῖα ἀνάπτει ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν εὐκολώτερον ἀπὸ τὸ (ξε-
ρὸ) χορτάρι.

Ἀλλὰ διὰ τί ὁμιλῶ διὰ τὸ θέατρον μόνον; Ἀφοῦ πολ-
λές φορές καὶ μέσα εἰς τὴν ἀγοράν, δταν συναντήσωμεν
κάποιον γυναῖκα, μὲς πίνειν ταραχὴν καὶ σύγχυσιν. Σὺ, λοι-
πόν, καθισμένος εἰς τὴν κατάλληλον θέσιν τοῦ θεάτρου,
ποῦ τόσας ἀφορμὰς διὰ τὴν διάπραξιν τῆς ἀσχημίας προσ-
φέρει, βλέπεις τὴν πόρνην γυναῖκα μετὰ ἀκάλυπτον τὸ κε-
φάλι. Ε καὶ μετὰ μεγάλῃ ἀναιδέειαν νὰ ἐμφανίζετο εἰς τὴν
σκηνὴν, νὰ φορῇ ἀπαστράπτοντα καὶ χρυσοστόλιστα φο-
ρέματα, νὰ κινῆται μετὰ ἡδυπάθειαν, νὰ ἁκνίζεται μετὰ προ-
κλητικότητά, νὰ τραγουδᾷ πορνικὰ ᾄσματα, νὰ προβαίνει
εἰς ἄλλας παρομοίας ἀσχημίας, τὰς ὁποίας ἡμπορεῖς νὰ
καταλάβῃς οὐ ποῦ τὰς παρηκολούθησας. Κάθεσαι λοιπόν
καὶ τὴν παρατηρεῖς τὴν πόρνην γυναῖκα, καὶ τολμᾷς νὰ
ὑποστηρίξῃς ὅτι δὲν παθαίνεις ὅτι, ὅλοι οἱ ἀνθρώποι; Μή-
πως, λοιπόν, τὸ σῶμά σου εἶναι πέτρινον; Μήπως εἶναι σι-
δερένιον; Διότι δὲν θὰ παύσῃ νὰ σοὺ ἐπαναλαμβάνω τὸ Ι-
δια. Ἡ μήπως οὐ εἶσαι ἀνώτερος κατὰ τὴν ἀρετὴν ἀπὸ
τοὺς γενναίους ἐκείνους ἀνδρας, ποῦ ἐνίκηθησαν ἀπὸ ἕνα
ὀπλοῦ βλέμμα; 275 Α Δὲν ἤκουσες τί λέγει ὁ Σολομών· «Εἶ-
ναι δυνατόν νὰ βασιλεῖ κάποιος ἐπ' αὐτοῦ εἰς τὸ ἀναμμένο
κάρβουμα καὶ νὰ μὴ καύσῃ τὰ πόδια του; Ἡμπορεῖ νὰ το-
ποθετήσῃ φωτιὰ εἰς τὸ στήθος του, χωρὶς νὰ καύσῃ τὰ
ροῦχά του; Ἔτσι, καὶ ὅποιος θὰ πλησιάσῃ ζένην γυναῖκα
(δὲν ἡμπορεῖ νὰ ἀποφυγῇ τὴν τιμωρίαν).¹⁵ Διότι, καὶ ἂν
ἀκούῃ δὲν ἦλθες εἰς σαρκικὴν ἐπαφὴν μετὰ τὴν πόρνην, ἐν
ταύτοις μετὰ τὴν ἐπιθυμίαν εὐρέθηκες κοντὰ τῆς, καὶ ἔτσι εἰς
τὴν ψυχὴν σου διέπραξες τὴν ἁμαρτίαν. Καὶ ὅχι μόνον
κατὰ τὴν ὄραν τῆς παροστάσεως, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸ τέλος
τοῦ θεάτρου καὶ τὴν ἀπαμύκρυνσιν αὐτῆς, ἀποτυπώνεται
εἰς τὸ μυαλὸν σου ἡ εἰκόνα τῆς, τὰ λόγια τῆς, τὰ ἐνδύ-
ματά τῆς, τὸ βλέμμα τῆς, B τὸ δόξιμά τῆς, τὰ καυμάτια
τῆς, ἡ συμπεριφορὰ τῆς, τὰ πορνικὰ τραγούδια, καὶ φύ-
γεις ἀπὸ ἐκεῖ ὁρατὰ τραυματισμένος. Ἀπὸ ἐδῶ δὲν κατα-
στρέφονται οἱ οἰκογένειαι. Ἀπὸ ἐδῶ δὲν χάνεται ἡ ἐγκρά-
τεια; Ἀπὸ ἐδῶ δὲν διαλύονται οἱ γάμοι; Ἀπὸ ἐδῶ δὲν
προκαλοῦνται πόλεμοι καὶ διαμάχαι; Ἀπὸ ἐδῶ δὲν προέρ-
χονται αἱ ἀηδία, ποῦ εἶναι ἔξω ἀπὸ τὴν λογικὴν; Ὅταν,
λοιπόν, σὲ κυριεύσῃ ἡ πόρνη καὶ πηγαίνῃς εἰς τὸ θέατρον
ἀνὰ σίχημαλως, τότε καὶ ἡ σύζυγος σοὺ φαίνεται πὸ ἀη-

15. Περικ. 6, 26, 27, 29.

δής, καὶ τὰ παιδιὰ σου φέρουν δάρος, καὶ οἱ ὑπηρέται σὲ ἐνοχλοῦν, καὶ τὸ σπῆτι τὸ θεωρεῖς ἀνώφελεν, καὶ αἱ καθη-
μεριναὶ φροντίδες διὰ τὴν τακτοποίησιν τῶν ἀναγκαίων ζη-
τημάτων φαίνεται νὰ σὲ πειράζουν καὶ ὁ καθένας πού σὲ
πλησιάζει σοῦ γίνεται φορτικός καὶ ἐνοχλητικός.

Ὁ Καὶ ἡ αἰτία ὧν αὐτὸν εἶναι τὸ γεγονός δι' ἐν-
ἐπιστρέφεις μόνος σου εἰς τὸ σπῆτι, ἀλλὰ ἔρχεσαι μαζί με
τὴν πόρνην, πού σὲ ἀκολουθεῖ κρυφὰ χωρὶς νὰ φαίνεται.
Βέβαια, ἐάν ἦτο ὁρατὴ, θὰ διευκολύνετο ἡ κατάστασις, δι-
ότι ἀμέσως θὰ τὴν ἐξεδιώκεν ἡ αὐτοῦ σου. Ἀντίθετα ὁ-
μως, ἔρχεσαι ἔχων τὴν πόρνην θρονισμένην εἰς τὸ μυαλό
καὶ τὴν ψυχὴν σου καὶ σοῦ ἀνάπτει ἀπὸ μέσα τὴν κάμινον
τῆς βαβυλωνίας,¹⁶ καὶ μάλιστα πολὺ περισσότερο ἀπὸ αὐ-
τήν. Διότι ἐδῶ δὲν ὑπάρχουν στούπηλα καὶ νεῦρι καὶ πί-
σα, ἀλλ', ὅς' ἀνέφερα παραπάνω, γίνονται τροφή τῆς φω-
τιᾶς καὶ τὰ πάντα ἀναστατώνονται. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς αὐ-
τοὶ πού βασανίζονται ἀπὸ τὸν πυρετὸν, ἐνῶ δὲν ἔχουν νὰ
διατυπώσουν κανένας παράπονον δι' αὐτοὺς πού τοὺς ἐξυ-
πηρετοῦν, ἐν ταῦτοις ἐξ αἰτίας τῆς σοβαρότητος τῆς ἀσθε-
νείας γίνονται δυσάρεστοι πρὸς ὅλους, Ὡς μὲ τὰ νὰ ἀρκοῦν-
ται τὴν τροφήν, νὰ κατηγοροῦν τοὺς ἰατροὺς, νὰ ἀγανα-
κτοῦν διὰ τοὺς ἀνθρώπους τῆς οἰκογενείας των καὶ νὰ κα-
τέχωνται ἀπὸ κακίαν δι' αὐτοὺς πού τοὺς προσέχουν καὶ
τοὺς φροντίζουν, ἔτσι λοιπόν, καὶ ὅσοι ὑποφέρουν ἀπὸ
τὴν φοβερὰν αὐτὴν νόσον,¹⁷ δυσανασχετοῦν, ἀγανακτοῦν,
ἐπειδὴ συνέχεια δέλτουν ἐκείνην.¹⁸ Ἀκατανόητα πράγμα-
τα, ἀλήθεια! Ὁ λύκος καὶ τὸ λιοντάρι καὶ τὰ ἄλλα θηρία,
δουὶ κτυπηθοῦν μετὰ τὸ τῶσον ἀπαφεύγουν τὸν κυνηγόν, ἐνῶ
ὁ ἄνθρωπος, πού εἶναι πρὸς λογικόν, δὲν δεχθῇ τὸ τραῦμα,
τριγυρῇ αὐτὴν πού τοῦ προσέκαλεσε τὴν πληγὴν, ὥστε
νὰ ὑποστῇ βαρύτερον τραυματισμόν, καὶ νοιώθῃ εὐχαρί-
στησιν ἀπὸ τὸ τραῦμα, πράγμα πού εἶναι, βέβαια, χειρό-
τερον καὶ καθιστᾷ ἀθεράπευτον τὴν ἀσθένειαν. Πραγματι-
κά, ὅποιοι δὲν ἀποστρέφονται τὴν πληγὴν, οὔτε ἐπιθυμεῖ
τὴν θεραπείαν, Ἐ πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ζητήσῃ τὸν ἰατρόν;

Δι' αὐτὸν τὸν λόγον μετὰ κυριότης ἡ λύπη καὶ βασανίζο-
μαι, διότι, ἂν καὶ ὑλιστάσθῃ τὴν πνευματικὴν ζημίαν, ἐν
τούτοις ἐκεῖ συγχύζεται καὶ χάριν μικρὰς ἀπολαύσεως ὅπο
μένετε ἀδιάκοπον λύπην. Ἀφοῦ, προτοῦ νὰ ρηθῇ εἰς

16. Πρὸς. Δαν. 3, 30.

17. Μεταφορικὸς ὁμοιωσμός.

18. Ἀληθὴς, τὴν πόρνην γυναῖκα.

τὴν γέννησιν καὶ τὴν κόλασιν ἐκείνην, καὶ ἐδῶ εἰς τὴν γῆν
τιμωρεῖσθε αὐστηρὰ ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν ἑαυτοῦ σας. Ἡ μή-
πως δὲν εἶναι μεγαλυτέρα τιμωρία, πρὸς μου, τὸ νὰ τρέφῃς
τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ τοῦ εἰδους, νὰ φλέγῃς συνέχεια, νὰ
σύρῃς μαζί σου εἰς κάθε μέρος τὴν κάμινον τοῦ παρανό-
μου ἔρωτος καὶ τὴν κατηγορίαν τῆς συνεκδήσεως;¹⁹ Ἀ
Πραγματικά, πῶς θὰ πλησιάσῃς τὰ ἱερὰ ἐκεῖνα πρόθυρα;²⁰
Πῶς θὰ ἐγγίῃς τὴν αὐράνιον τράπεζαν;²¹ Πῶς θὰ ἀκού-
σῃς τοὺς λόγους πού συνοιστοῦν τὴν ἐγκράτειαν, ὅταν εἰ-
σαι γεμάτος ἀπὸ τόσα τραύματα καὶ πληγὰς, καὶ τὸ μυα-
λό σου εἶναι ὑποδουλωμένον εἰς τὸ πάθος;

Μὰ χρειάζεται νὰ συνεχίσω; Ἀπὸ ὅσα σὰς εἶπα ἤμπο-
ρεῖτε νὰ ἀντιληφθῇ τὴν λύπην τῆς ψυχῆς μου. Τώρα,
λοιπόν, δέλεων κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν λόγων αὐτῶν νὰ
κτυπᾷτε τὰ μέτωπά σας, σὰς εὐγνωμονῶ, διότι εἴσατε τό-
σον εὐσπλαγχνικός λόος. Πιστεῖν δὲ εἶπε πολλοὶ ἀπὸ αὐ-
τοὺς, πού δὲν ἔχουν διαπράξει παρομοίαν ἀμαρτίαν, προ-
δαίμων εἰς τὴν ἐνέργειαν αὐτῇ, ἐπειδὴ λυποῦνται διὰ τὰ
τραύματα τῶν συνανθρώπων των. Ἀλλὰ δι' αὐτὸ ἀκρι-
βῶς στενοχωροῦμαι καὶ βασανίζομαι, ἐπειδὴ ὁ διάβολος
φθείρει μίαν τόσο ἀξίαν ποίμνην. Ἐ Ὅταν ὅμως ἔχετε τὴν
ἀνάλογον θέλησιν, ἀμέσως θὰ τοῦ κλείσωμεν τελείως τὴν
εἰσόδον. Πῶς καὶ μετὰ ποῖον τρόπον; Ἐάν τοὺς ἀσθενεῖς τοὺς
ἴδωμεν ὠγιεῖς. Ἐάν ἀπλώσωμεν τὰ δίκτυα τῆς διδασκαλίας
καὶ ἐξέλθωμεν εἰς ἀναζήτησιν αὐτῶν πού εἶναι εἰς τὰ νύ-
χια τοῦ θηρίου καὶ τοὺς λυτρώσωμεν ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ
λέοντος.²² Βέβαια, μὴ μοῦ προσβάλλῃς ὡς δικαιολογίαν εἶ-
ναι ὀλίγοι αὐτοὶ πού ἀπαιμακρύνθησαν ἀπὸ τὴν ποίμνην.
Εἴτε εἶναι δέκα μόνον, εἴτε πέντε, εἴτε δύο, εἴτε ἕνας, καὶ
παλιν ἡ ζημία δὲν εἶναι ἀσήμαντος. Ἐπειδὴ καὶ ὁ ποιμὴν
ἐκεῖνος δι' αὐτὸ ἐγκατέλειψε τὰ ἐνενήκοντα ἑνὲς πρόβατα
καὶ ἔτρεχε διὰ νὰ ἀνεύρῃ τὸ ἕνα, καὶ δὲν ἐπέστρεψε μέχρις
οὗ τοῦ ἐπανεφθέρῃ, καὶ ἔτσι μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ
πλανηθέντος συνεπλήρωσε τὸν ἀριθμὸν τῶν ἑκατὸν προ-
βάτων ὅσοι ἦσαν ἐλλείποντες μετὰ τὴν ἀπώλειαν ἐκείνου.²³ Λοι-
πόν, μὴ μοῦ εἰπῇς εἰς τὴν ἐκείνην, ἀλλὰ συλλογίσου εἰς τὴν
ἐκείνην, χάριν τῆς ὁποίας ἐδημιουργήθη ὁ κόσμος
ὁλόκληρος. Δι' αὐτὴν ἐδόθησαν οἱ νόμοι, αἱ τιμωρίαι ὡρί-

19. Ἰσχυροὶ τὴν Ἐκκατρίαν.

20. Τὴν οἰκίαν Πατριαρχίας.

21. Ἰσχυρὴ, ἀπὸ τὸν διάβολον καὶ τὴν ὑποδουλοῦσιν εἰς τὸ πάθος.

22. Πρὸς. Ματθ. 18, 12.

οήσαν, ἡ κόλασις, τὰ ἀριθμητὰ θαύματα καὶ τὰ ποικί-
λα ἔργα τοῦ Θεοῦ. Δι' αὐτὴν δὲν ἐλυπήθη οὐτε τὸν Μονο-
γενῆ Υἱὸν τοῦ ὁ Θεός, Σκέψαι πόση μεγάλη ἀξία ἐπληρώ-
θη καὶ διὰ τὸν ἑνα μόνον καὶ νὰ μὴ ἀδιαφορῇ διὰ τὴν σω-
τηρίαν του, ἀλλὰ πῆγαινε νὰ τὸν ἐπαναφέρει καὶ νὰ τὸν
πείσῃ νὰ μὴ ἐνωπάσῃ πλέον εἰς τὰ ἴδια ἁμαρτήματα, καὶ
τότε θὰ ἔχωμεν ἱκανοποιητικὴν ἀπολογία.

Ἐάν ὅμως δὲν ἀνέχεται οὕτε ἐμένα νὰ τὸν συμβου-
λεύω, οὐτε ἐσὺς νὰ τὸν νουθετήτε, θὰ χρησιμοποιήσω πλέ-
ον τὴν ἐξουσίαν ποὺ μοῦ ἔδωκεν ὁ Θεός, ὅχι, βέβαια, διὰ
νὰ σὺς βλέπω, ὁ ἀλλὰ διὰ νὰ σὺς οἰκοδομῶ.²⁰ Δι' αὐτὸ
σὺς τὸ προλέγω καὶ τὸ φωνάζω μέ φωνὴν δυνατὴν, ὅτι,
ἐάν κανένας ὕστερα ἀπὸ τὴν παραίνεσιν καὶ τὴν διδασκα-
λίαν αὐτὴν στραφῇ οἰκειοδελῶς πρὸς τὴν παράνομον φθο-
ρὰν ποὺ προκαλοῦν τὰ θέατρα, δὲν θὰ τὸν δεχθῶ εἰς τὸ
ἐξῆς εἰς τὸν ναὸν αὐτόν, δὲν θὰ τοῦ μεταδώσω τὰ ἅγια
μυστήρια, δὲν θὰ τοῦ ἐπιτρέψω νὰ ἐγγίῃ τὴν ἱερὰν τρά-
πεζαν.²¹ Ἀλλ' ὅπως οἱ δοκοὶ ἀπομακρύνουν ἀπὸ τὰ ὑπό-
λοιπτα πρόβατα ὅσα ἔχουν προσβληθῇ ἀπὸ ψώρα, διὰ νὰ
μὴ μεταδοθῇ ἡ ἀσθένεια καὶ εἰς τὰ ἄλλα, ἔτσι καὶ ἐγὼ θὰ
ἐνεργήσω ἐν προκειμένῳ. Διότι, ἐάν παλαιότερα ὁ Λεπρὸς
ἦτο ὑπαχρεωμένος νὰ κάθεται ἔξω ἀπὸ τὸ στρατόπεδον,
ἔτσι καὶ ἂν ἦτο καὶ βασιλεὺς ἀκόμη²² ἔ ἀπεμακρύνετο με-
τὰ τὸ βασιλικὸν στίγμα, πολὺ περισσότερον ἡμεῖς θὰ ἐκδιώ-
ξωμεν ἀπὸ τὸ ἱερὸν αὐτὸ στρατόπεδον αὐτόν ποὺ ἡ ψυχὴ
τοῦ πάσχει ἀπὸ λέπραν.²³ Διότι ὅπως ἀκριβῶς εἰς τὴν ἀρ-
γὴν ἐχρησιμοποίησα τὴν παραίνεσιν καὶ τὴν συμβουλήν,
ἔτσι καὶ τώρα, ὕστερα ἀπὸ τὴν παραίνεσιν καὶ διδασκα-
λίαν, εἶναι ἀνάγκη πλέον νὰ θέσω εἰς ἐνέργειαν καὶ τὴν
ἀποκατάν. Πραγματικῶς, ἔχω ἑνα χρόνον ποὺ ἐξελέγην ἀρ-
χιεπίσκοπος τῆς πόλεως ρας²⁴ καὶ δὲν ἔπαισα πολλές φο-
ρὲς χωρὶς διακοπὴν νὰ σὺς διδάω αὐτὰς τὰς συμβουλὰς. Ἐ-
πειδὴ ὅμως μερικοὶ ἐξακολουθοῦν νὰ παραμένουν εἰς τὴν
σοπλάν, ²⁷⁷ Ἄ ἐλάτε, λοιπόν, τώρα νὰ πραγματοποιήσω-
μεν τὴν ἐγγείρησιν αὐτὴν. Βέβαια, δὲν ἔχω μαχαίρι, ἀλλὰ
ἔχω τὸν λόγον, ποὺ εἶναι πῶς κοπτερός ἀπὸ τὸ μαχαίρι.²⁵

20. Περ. Β' Κορινθ. 10: 8.

21. Νὰ μεταβῇ εἰς τὴν θέαν Βυχαριστην.

22. Ἐξέτε περὶ αὐτοῦ ὡς ἐξ ἐπιτάγης τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν ὄψιν
καὶ τὴν ἀνὰ ἐκδομήν, ὅτι, 34 τῆς παραστήσεως καὶ 35.

23. Βλεπετε ἐν τῇ ἐκλογῇ.

24. Βλέπε εἰς τὴν ἐκλογὴν.

25. Ὑπομ. τὸν ὅσον λέγον, περὶ αὐτοῦ ἐξέτε ἔξ. 4, 12.

Καὶ ἐάν δὲν κρατῶ φωτιά, ἔχω τὴν διδασκαλίαν, ποὺ εἶναι
θερμότερα ἀπὸ τὴν φωτιάν καὶ ἡμπορεῖ νὰ καυτηρήσῃ πῶς
ἀποτελεσματικῶς ἀπὸ αὐτὴν. Συνεπῶς, νὰ μὴ περὶφρονῇς
τὴν ἀπόφασίν μου. Καθ' ὅσον, ἐάν ἐγὼ ὁ ἴδιος εἶμαι ἀση-
μαντος καὶ ἐλάχιστος, ἔχω ὅμως λάθει ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ
Θεοῦ τὴν ἀξίαν ποὺ ἡμπορεῖ νὰ πραγματοποιήσῃ αὐτό.
Λοιπόν, ὡς ἀπομακρύνου ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν οἱ ἁματα-
νόητοι, διὰ νὰ καταστῶν πῶς ὅτι οἱ ὀφειλῆς καὶ οἱ ἀσθε-
νεῖς νὰ ἡμπορέσουν ν' ἀπακτήσουν ἐκ νέου τὴν ὑγίαν των,
ἀπαλλασσόμενοι ἀπὸ τὴν νόσον. Ἐάν ὅμως ἐδοκιμάσατε
οἰκισμὸν, ὅταν ἡκούσατε αὐτὴν τὴν ἀπομακρύνειν B (διότι
ἐλέπω ὅτι ὅλοι δυσφορεῖτε καὶ ἀντιδρᾶτε ἐνδομύχως), ὡς
ἀλλάξουν διαγωγὴν καὶ τότε δὲν ἰσχύει ἡ ἀπόφασίς. Διότι
ὅπως ἀκριβῶς ἔλαβα τὴν δύναμιν νὰ δεσμεύω, ἔτσι ἔχω καὶ
τὴν δικαιοδοσίαν νὰ λύω καὶ νὰ ἐπαναφέρω πάλιν εἰς τὴν
Ἐκκλησίαν.

Βέβαια, δὲν ἐπιθυμῶ νὰ ἀπομακρύνω τοὺς ἀδελφούς
ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, ἀλλὰ νὰ διαφυλάξω αὐτὴν ἀπὸ τὴν
ἐντροπὴν. Ἀφοῦ τώρα καὶ οἱ εἰδωλόλατραι θὰ μᾶς περιγε-
λάσων καὶ οἱ Ἰουδαῖοι θὰ μᾶς διακιμώδησουν, ὅταν κοπῇ
αὐτὸν τὸν τρόπον ἀδιαφορῶμεν, κάθε φορά ποὺ ἁμαρτά-
νομεν. Ἐάν ὅμως ἐκδιώξωμεν τοὺς ἀμετανόητους τότε καὶ
αὐτοὶ θὰ μᾶς ἐπαινέσουν πολὺ καὶ τὴν Ἐκκλησίαν θὰ θου-
μάσουν. Ἐπειδὴ θὰ ἐντραποῦν τοὺς νόμους ποὺ ἰσχύουν εἰς
ἡμᾶς.

Ὅστε κανένας ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ ἐξακολουθοῦν νὰ ἐπι-
μένουν εἰς τὴν πονηρίαν αὐτὴν,²⁶ νὰ μὴ εἰσέρχεται εἰς τὸν
ναόν, C ἀλλὰ καὶ ἀπὸ σὺς νὰ δεχεται ἐπιπλήξεις καὶ κοι-
νὸς ἐχθρὸς μᾶς ὡς θεωρεῖται.²⁷ Διότι λέγει· «ὅταν κοινὸς δὲν
ὑπακούει εἰς τὸν λόγον μᾶς, ποὺ σὺς γράφομεν μετὰ τὴν
ἐπιστολὴν αὐτὴν, σιμωθεύετε τοῦτον καὶ μὴ τὸν συνανα-
στρέφεσθε μετὰ οἰκειότητι». ²⁸ Δηλαδή νὰ κάνετε τὸ ἐξῆς· ὅ-
τε νὰ τοῦ ἐμιλήτε, ὅτε νὰ τὸν δεχέσθε εἰς τὰ σπῆτια σας,
οὔτε νὰ συντρέχετε μετὰ αὐτόν, οὔτε νὰ ἔχετε δοσοληψίας
μαζί του, οὔτε εἰς τὴν ἀγοράν νὰ ἐπικοινωνήτε. Μετὰ τὸν πρό-
πον αὐτόν θὰ τοὺς ἐπαναστοκίσωμεν εὐκόλα. Καὶ ὅπως
ἀκριβῶς οἱ κυνηγοὶ τὰ θηρία ποὺ δύσκολα συλλαμβάνουν-
ται, ὅχι μόνον ἀπὸ ἑκατόπον, ἀλλὰ ἀπὸ κάθε ποταπέσσαν
τὰ καταδιώκουν καὶ τὰ κατευνθύνουν πρὸς τὴν παγίδα, ἔτσι

26. Ὅσον τὴν καθήκοντα παραμένει.

27. Νὰ προσκολληθῇ καὶ ἐνέγκῃς τοῦ κακοῦ καὶ τῆς ἀμαρτίας.

28. Π' Κορ. 5, 14.

καὶ ἡμεῖς αὐτοὺς ποὺ ἔχουν ἐξαγκλωβῆ, ὡς τοὺς παρωθίσμεν ἡμεῖς ἀπὸ ἐδῶ καὶ ἐπεὶ ἀπὸ ἐκεῖ **Π** καὶ γρήγορα θὰ τοὺς ρίψωμεν εἰς τὰ δίκτυα τῆς σωτηρίας.

Μὰ, εἰὰ νὰ ἐπιτευχθῇ αὐτὸ, ἀναγκασθεὶς καὶ ἐσεῖς μαζί μου, ἢ μάλλον νὰ αἰσθανθῆτε λύπην διὰ τοὺς νόμους τοῦ Θεοῦ (ποὺ παραβαίνονται), καὶ ν' ὀπιστραφῆτε δι' ὀλίγον χρόνον ἐκείνους ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς, ποὺ πάσχουν ἀπὸ τὴν φασθένειαν αὐτοῦ τοῦ εἵδους καὶ δὲν ὑπακούουν εἰς τὰς θείας ἐντολάς, εἰὰ νὰ τοὺς κερδίσετε ὁλοκληρωτικά. Ἐξ ἄλλου, δὲν θὰ ἔχετε μικρὰν εὐθυνην, ὅταν δεῖτε ἀδιαφορίαν διὰ τὴν ἀπώλειαν αὐτῶν τῶν ἀδελφῶν, ἀλλ' ἀντίθετα θὰ ὑποστήτε μεγάλην τιμωρίαν. Ἀφοῦ, ἐάν εἰς τὰ σπίτια τῶν ἀνθρώπων συλλληθῇ κάποιος ἀπὸ τοὺς ὑπηρέτας νὰ κλέπτῃ κάτι χρυσὸν ἢ ἀσημένιον, δὲν τιμωρῆται μόνον ὁ κλέπτης, ἔ ἀλλὰ καὶ ὅσοι τὸν εἶδαν καὶ δὲν τὸν κατήγγειλαν, πολὺ περισσότερον ἰσχύει αὐτὸ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Πραγματικά, ὁ Θεὸς θὰ σοῦ εἴπῃ τὰ ἑξῆς περίπου: "Ὅταν ἐξέλτετε ἐκ τοῦ οἴκου μου ἐκλάπη ὅχι κάποιο χρυσὸν ἢ ἀσημένιον ἀντικείμενον, ἀλλ' ἐχάνετο ἡ σωφροσύνη, καὶ ὅτι ὁ κοινωνὸς τοῦ Τιμίου Σώματος καὶ μετέχων εἰς τὴν ἀνάλογον θυσίαν ἐσύχναζεν εἰς τοὺς χώρους τοῦ διαβόλου" καὶ διέπραττε τούτων μεγάλην παρανομίαν, διατὶ δὲν ὠμίλησες; Διατὶ τὸ ἠρέχθης; Διατὶ δὲν τὸ κατήγγειλες εἰς τὸν ἱερέα; Βέβαια, δὲν θὰ σοῦ ζητηθοῦν ἀσημαντοὶ εὐθύναι δι' αὐτό.

Διὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς ἀκριβῶς, μολονότι πρόκειται νὰ σὰς κάνω νὰ λυπηθῆτε, ἐν ταῦταις δὲν θὰ ἀποφύγω καὶ ἐνὰ ἀπὸ αὐτὰ ποὺ σὰς στενοχωροῦν περισσότερο. ³⁷⁸ Ἀ' Ὅπως εἰπότε, εἶναι πολὺ καλύτερα νὰ σὰς στενοχωρῶ ἐδῶ εἰς τὴν γῆν καὶ νὰ σὰς λυτρώσω μετὰ τὸν τρόπον αὐτὸν ἀπὸ τὴν μελλοντικὴν καταδίκην, παρά νὰ σὰς εὐχαριστήσω μετὰ τοὺς λόγους μου καὶ νὰ τιμωρηθῶ τότε μαζί σας. Διότι δὲν εἶναι καλὸν δι' ἐμέ, αὐτὸ ἀκινῶνουν, τὸ νὰ ἀνέχωμαι αὐτὰ χωρὶς διαμαρτυρίαν, καθ' ὅσον ὁ καθένας σας θὰ λογοδοτήσῃ μόνον διὰ τὸν ἑαυτοῦ του, ἐνῷ ἐγὼ εἶμαι ὑπεύθυνος διὰ τὴν σωτηρίαν ὅλων σας.

Δι' αὐτό, λοιπόν, δὲν θὰ παύσω νὰ κάνω καὶ νὰ λέγω τὸ κάθε τι, εἴτε εἶναι ἀνάγκη νὰ σὰς λυπήσω, εἴτε πρέπει νὰ καταστῶ βαρετός, εἴτε φαρτικός, εἴτε νὰ κατορθώσω νὰ σταθῶ ἐμπρὸς εἰς τὸ φανερόν ἐκεῖνο θῆμα, χωρὶς νὰ ἔχω σπῆλον ἢ ρυτίδα ἢ κάτι ἀπὸ τὰ παρόμοια ἐλαττώμα-

378. Τὸν ὑποδύσαν καὶ τὸ θέατρον.

τα.³⁷⁹ Μακάρι δὲ μὲ τὰς προσευχὰς τῶν ἁγίων νὰ ἐπιστρέψουν γρήγορα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ὅσοι ἔχουν διαφθορὰ καὶ ὅσοι ἔμειναν ἄγνοι νὰ προσδεύσουν περισσότερον εἰς τὴν κοσμιότητα καὶ τὴν σωφροσύνην, ὥστε καὶ ἐσεῖς νὰ ἐξασφαλίσεται τὴν σωτηρίαν καὶ ἐγὼ νὰ εὐχαριστοῦμαι καὶ ὁ Θεὸς νὰ δοξάζεται τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς ἀπέραντους αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

379. Πρ42. Ἐπισ. 5. 28.

Α ΕΓΚΟΜΙΟΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΔΙΟΔΩΡΟΝ,*

ΕΠΙΣΚΟΠΟΝ, ΕΓΚΩΜΙΑΣΑΝΤΑ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΩΣ ΤΟΝ ΙΩΑΝΝΗΝ ΤΟΝ ΧΡΙΣΤΟΣΤΟΜΟΝ.

Ὁ σοφὸς αὐτὸς καὶ γενναῖος διδάσκαλος, ἀφ' οὗ ἐγινε καλὰ ἀπὸ τὴν ἀρρώστειαν τοῦ σώματός σου, καὶ ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον τοῦτον, ἐπιδόξιας τοῦ λόγου μου καὶ ἐκ τῶν τῶν ἄλλων ἀνέφερε τὸν θαπτιστὴν Ἰωάννην, τὴν φωνὴν τῆς Ἐκκλησίας, τὴν ράβδον τοῦ Μωϋσέως καὶ ἄλλα πολλὰ. Καὶ αὐτὸς μὲν ἦτο ἐπαινετικὸς τότε, σὺ εἰς ἐπευφημούσατε καὶ ἐγὼ, καθήμενος μοκρὰν, ἀνυστέναξα πικρά. Αὐτὸς διετύπωνεν ἐπαίνους ἐπικαλούμενος τὴν φιλοτεκνίαν, σὺς ἐπευφημοῦσατε ἀπὸ ἀδελφικῆν φιλικὴν σας διάθεσιν, ἐνῷ ἐγὼ ἀνυστέναξα πιεζόμενος ἀπὸ τὸν ὄγκον τῶν ἐπαίνων, διότι τὸ μέγεθος τῶν ἐγκωμίων ἔπραγματιζοι τὴν συνείδησιν τοῦ ἀνθρώπου ὅσον τοῦλάχιστον καὶ τὸ μέγεθος τῶν ἁμαρτιῶν του. Καὶ ὅταν κοινὴς δὲν ἔχη συνειδητοποίησης κοινὰ ἀγαθὰ διὰ τὸν ἑαυτὸν του καὶ πολλὰ καὶ μεγάλα ἀγαθὰ ἀκούει νὰ λέγουν οἱ ἄλλοι δι' αὐτόν, ἀναλογίζεται τὴν σημερινήν του ὑπόληψιν καὶ τὴν μέλλουσαν ἡμέραν, καθ' ἣν τὰ πάντα θὰ εἶναι γυνὰ καὶ ἐκτραχηλισμένα καὶ ὅτι ὁ μελλοντικός του δικαστής, ὅχι δεδαιώς ἀπὸ τὰς ὑποφίας τῶν πολλῶν, ἀλλὰ ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ πράγματα θὰ κρίνῃ τὴν ἀληθείαν, «Δὲν θὰ κρίνῃ κατὰ τὴν γνώμην, λέγει, ὁ προφήτης, οὔτε κατὰ τὴν λαλίαν θὰ τὸν ἐλέγξῃ». Γνωρίζων ὅλα αὐτά, ἀποκρούω τοὺς ἐπαίνους καὶ τὴν χρηστὴν γνώμην τῶν πολλῶν, ὁ δὲ λέγων ὅτι πολὺ ἀπέχει ἀπὸ τὴν μέλλουσαν κρίσιν. Τώρα μὲ κάποια προσωπίδια κρυπτόμεθα ἀπὸ τὴν κοινὴν ἀντίληψιν, ἐνῷ κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν, μὲ γυμνὴν τὴν κεφαλὴν καὶ χωρὶς τὰ ἐν λόγῳ προσωπίδια, θὰ σταθῶμεν πρὸ τοῦ θήματος καὶ

* Πρόκειται περὶ τοῦ ἀπαντήτου Ταραβῆ Διόδωρου (?-1921), ὁ ὅστις ἐπὶ πρῶτον ἔπαινον ἀνταγωνιστὴν θεολόγον τοῦ 19ου αἰῶνος, κἀταξὺς τῆς θύρας τοῦ πνεύματος, ἐκείνος τῆς Ὀρθοδοξίας (Ἰωάννην Σπῆ). Ὁ αὐτὸς ἐπὶ νεοτερικισμῷ (μετὰ τὸν θάνατόν του) καὶ διδασκαλίας τοῦ ἱεροῦ Χριστοστόμου, καὶ Θεοδώρου Μωυσοπολίτου κ.κ. (βλ. Σουλ. Γ. Παπαδοπούλου, Πρόσωπα τῆς ἐποχῆς τοῦ 19ου αἰῶνος, Ἀθήναι 1970, σελ. 21-31).

1. Κε. 11, 3.

δὲν θὰ ἡμιπαρέσωμεν καθόλου νὰ ἀκρολεθῶμεν ἀπὸ τὴν ἐξῆς κοινὴν γνώμην διὰ τὴν ἐκεί κρίσιν, ἀλλ' ἀντιθέτως θὰ τιμωρηθῶμεν δι' αὐτὰ περισσότερον διότι ἀπολαμβάνοντες καὶ πολλῶν ἐπαίνων καὶ πολλῆς εὐφημίας τοῦ πλήθους, δὲν ἡμιπαρέσωμεν οὐδαμῶς νὰ γίνωμεν καλύτεροι.

Ὁ Γνωρίζων, λοιπὸν, πάντα ταῦτα, ἐπένεθα πικρά. Καὶ δι' αὐτὸ ἀκριβῶς σηκώθηκα ἀμέσως σήμερον ὥστε νὰ ἀποκρούσω ἐνώπιον ὁμῶν, πού ἀκούσατε ἐκεῖνα, τὰς γνώμας ταύτας. Τὸ στεφάνι, ὅταν εἶναι μεγαλύτερον ἀπὸ τὸ κεφάλι τοῦ στεφανουμένου, δὲν περιφίγγει τοὺς κρατάφους, οὔτε πιεῖ τὸ κεφάλι του καὶ ὅσον γίνεται χαλαρώτερον λόγῳ μεγέθους, κατεβαίνει κάτω ἀπὸ τὰ μάτια καὶ τοποθετεῖται γύρω εἰς τὸν σῆμα, ἀφ' ὧν ἀποσφάντων τὸ κεφάλι. Αὐτὸ ἔπαθα καὶ ἐγὼ καὶ τὸ στεφάνι τῶν ἐγκωμίων εἶχε μεγαλύτερον ὅσον ἀπὸ τὸ κεφάλι μου. 748 Α *Ἔτσι, ὁμῶς, παρὰ τὸ ὅτι οὕτως ἔχουν τὰ πράγματα, ὁ πατὴρ λόγῳ τῆς φιλοστοργίας πού τὸν κατέχει, δὲν ὑπεχώρησε πρὶν μὲ στεφανώσῃ. Ἔτσι περίπου κἀμῶν πολλὰ καὶ οἱ βασιλεῖς καὶ ἀφ' οὗ λάβουν τὸ διάδημα πού ἀνήκει εἰς αὐτούς, τὸ τοποθετοῦν εἰς τὰς κεφαλὰς τῶν παιδῶν τῶν. Καὶ ὅταν ἴδουν κατόπιν ὅτι τὸ στεφάνι εἶναι μεγαλύτερον τῆς παιδικῆς κεφαλῆς, τὸ τοποθετοῦν ἀπλῶς συμβολικὰ καὶ κατόπιν τὸ παίρνουν καὶ τὸ φοροῦν εἰς τὴν κεφαλὴν του.

Ἐπειδὴ λοιπὸν καὶ ὁ πατὴρ τὸ στεφάνι πού ἀνέκει εἰς αὐτόν τὸ ἐποθετέρεον εἰς ἐμὲ καὶ ἐκράνη τότε ὅτι ἦτο μεγαλύτερον ἀπὸ τὸ κεφάλι μου, ἔδεν ᾔθελον, ὥστόσο, νὰ τὸ φορέσῃ εἰς τὸ ἰδικόν του κεφάλι. Λοιπὸν, ἔλατε νὰ τὸ ἀφαιρέσωμεν ἀπὸ ἐμὲ καὶ νὰ τὸ τοποθετήσωμεν ἐκ νέου εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ πατρός, εἰς τὴν ὁποίαν ἀρμόζει. Ἡμπορεῖ ἐγὼ νὰ ἔχω τὸ ὄνομα τοῦ Ἰωάννου, ἀλλὰ τὸ φρόνημά του τὸ ἔχει οὗτος. Ἐγὼ ἐδέχθην τὸ ὄνομα, ἀλλὰ αὐτὸς κατέχει τὴν θεοσεβειάν του. Διὰ τοῦτο εἶναι δικαίον ἀντὶ ἐγὼ, αὐτὸς νὰ κληρονομήσῃ καὶ τὸ ὄνομα, διότι συνωνύμιον δημιουργεῖ ὅχι ἡ ἀναλογία τῶν ὀνομάτων, ἀλλὰ ἡ ἐπαφὴ τῶν πραγμάτων κι' ἂν ἀκόμη διαφέρουν τὰ ὀνόματα. Διότι ἡ Γραφὴ δὲν ἀντιλαμβάνεται τὴν φιλοσοφίαν ὅπως αὐτοὶ πού μετέχουν τῆς θύραθεν φιλοσοφίας. Ἐκεῖνοι ἂν δὲν συμβαίνει νὰ συμπίπτουν τὰ ὀνόματα μετὰ τῆς οὐσίας δὲν ὁμιλοῦν περὶ συνωνυμίας. Ὁ ἦ Γραφὴ ὁμῶς ἀντιλαμβάνεται διαφορετικὰ τὰ πράγματα καὶ ὅταν ἴδῃ πολλὴν τὴν συγγένειαν τῆς φιλοσοφίας καὶ ἂν τὰ ὀνόματα εἶναι διαφορετικὰ αὐτῶν πού κατὰ κάποιον τρόπον ἐπικαι-

νωνούν μεταξύ των, τούς ἀποκαλεῖ μετ' τὸ ἴδιον ὄνομα. Καὶ δὲν εἶναι δύσκολον νὰ σὰς παράσχῃ τὴν ἀπόδειξιν τοῦτου, φέρων εἰς τὸ μέσον τὸν ἴδιον τὸν ἱερόν τε καὶ Ζαχαρίου. Ὅταν οἱ μαθηταὶ ἠρώτησαν ἂν πρόκειται νὰ ἔλθῃ καὶ πάλιν ὁ Ἥλιος, ἀπεκρίθη: «Θελετε νὰ τὸν δεχθῆτε; Αὐτός ἐστὶν ὁ Ἥλιος, ἀπεκρίθη: «Θελετε νὰ τὸν δεχθῆτε; ἱωάννης, ἀλλ' ἐπειδὴ εἶχε τὴν συμπεριφορὰν τοῦ Ἥλιου διὰ τοῦτο τοῦ ἔδωκε καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα. Ἐπειδὴ εἶχε τὸ πνεῦμα τοῦ Ἥλιου, ὁ δὲ αὐτὸ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Ἥλιου τοῦ ἔδωκε. Καὶ οἱ δύο κατώκησαν εἰς ἐρήμους χώρας. Ὁ ἕνας φοροῦσε προβάτα καὶ ὁ ἄλλος τρίχινον φόρεμα. Καὶ τὸ φαγεῖτόν των ἦτο ἐπίσης ὁμοίως εὐτελές καὶ λιτόν. Ὁ πρῶτος ὑπηρέτησε πρὸς τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ, ἐνῷ ὁ δεύτερος δὲ ὑπηρέτησε καὶ πάλιν τὴν μέλλουσαν. Ἐπειδὴ καὶ ἡ διαίτᾳ των καὶ ἡ περιβολὴ των καὶ ὁ τόπος πού ἐμεναν καὶ ἡ διακονία των ἦτο ταυτόσημος, τὰ πάντα εἰς αὐτοὺς ἦσαν ἴσια. Διὰ τοῦτο ἔδωκε καὶ εἰς τοὺς δύο ἕνα κοινὸν ὄνομα, δεικνύων οὕτω ὅτι καὶ ἂν ὁ εἰς ἐκ τῶν δύο ἔχη ἄλλον ὄνομα εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι συνώνυμος μετ' ἐκείνου πού ἐξήλωσε τὸν τρόπον τῆς ζωῆς του.

⁷⁴⁹ Α Ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ κινῶν αὐτὸς εἶναι ἀναμφισβήτητος καὶ ὁ ὅρος τῶν συνωνύμων ἀπαράβατος εἰς τὴν ἀγίαν Γραφήν, ἐλάτε νὰ ἀποδείξωμεν μετ' ὅποιον τρόπον ὁ σαφὲς ἡμῶν ποιμενάρχης ἐξήλωσε τὸν τρόπον τοῦ ἱωάννου, διὰ νὰ πεισθῇτε ὅτι εἶναι δικαιότερον νὰ κληρονομήσῃ καὶ τὸ ὄνομα ἐκείνου. Δὲν εἶχε ἐκεῖνος οὔτε τράπεζαν, οὔτε κλίβην, οὔτε σπίτι εἰς τὴν γῆν, ἀλλὰ οὔτε καὶ αὐτὸς ἐπίστη. Ἐπ' αὐτοῦ εἰσθε οἱ μαρτυρεῖς, πῶς πέρασε ὅλην τὴν ζωὴν του, ἀσκῶν ὡς ἀποστολικόν, μὴ ἔχων οὐδὲν ἰδικόν του, ἀλλὰ τρεφόμενος ἀπὸ τῶν ἄλλων, ἐνῷ ὁ ἴδιος ἐνέμενεν εἰς τὴν προσευχὴν καὶ τὴν διδασκαλίαν τοῦ λόγου. Ἐκεῖνος ἐκήρυξε, διαμένων πέραν τοῦ ποταμοῦ, εἰς τὰς ἐρημίας. Ὁ ἄλλος ἐκινητοποίησε ὅλην τὴν πόλιν πέραν τοῦ ποταμοῦ καὶ τὴν ἐξεπαίδευσεν μετ' ὅλην ὑγιὴ διδασκαλίαν του. Β Ὁ πρῶτος παρέμεινεν εἰς δεσμοτήριον καὶ ἔλασε τὸ κεφάλι του διότι ὑπερησπίσθη τὸν νόμον· ὁ δεύτερος πολυλάκις ἐδωχέθη ἀπὸ τὴν πατρίδα του διὰ τὴν ὑπεράσπισιν τῆς πίστεως καὶ ἔλασε πολλὰκις καὶ τὸ κεφάλι του διὰ τὴν ἰδίαν αἰτίαν, ἂν ὅχι ὁλικῶς, πάντως κατὰ τὴν πρόθεσιν. Οἱ ἄλλοι τῆς ἀληθείας, μὴ ὑπαφέντες τὴν δύναμιν τῆς γλώσσης του, συνέρρονται ἀπείρους ἐπιβουλὰς πανταχό-

2. Ματθ. 11, 14.

θεν, ἀλλὰ ὁ Θεὸς τὸν ἔσωσεν ἀπὸ ὅλης. Ἐλάτε λοιπὸν ν' ἀκούσωμεν τὴν γλώσσαν αὐτῆν, διὰ τὴν ὅποιαν ἐκινθύνουσε καὶ ἐσώθη. Δὲν θὰ ἀστοχήσῃ τις ἂν εἴπῃ περὶ αὐτῆς αὐτὸ πού εἶπεν ὁ Μωυσῆς περὶ τῆς γῆς τῆς ἐπαγγελίας. Τί εἶπε; «Ἢ ποῦ ῥεῖ μέλι καὶ γάλα.» Τὸ ἴδιον ἡμᾶρες νὰ εἴπῃ κανεὶς καὶ περὶ τῆς γλώσσης του: ῥεῖ μέλι καὶ γάλα. Διὰ ν' ἀπολαύσωμεν λοιπὸν τὸ γάλα καὶ νὰ χορτάσωμεν μετ' ἐκείνου, ἄς σταματήσωμεν ἐδῶ τὸν λόγον τὸν ἰδικόν μας καὶ ἄς ἀκούσωμεν τὴν λύραν καὶ τὴν σάλπιγγα. Ὅταν λάβω ὑπ' ἴδιον τὴν ἡδονὴν τῶν λόγων του, ἀποκαλῶ λύραν τὴν φωνὴν του. Καὶ ὅταν ἀντιλαμβάνωμαι τὴν δύναμιν τῶν νοημάτων του, τὴν λέγω σάλπιγγα πολεμικὴν, τέτοιαν ὡσαν καὶ αὐτὴν μετ' ὅποιον οἱ Ἰουδαῖοι κατέβαλον τὰ τεῖχη τῆς Ἱερουσᾶ. Ὅπως τότε ὁ ἦχος τῶν σάλπιγγων, προσπίπτων σφοδρότερος καὶ ἀπὸ τὴν φωτιάν εἰς τὰ τεῖχη, ὁ δὲ λαὸς τὰ κατέστρεψε καὶ τὰ ἐξουδετέρωσεν, ἔτσι καὶ ἡ φωνὴ του, ὅχι ὀλιγώτερον ἀπὸ σάλπιγγα καταφέρεται κατὰ τῶν ἀχυρῶν τῶν αἰρετικῶν, ἀλλάζει τὰ μυαλὰ καὶ ἱσοπεδώνει κάθε ἐμπόδιον πού ὑψώνεται ἐναντίον τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ διὰ νὰ μάθῃτε ὅχι ἀπὸ τὴν γλώσσαν μου, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἱστίαν του ὅλα αὐτὰ, ἄς σταματήσω τὸν λόγον μου, ἀφοῦ ἀναπέμφωμεν δόξαν εἰς τὸν Θεόν ὁ ὁποῖός μας παρέχει τέτοιους διδασκάλους. Εἰς αὐτὸν ἀνέκει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΑΛΟΓΟΣ

ΕΙΣ ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΠΑΣΧΑ

Είναι πράγματι εύκαιρία σήμεραν ἄλλοι μας νὰ θροντοφωναῶμεν τὸ λεχθὲν ὑπὸ τοῦ μακαρίου Δαυὶδ «Ποῖος θὰ διακηρύξη τὰς δυνάμεις τοῦ Θεοῦ καὶ θὰ κάμῃ ἀκουστάς ἄλλος τὰς εἰρήσεις του.» Νὰ ποὺ ἐφάσαι δι' ἡμᾶς ἡ παθητὴ καὶ χαρμόσυνη ἐορτὴ ἡ ἀναστάσιμος ἡμέρα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἡ ὑπόθεσις τῆς εἰρήνης, ἡ ἀφορμὴ τῆς συμφιλίωσης, τὸ στομάτιμα τῶν πολέμων, ἡ κατάλυσις τοῦ θανάτου, ἡ ἔκτα τοῦ δαβόλου. 79 Ἀ Σήμερον οἱ ἀγγελοὶ ἀνεμύχθησαν μετὰ τοὺς ἀνθρώπους καὶ ὅσοι περιβάλλονται ἀπὸ σῶμα μνησθῶν μαζί μετὰ τὰς ἀσωμάτων δυνάμεις. Σήμερον καταλύεται ἡ τυραννὶς τοῦ δαβόλου, σήμερον ἐλυθῆσαν τὰ δεσμά τοῦ θανάτου καὶ ἠφανίσθη ἡ νίκη τοῦ Ἄδου. Σήμερον εἶναι εύκαιρία νὰ ἐπαναλάβωμεν τὴν προφητικὴν ἐκείνην ρῆσιν «Ποῦ εἶνα ὁ θάνατος, τὸ κεντρί σου τοῦ ὧ Ἄδῃ ἡ νίκη σου.» 80 Σήμερον ὁ Κύριός μας Χριστὸς κατέβησεν τὰς χαλκὰς πύλας καὶ ἠφάνισεν αὐτὸ ταῦτο τὸ πρόσωπον τοῦ θανάτου. Τὸ λεγὼν τὸ πρόσωπον. Καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἀκόμη μετέβαλεν. Δὲν λέγεται πλέον θάνατος, ἀλλὰ κοίμησις καὶ ὕπνος. Πρὸ τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς ἀναδείξεως τοῦ οὐρανοῦ Β καὶ αὐτὸ ἀκόμη τὸ ὄνομα τοῦ θανάτου ἐτύγχανε φοβερόν. Ὁ πρῶτος ἀνθρώπος ποὺ ἐπλάσθη κατεδικάσθη νὰ τὸ ἀκούσῃ ὡς μέγα ἐπιτίμιον «Καθ' ἡν ἡμέραν θὰ φάγῃ, θὰ ὑποστῇ τὸν θάνατον.» 81 Ἐπίσης καὶ ὁ μακάριος ὧδ τὸν προστάγορεύει μετὰ αὐτὸ τὸ ὄνομα λέγων «Ὁ θάνατος εἶνα ἡ ἀνάπαυσις τοῦ ἀνθρώπου.» Καὶ ὁ προφήτης Δαυὶδ ἔλεγε: «Πονηρὸς ὁ θάνατος τῶν ἀμαρτωλῶν.» 82 Ὡς ἀκούετο δὲ ὁ ἀποχωρισμὸς τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος ὡς μόνον θάνατος

1 Φαλ. 108, 1
2 122, 19, 14
3 Γεν. 3, 17
4 122, 3, 29
5 Φαλ. 89, 72

ἀλλὰ καὶ ἄδης. Ἀκούσε τί λέγει ὁ πατριάρχης Ἰακώβ «Καταδιβάσατε μετὰ τὴν γῆρας μου εἰς τὸν ἄδην.» 83 Ὁ δὲ προφήτης λέγει «Εἶχεν ἀνοικτὸν τὸ στόμα τοῦ ὧδ ἄδης.» 84 Καὶ ἄλλος προφήτης λέγει «Θὰ με σώσῃ ἀπὸ τὸν θάνατον ὁ Θεός.» 85 Καὶ εἰς πολλὰς περιπτώσεις βλέπεις εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην νὰ ὀνομάζεται θάνατος καὶ ἄδης ἡ μετέστασις ἐκ τοῦ κόσμου τούτου. Ἐπειδὴ ὁ Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν προσεφέρθη ὡς θυσιὰ καὶ παρεχώρησε τὴν ἀνάστασιν, ἀνέστειλε τὰς προσηγορίας αὐτὰς ὁ φιλόθεωπος Κύριος καὶ καινοργῇ καὶ παράδοξον πολιτείαν εἰσάγαγεν εἰς τὸν θῶν μας. Ἀντὶ θανάτου, λοιπὸν, κοίμησις καὶ ὕπνος λέγεται ἡ ἐντεύθεν μετέστασις. Καὶ ἀπὸ ποῦ γίνετα φανερόν αὐτό. Ἀκούσε τὸν ἴδιον τὸν Χριστὸν ποὺ λέγει «Ὁ Ἄδης ὁ φίλος μας ἐκαμήθη, ὁ ἄλλος πηγαῖνα νὰ τὸν ἐξυπνήσω.» 86 Ὅπως εἶνα ἐκόλον εἰς ἡμᾶς νὰ ἐξυπνήσωμεν καὶ νὰ σηκώσωμεν τὸν κοιμισμένον, ἔτσι καὶ διὰ τὸν κοινὸν μας Κύριον εἶναι ἐκόλον νὰ ἀναστήσῃ ὑμᾶς. Καὶ ἐπειδὴ νεὸν καὶ παράδοξον εἶναι αὐτὸ ποὺ εἶπεν, ὅτε οἱ μαθηταὶ ἀντελήφθησαν τὸ λεχθὲν, μέχρις ὅτου συνταυτιζόμενος μετὰ τὴν ἀσθένειάν των, τὸ εἶπε κατὰ ἀποκαλυπτικώτερον τρόπον. Καὶ ὁ οἰκουμενικὸς διδασκαλὸς, ὁ μακάριος Παῦλος, γράφων πρὸς τοὺς Θεσσαλονικεῖς λέγει «Δὲν θέλω ν' ἀγνοῇτε περὶ τῶν κοιμηθέντων, διὰ νὰ μὴ λυπῆσθε ὅπως καὶ οἱ λοιποὶ οἱ μὴ ἔχοντες ἐλπίδας.» 87 Ἐ καὶ πάλιν ἀλλοῦ «Ἄρα οἱ κοιμηθέντες ἐν Χριστῷ ἀπώλεσθησαν.» 88 Καὶ ἀλλοῦ «Ἡμεῖς οἱ ζῶντες καὶ ὑπολοιπόμενοι δὲν θὰ φθάσωμεν τοὺς κοιμηθέντας.» 89 Καὶ ἀλλοῦ πάλιν «Ἄν πιστεύωμεν ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἀπέθανε καὶ ἀνέστη ἔτσι καὶ ὁ Θεὸς τοὺς κοιμηθέντας θὰ τοὺς συμπαράλῃ μαζί του.» 90

Βλέπεις λοιπὸν ὅτι πανταχοῦ καλεῖται κοίμησις καὶ ὕπνος ὁ θάνατος. Καὶ πόσον προσηγορικῶς ἦτο φοβερόν τὸ πρόσωπόν του, ἐνῶ τώρα ἔχει γίνῃ εύκαιροφάνητος μετὰ τὴν ἀνάστασιν. Εἶδες πόσον λαμπρὸν εἶναι τὸ πρόσωπον τῆς ἀναστάσεως, 752 Ἀ Δι' αὐτῆς εἰσλήχθησαν παρ

6 Γεν. 42, 38
7 122, 14
8 Φαλ. 89, 11
9 122, 11, 11
10 122, 19, 14, 12
11 Α Κοριν. 15, 2
12 Α Θεσσαλ. 4, 14
13 Α Κοριν. 5, 14

ἡμῶν ἀπερα ἀνάβα, δ' αὐτῆς κατηγήθη ἡ ἀπάτη τῶν δαιμόνων, δ' αὐτῆς περιγυόμεν τὸν θάνατον, δ' αὐτῆς ὑπερῶμεν τὴν παρούσαν ζωὴν καὶ δ' αὐτῆς ἐπειγόμεθα διὰ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν μελλόντων. Δι' αὐτῆς, ἐνθ' περιβάλλομεθα ἀπὸ σώμα, ἔχομεν, ὅτ, καὶ οἱ ἄγγελοι, ἐάν τὰ θελήσωμεν. Σήμερον ἐορτάζομεν τὴν λαμπρὰν νίκην μας. Σήμερον ὁ Κύριος ἡμῶν ἔστησε τὸ πρόπαιον κατὰ τοῦ θανάτου, κατέλυσε τὴν τυραννίαν τοῦ διαβόλου καὶ μᾶς ἐχάρισε τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας διὰ τῆς ἀναστάσεως. Ὅλο, χαρομέν, σκιρτῶμεν, ἀγαλλόμεθα. Ἄν καὶ ὁ Κύριός μας Χριστὸς ἐνίκησε καὶ ἔστησε τὸ πρόπαιον ἐν τούτοις κοινῇ εἶναι ἡ εὐφροσύνη καὶ ἡ χαρὰ μας. Ὅλα ταῦτα τὰ ἔκαμε διὰ τὴν ἰδικήν μας σωτηρίαν καὶ μὲ τὰ ἴδια μέσα που μᾶς κατεπάλασεν ὁ διάβολος, ἀκριβῶς μὲ τὰ ἴδια τὸν ἐνίκησεν ὁ Χριστός. Β. Ἐλαθε τὰ ἴδια ὅπλα καὶ τὸν κατεπολέμησε μὲ αὐτά. Πῶς ἄκουσε το: Ἡ Παρθένος, τὸ ξυλὸν καὶ ὁ θάνατος ἦσαν τὰ σύμβολα τῆς ἱδικῆς μας ἥττης. Παρθένος εἶναι ἡ Εὐα. Οὐδέποτε εἶχε γνωρίσει ἄνδρα ὅταν ὑπέστη τὴν ἀπάτην. Ξυλὸν εἶναι τὸ δένδρον καὶ θάνατος τὸ ἐπιτίμιον ἐναντίον τοῦ Ἀδάμ. Εἶδες πῶς ἡ Παρθένος, τὸ ξυλὸν καὶ ὁ θάνατος ἔγιναν τὰ σύμβολα τῆς ἥττης μας. Καταβε τώρα πῶς ἐγὼ ναν αἶψα ἐπίσης τῆς νίκης. Γ. Ἀντὶ τῆς Εὐαὶς ἡ Μαρίας, ἀντὶ τοῦ δένδρου τῆς γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ πονηροῦ, τὸ ξυλὸν τοῦ σταυροῦ ἀντὶ τοῦ θανάτου τοῦ Ἀδάμ ὁ θάνατος τοῦ Κυρίου. Εἶδες μὲ πῶς μᾶς ἐνίκησεν, ἐνῶ μὲ τὰ ἴδια ἥττητο, Γύρω ἀπὸ τὸ δένδρον ἐπάλασεν καὶ ἐνίκησε τὸν Ἀδάμ ὁ διάβολος, Γύρω ἀπὸ τὸν σταυρὸν ἐνίκησε τὸν διάβολον ὁ Χριστός. Καὶ τὸ μὲν ξυλὸν ἐκείνο, τὸ δένδρον, ἐπέτελλεν εἰς τὸν Ἀδὴν, ἐνθ' αὐτὸ τὸ ταῦ σταυροῦ, ἀνακάλε καὶ δσους εἶχον ὑπάγε εἰς τὸν Ἀδὴν. Τὸ πρῶτον ἐκρύπτε τὸν ἥττημένον, ὅπως τὸν αἰχμάλωτον καὶ τὸν γυμνὸν ἐνθ' τὸ δεύτερον ἐδείκνυν εἰς δόλως τὸν νικητὴν. Προσηλωμένον γυμνὸν ἐθ' ὤψηλός σημείου. Καὶ Δ. ὁ μὲν θάνατος εἰς τὴν πρῶτην περιπτώσει συμπαρέσυρε καὶ τοὺς μετὰ τὸν Ἀδάμ ἐνθ' ὁ τοῦ Χριστοῦ ἀνέστησεν ἀληθῶς καὶ τοὺς πρὸ αὐτοῦ θανόντας. Ἡ τοῖς θὰ περιγράφῃ τὰς δυνάμεις τοῦ Κυρίου καὶ θὰ κάμῃ νὰ εἰσκαυσθῶν δόλοι αἰ σίνεσις τοῦ. Διὰ τοῦ θανάτου ἐγίναμεν ἀθάνατοι ἀνέστημεν ἀπὸ τὴν πτωσιν καὶ ἀπὸ νικημένο κατέστημεν νικηταί.

Αὐτὰ εἶναι τὰ κατορθώματα τοῦ σταυροῦ, αὐτὰ εἶναι ἡ μεγίστη ἀπόδος τῆς ἀναστάσεως. Σήμερον σκιρτοῦν οἱ ἄγγελοι καὶ βλαί αἱ δυνάμεις τοῦ οὐρανοῦ ἀγάλλονται ἐν

χαριστούμενοι διὰ τὴν κοινήν σωτηρίαν τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων. Ἄν διὰ τὴν μετανοίαν καὶ τοῦς ἀμαρτωλοῦ γίνεται χαρὰ εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, πολὺ περισσότερον συμβαίνει τοῦτο διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς οἰκουμένης. Σήμερον ὁ Χριστός ἠλευθέρωσε τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ἀπὸ τὴν τυραννίαν τοῦ διαβόλου καὶ τὴν ἐπανέφερεν εἰς τὴν προηγούμενην τῆς εὐγένειας. Ὅταν λοιπὸν ἴδω τὴν ἀρχικὴν μου καταβολὴν οὕτω νὰ νικῶ τὸν θάνατον δὲν φοβῶμαι πλέον, δὲν ἀπεχθάνομαι τὸν πόλεμον, οὔτε κάμπτωμαι διὰ τὴν ἀδυναμίαν μου, ἀλλὰ αἰσθάνομαι τὴν θείαν δύναμιν οὐκ ἰσχυρὸν μου εἰς τὸ μέλλον. Ἐκενος ποῦ θὰ κατανικήσῃ τὴν τυραννίαν τοῦ θανάτου καὶ θὰ ἡμπορώσῃ νὰ ἀχρηστουσῇ τὴν δύναμιν του, τι νομίζετε, θὲν θὰ κάμῃ τὸ πᾶν διὰ τοὺς συναθρώπους του, τῶν ὁποίων τὴν μορφὴν ἐδέχθη ὁ Χριστός νὰ λάβῃ λόγῳ τῆς μεγάλης τοῦ φιλευθροσύνης. Α. καὶ νὰ πολεμήσῃ ὑπὲρ τὴν ἀνθρωπίνην μορφήν τὸν διάβολον, Σήμερον εἰς ὅλην τὴν οἰκουμένην ἀπλώνεται ἡ χαρὰ καὶ ἡ πνευματικὴ εὐφροσύνη. Σήμερον ἡ συναξὶς τῶν ἀγγέλων καὶ ὁ χορὸς ὅλων τῶν οὐρανίων δυνάμεων ἀγάλλονται διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων. Σκεψοῦν, λοιπὸν ἀγαπητέ, τὸ μέγεθος τῆς χαρᾶς, ἀφοῦ καὶ αἱ οὐράναι δυνάμεις συνεορτάζουν μὲ ἡμᾶς καὶ χairoύν ἐπίσης διὰ τὰ ἴδικά μας ἀγαθὰ. Ἄν καὶ εἶναι ἱδική μας ἡ χάρις που μᾶς παρεχώρησεν ὁ Χριστός, ἐν τούτοις εἶναι καὶ ἱδικὴ τῶν ἡ εὐχάριστοις. Διὰ τοῦτο δὲν ἐντρέπονται νὰ συνεορτάζουν μαζί μας. Ἀλλὰ τί λέγω, ὅτ μόνον οἱ σὺνδουλὸι μας δὲν ἐντρέπονται νὰ συνεορτάζουν, Β. Ὁ ἴδιος ὁ Κύριος αὐτῶν ἀλλὰ καὶ ἡμῶν δὲν ἐντρέπεται νὰ συνεορτάξῃ μαζί μας. Ἀλλὰ διακρίβηται δὲν ἐντρέπεται. Ὅχι μόνον δὲν ἐντρέπεται, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπιθυμεῖ. Ἀπὸ ποῦ τεκμαίρεται αὐτό; Ἀκουσέ τον τί λέγει. «Ἐπεθύμησα σφοδρῶς νὰ φάγω μαζί σας τοῦτο τὸ Πάσχα». Δηλαδή ἀφοῦ ἐπεθύμησε νὰ φάγῃ αὐτὸ σημαίνει καὶ νὰ συνεορτάξῃ. Ὅταν ἴδῃς ὅχι μόνον τοὺς ἀγγέλους καὶ τὴν συναξὴν ὅλων τῶν οὐρανίων δυνάμεων, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν Κύριον τῶν ἀγγέλων νὰ συνεορτάξῃ μαζί μας, τ. σου ἀπομένῃ διὰ νὰ εὐφρανθῇς, λοιπὸν ὅς μὴ εἶναι κανεὶς κατηχητὴς σήμερον λόγῳ πενίας. Γ. Ἡ ἐορτὴ εἶναι πνευματικὴ. Οὐδεὶς πλουσιος ὅς μὴ ἐπαφεται διὰ τὸν πλοῦτον του, διότι δὲν ἡμπορε νὰ μεταφέρει χρήματα εἰς τὴν ἐορτὴν ταυτην. Εἰς τὰς συνήσεις ἐορτάξ, ἐννοῶ τοῦ καθημερινοῦ θίου, ὅπου πολλὴν ρόλον παίζει ἡ

φαντακτερή φορεσιὰ καὶ ἡ πολυτέλεια τῆς τραπεζῆς, διακαλογμένα ἐκεῖ ὁ μὲν πτωχὸς εἶναι μελαγχολικός καὶ κατηγής, ὁ δὲ πλούσιος φαιδρός καὶ εὐχαριστήμενος. Καὶ ὁ λόγος, Προφανῶς διότι ὁ μὲν πλούσιος φορεῖ ἄρκιαν φορεσίαν καὶ στρωνεὶ πολυτελεῖς τραπεζάς, ἐνῶ ὁ πτωχὸς ἐμποδίζεται ἀπὸ τὴν φτωχείαν του νὰ ἐπιδείξῃ τὴν ἰδίαν ἐπιμέλειαν. Ἐδῶ ὅμως δὲν συμβαίνει τίποτε τέτοιον. Διὰ δὲ αὐτὴ ἡ ἀνισότης αἰρετοῦ. Ἐνα τραπεζὶ ὑπάρχει διὰ τὸν πλούσιον καὶ τὸν πτωχόν, τὸν δοῦλον καὶ τὸν ἐλεύθερον. Καὶ πλούσιος ἂν εἴσῃ κατ' οὐδὲν πλεονεκτεῖς τοῦ πένητος. Ἄν εἴσῃ πτωχός, δὲν θὰ ἔχῃς τίποτε ὑπερτέρον ἀπὸ τοῦ πλούσιου, οὐτε διὰ τὴν πτωχείαν σου ἐλαττωμένα ἢ πνευματικὰ σου εὐχία. Ἡ χάρις εἶναι θεία καὶ δὲν γνωρίζε διαφοράς προσώπων. Τί λέγω πῶς καὶ διὰ τὸν πλούσιον καὶ διὰ τὸν πτωχόν εἶναι στρωμένοι τὸ ἴσον τραπεζί. Καὶ δ' αὐτὸν ποῦ φορεῖ τὸ στέμμι καὶ τὴν ἡγεμονικὴν ἀλουργίδα, αὐτὸν ποῦ ἔχει ἐπωμισθῇ τὴν ἐξουσίαν τῆς οἰκουμένης καὶ διὰ τὸν πτωχόν, ποῦ κάθεται, λόγῳ ἐλεημοσύνης, τὸ ἴδιον τραπεζί, στρωνέται. Τέτοια εἶναι τὰ δῶρα τὰ πνευματικὰ. Ἐ δὲν διαφοῦν τὴν κοινωνίαν διὰ τῶν ἀξιώματων, ἀλλὰ μετὰ τὴν διάθεσιν καὶ τὸν νοῦν. Μετὰ τὴν ἰδίαν ἀκολοῦν καὶ τιμὴν, τόσον ὁ βασιλεὺς ὅσον καὶ ὁ πτωχός, τε νοῦν πρὸς τὴν ἀπολαυσιν καὶ τὴν κοινωνίαν αὐτῶν τῶν θεῶν μυστηρίων. Τί λέγω μετὰ τὴν ἰδίαν τιμὴν. Πολλὰς φορές ὁ πτωχὸς μετὰ μεγαλιτέραν ἀκρίβειαν λατρεύει, ὁ βασιλεὺς, κυκλωμένος ἀπὸ προβλήματα καὶ φροντίδας καὶ ἀπὸ πολλὰ γεγονότα, εὐρίσκειται ὡσανὺ πειλαγμένος καὶ ρομπίζεται ἀπὸ παντοῦ. Ὁ δὲ ἀπὸ πολλὰ κυματα καὶ προστριβεται μετὰ τὴν ἁμαρτίαν, ἐνῶ ὁ πτωχός, ἀπλήγαμένος ἀπὸ ὅλα αὐτὰ, καὶ φροντίζων μόνον διὰ τὴν ἀνζυγα οὖσαν τροφήν, ζῶν θίον ἥσυχον καὶ ἀνευ περιττεῖων, σὺν νὰ εὐρίσκειται εἰς γαλήνιον λημένα προσεγγίζει εἰς τὸ τραπεζί μετὰ πολλὴν εὐλάβειαν.

Καὶ οὐ μόνον τοῦτο ἀλλὰ καὶ ἀπὸ πολλὰ ἄλλα γεννῶνται διαφοροὶ δυσχερεῖς εἰς τοὺς ἀσχολοῦντας μετὰ τὰς ἐφορτάς τοῦ καθ' ἡμέραν θείου. Πάλιν εἰς αὐτὰς τὰς περὶ πτωχεύει ὁ μὲν πτωχὸς διὰ τὴν κατηγῆς, ὁ δὲ πλούσιος ἐν φαιδρότητι, οὐ μόνον διὰ τὴν τραπεζάν καὶ τὴν πολυτέλειαν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ ἐνδύματα τὰ πολυτελῆ καὶ τὴν φαντασμαγορικὴν φορεσίαν. Β. Αὐτὰ ποῦ παθαίνουν εἰς τὸ τραπεζί, τὸ ἴδιον τοὺς συμβαίνει καὶ ἐπὶ τῶν ἐνδυμάτων. Ὁταν ὁ πτωχὸς ἰδῇ τὸν πλούσιον ἐνδεδυμένον μετὰ πολυτελεῖς στέραν φορεσίαν πληγνύεται ἀπὸ τὴν ὁδὸν τὰς ταλαι-

τὸν αὐτὸν τοῦ καὶ λέγει πολλὰς κατάρας. Ἐδῶ ὅμως καὶ αὐτὴ ἡ ἀθυμία κατηργήθη. Δ' ὅλους ἐνα εἶναι τὸ ἴδιον, τὸ σωτήριον ἐνδύμα. Καὶ ὁ Παῦλος βροντοφωνάζει. Ὅσο ἐβαπτίσθητε εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, ἐνεδύθητε τοῦ Χριστοῦ. Ἄς μὴ υποτάσσωμεν λοιπὸν αὐτὴν τὴν ἐορτήν, οὐκ παρακαλῶ, ἀλλὰ ὡς ἀναλάβωμεν μετὰ ἀξίον φρόνημα ὅσα μᾶς ἐδωρήθησαν ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ Χριστοῦ. Ἄς μὴ ἐπιδοθῶμεν εἰς τὴν μέθην καὶ τὴν ὀδηραγίαν, ἀλλὰ ἀντ' ἀντιλαμβανόμενοι τὴν καλὴν βίαν τοῦ Κυρίου μας, ὁ ὁποῖος καὶ πλούσιους καὶ πτωχοὺς καὶ δούλους καὶ ἐλευθέρους τοὺς ἐτίμησε καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ εἰς πάντας ἐκατόπισε τὴν κοινὴν δωρεάν, ὡς ἀνταμείψωμεν τὸν ἐργετήν ποῦ μᾶς ἠνέμοισεν. Ἀρκετὴ ἀμοιβὴ δ' αὐτῶν εἶναι ὁ θεόφειτος θίος καὶ ψυχὴ ἐργηροῦσα καὶ ἐτοιμὴ διὰ τὴν ἐφορτήν. Ἡ ἐφορτὴ αὐτὴ καὶ ἡ πανήγυρις δὲν ἔχει ἀνάγκην χρημάτων ἢ διαπάνης, ἀλλὰ μόνον καλῆς διαθέσεως καὶ καρδίας καθαρᾶς. Τίποτε τὸ σωματικὸν δὲν κερδίζεται ἐν προκειμένῳ, ἀλλὰ τὰ πάντα εἶναι πνευματικὰ. Ἰακρόσας θείων λόγων, εὐχα πατέρων, εὐλογία ἱερῶν, κοινωνία θείων καὶ ἀπορρήτων μυστηρίων, εἰρήνη καὶ ὁμόνοια, δῶρα πνευματικὰ, ἀξία τῆς φιλοπρέπειας τοῦ δωρητοῦ. Ὁ δὲ ἐφορτάωμεν λοιπὸν τὴν ἐορτήν τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου. Ἀνίστη καὶ μαζὶ τοῦ συνοικέστησε τὴν οἰκουμένην. Καὶ αὐτὸς μὲν ἀνέστη θραύσας τὰ δεσμὰ τοῦ θανάτου, ἡμεῖς δὲ ἀνέστημε, συντρίψας τὰς ἀλύσεις τῶν ἁμαρτιῶν μας. Ὁ Ἄδάμ ἡμάρτησε καὶ ἀπέθανεν. Ὁ Χριστὸς δὲν ἡμάρτησε καὶ ἀπέθανεν. Ἰκανοποιημένος καὶ παρόδοξον. Ὁ πρῶτος ἡμάρτησε καὶ ἀπέθανεν. Ὁ δευτερός δὲν ἡμάρτησε καὶ ἀπέθανεν. Διὰ τοῖον λόγον καὶ διατὶ. Διὰ νὰ δυνηθῇ ὁ ἁμαρτήσας καὶ ἀποθάνων νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τὰ δεσμὰ τοῦ θανάτου μέσω τοῦ μὴ ἁμαρτήσαντος καὶ ἀποθανόντος. Ἐπεὶ πολλάκις γίνεται καὶ εἰς τὰς περιπτώσεις ὅσων ὀφείλουσιν χρήματα. Ὄφειλε κάποιος εἰς κάποιον ἀργύρια, δὲν ἔχει νὰ τὰ καταβάλῃ καὶ ἐνεκα τούτου φυλακίζεται. Ἐνας ἄλλος ποῦ δὲν ὀφείλει, καὶ ποῦ ἡμπορεῖ νὰ τὰ καταβάλῃ, τὰ καταθέτει καὶ ἀπολύεται. ὁ ὑπόλογος. Ἐπεὶ ἔγινε καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Ἀδάμ καὶ τοῦ Χριστοῦ. Ὄφειλεν ὁ Ἄδάμ τὸν θάνατον καὶ ἐκρατεῖτο ὑπὸ τοῦ διαβόλου. Ὁ Χριστὸς οὐτε ὤφειλεν, οὐτε ἐκρατεῖτο. Ἠλθεν ὅμως καὶ κατέβαλε τὸν θάνατον ὑπὲρ τοῦ κρατομένου, προκειμένου νὰ τὸν ἀπολύσῃ ἀπὸ τὰ δεσμὰ τοῦ θανάτου. Ὡς ἂν.

δες τὸ κατόρθωμα τῆς ἀναστάσεως. Εἶδες τὴν φιλενθροπῖαν τοῦ Κυρίου; Εἶδες μέγεθος φροντίδας, λοιπόν, ἃς μὴ γινώμεθα ἀγνωμονεῖς δι' αὐτὸν τὸν οὕτως εὐεργετήσαντά ἡμᾶς, μήτε ἐπειδὴ ἐπέρασεν ἡ νηστεία, νὰ καταστῶμεν ἀμελεστοί. Ἀντιθέτως τώρα παρὰ ποσὶ, ἃς ἐπιμελούμεθα περισσότερο τὴν ψυχὴν μας, διὰ νὰ μὴ γίνεται ἀσθενεστέρα ὅταν εὐχαριστῶμεν τὴν σάρκα μας, πράγμα ποῦ ὁμοῦ ἄζει μὲ τὸ νὰ περιτομώμεθα τὴν δούλην καὶ νὰ παραμελῶμεν τὴν δεσποινῖαν. Ποῖον πραγματικὰ εἶναι τὸ βφέλος νὰ ὑπερβαίνωμεν τὸ μέτρον καὶ νὰ καταθροαχθίζωμεν ὑπὲρ τὴν χρῆσιν. Αὐτὸ θάπτεται καὶ τὸ σῶμα καὶ προδίδει τὴν εὐγένειαν τῆς ψυχῆς. Ἄς εἰμεθα αὐτάρκες ὅσον χρειάζεται, δὲ νὰ προσπερώμεν τὰ χρεῖωδῃ B εἰς τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα καὶ διὰ νὰ μὴ σκορπίσωμεν ὅσα συνέλεξαμεν μὲ τὴν νηστείαν. Μὴ νομισθῇ ὅτι ἐμπροσθὶς τὴν τροφὴν καὶ τὴν διασκέδασιν. Δὲν ἐμπροσθὶς καθόλου, ἀλλὰ συμβουλεύω ἀπλῶς νὰ γίνεται μὲ μέτρον, νὰ περιορίζεται ἡ πολλὴ τροφή καὶ νὰ μὴ ὑπερβαίνωται, τὰ ὅρια, διότι ἔτσι λεηλατεῖται ἡ ὕλη τῆς ψυχῆς. Αὐτὸς παῦ θὰ ξεπεράσῃ τὸ μέτρον, δὲν θὰ νοιωσῇ οὐδὲ κἀν εὐχαριστήσῃ. Αὐτὰ τὰ γνωρίζουν ὅσοι ἔχουν πείραν ἐπ' αὐτοῦ, ὅπεσθῃσαν δὲ ἄπερα εἶδη νοσημάτων καὶ ἔδοκιμασαν πολλὴν ἀηδίαν. C Εἴμαι ὁμοῦς δέξαις ὅτι θὰ πεισθῇτε εἰς τὰς παρακλήσεις μου, διότι γνωρίζω πόσον εἰσθε πειθαρχικοί.

Ἀφοῦ λοιπὸν στεματήσω τὴν παραίνεσιν περὶ τούτων, ἐπιθυμῶ νὰ στρέψω τὸν λόγον πρὸς αὐτοὺς ποὺ κατηξιώθησαν, κατὰ τὴν νύκτα ταύτην τὴν φωτοφάνον, τοῦ θεοῦ θαπτάματος πρὸς τὰ καλὰ αὐτὰ φυτὰ τῆς Ἐκκλησίας, τὰ πνευματικὰ ἄνθη, τοὺς νέους στρατιώτας τοῦ Χριστοῦ. Προχθὲς ἀκόμη ὁ Κύριος ἐβρίσκετο ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, ἀλλὰ σήμερον ἀνέστη. Ἔτσι καὶ αὐτοὶ, προχθὲς ἦσαν εἰς τοὺς ὄνυχας τῆς ἁμαρτίας, ἀλλὰ σήμερον ἀνέστησαν μαζί με τὸν Χριστὸν. Ἐκεῖνος D ἀπέθανεν καὶ ἀνέστη σωματικῶς αὐτοὶ ἦσαν νεκροὶ λόγῳ τῆς ἁμαρτίας καὶ ἀνέστησαν ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν. Ἡ γῆ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην τῆς ἀνοιξέως μᾶς χαρίζεται ῥόδα καὶ ἱα καὶ ἄλλα ἄνθη. Τὰ ὕδατα τῆς γῆς ἐπότισαν σήμερον πρὸς χάριν μας τὸν πλέον τερπνὸν λεκῶνα. Καὶ μὴ σοῦ φαίνεται πορράξενον ἀναπηγὴ, ἀν' ὅπο τὰ νερά ἐφύτρωνσαν λεῖοῦδα μὲ ἄνθη. Οὕτε ἡ γῆ ἀρχικῶς ἔδωκεν αὐτοφυῶς τὰ διασπάραι τῶν φυτῶν, ἀλλὰ κατόπιν καὶ μόνον ἐπιταγῆς τοῦ Κυρίου. Καὶ ἀπὸ τὰ νερά ἐπρόβαλαν ζωντανὰ καὶ κινούμενα ὑπάρξεες, ἐπειδὴ ἤκουσθη τὰ πρόσταγμα «Ἦα ἐξέλθουν τῶν ὕδατων ἔρποντά

ζωντανῶν ψυχῶν». E Καὶ τὰ πρόσταγμα ἐπραγματώθη καὶ ἡ ἀψυχὸς οὐσία ἔθγαλεν ἐμφυχα ζωά. E Ἔτσι καὶ τώρα τὸ ἴδιον πρόσταγμα ἐπραγματοποίησε τὰ πάντα. Τότε ἐλάχθη νὰ ἐξέλθουν τῶν ὕδατων ἔρποντά ψυχῶν ζωντανῶν, ἐνῷ τώρα ὅχι ἔρποντά, ἀλλὰ πνευματικὰ χαρίσματα ἐπρόβαλαν. Τότε τὰ νερά ἔθγαλαν μὴ λογικὰ ψάρια, ἐνῷ τώρα ἔθγαλαν ψάρια λογικὰ καὶ πνευματικὰ ποὺ ἠλίουσαν οἱ ἀπόστολοι. «Ἐλᾶτε μαζί μου, εἴπει, καὶ θὰ σᾶς κάμω ἀλιεῖς ἀνθρώπων». Kαινωργίος πρῶγμα, ὁ τρόπος τῆς ἀλιείας αὐτῆς. Οἱ ἀλιευόντες δγάζουν τὰ ψάρια ἀπὸ τὰ ὕδατα καὶ τὰ ἀλιεύματα νεκρωνόντα, ἐνῷ ἡμεῖς τοὺς ρίπτομεν εἰς τὰ ὕδατα καὶ ζωογονοῦντα οἱ ἀλιευόμενοι. 76 A Ὑπῆρχε κολυμβήθρα μὲ νερόν καὶ εἰς τοὺς Ἰουδαίους, ἀλλὰ μᾶλλον εἰς τὸ ἴσχυε διὰ νὰ γνωρίσης τὴν Ἰουδαϊκὴν φτώχειαν καὶ ἀντιστοιχῶς τὸν ἴδιόν μας πλοῦτον. «Κατήρχετο ἐκεῖ, λέγει ἡ Γραφή, ὁ ἀγγελὸς καὶ ἐτάρασσε τὸ ὕδωρ καὶ ὁ πρῶτος ποῦ ἐμπάνε μέσα μετὰ τὴν ταραχὴν ἀποθλάδανε θεραπεύει». 76 Κατῆλθεν ὁ Κύριος τῶν ἀγγέλων εἰς τὰ νύματα τοῦ Ἰορδάνου καὶ ἄφου ἠγίασε τὴν φύσιν τῶν ὕδατων ἐθεράπευσεν ὅλην τὴν οἰκουμένην. Εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς κολυμβήθρας, ὁ εἰσερχόμενος μετὰ τὸν πρῶτον, δὲν ἐθεραπεύετο πλέον. Διὰ τοὺς Ἰουδαίους ἐδίδετο τὸ προνόμιον τῆς εἰσδοχῆς, εἰς τοὺς ἀσθενεῖς τοῦ ἑσφοντο κατὰ γῆς. B Ἐνῷ εἰς τὸ θάπτωμα, καταβαίνει ὁ δεύτερος μετὰ τὸν πρῶτον, ὁ τρίτος, ὁ τέταρτος, ἄπειροι ἀν' θέλης. Καὶ ἀν' ὅλην τὴν οἰκουμένην τὴν δύσθης εἰς τὰ πνευματικὰ αὐτὰ νύματα, δὲν τελειώνει ἡ χάρις, δὲν βαπταῖται ἡ δωρεά, δὲν ρυπαίνεται τὸ ὕδωρ, δὲν ἐλαττοῦται ἡ καλὴ διάθεσις. Εἶδες τὸ μέγεθος τῆς δωρεᾶς, Ἀκούσατε ὅσοι κατὰ τὴν νύκτα ταύτην ἐπολιτογεννηθῆτε εἰς τὴν ἀνὰ Ἱερουσαλὴμ καὶ ἐπιθεῖλατε διαγωγὴν ἀξίαν τοῦ μεγέθους τῶν δωρεῶν, διὰ νὰ ἐπιφελήθῃτε πλέον πλουσιοπαρόχου χάριτος. C Ἡ εὐγνωμοσύνη διὰ τὰ ἴδια παρασχεθέντα ὑποκινεῖ τὴν καλὴν διδασκαλίαν τοῦ Κυρίου. Δὲν σοῦ ἐπιτρέπεται, λοιπόν, ἀναπηγὴ νὰ ζῆς ἀδιοκρῶς, ἀλλὰ θάλε εἰς τὸν ἑαυτὸν σου νόμον καὶ κανόνα, ὥστε τὰ πάντα νὰ γίνωται μὲ ἀκριβείαν καὶ νὰ ἐπιτεκνύης πολλὴν προσήλωσιν καὶ πρὸς ὅσα θεωροῦνται ἀνευ σημασίας. Ὁ παρὼν ὁὖς εἶναι ἀγών καὶ πάλη καὶ δοῦ, εἰσῆλθον ἀπᾶς εἰς τὸ στάδιον τοῦτο τῆς ἀρε-

76 Ἦν 1 20,
17 Ματθ 13, 19.
H Ἦν 6, 4

τῆς ἔχουν ὑποκρέωσιν, νὰ εἶναι ἐγκρατεῖς εἰς τὸ κάθε τι. Διότι ὁ κάθε ἀθλητὴς ἐγκρατεῖται εἰς ὅλα. Δὲν ἐλέπει εἰς τοὺς γυμνακικοὺς ἀγῶνας πόσον ἐπιμελοῦνται τὸν εαυτὸν τῶν ἐκείνοι που προέκεται νὰ παλαίσουν ἐναντίον ἄλλων ἀνθρώπων καὶ μὲ πόσῃ ἐπιμέλειαν ἐπιδίδονται εἰς τὴν ἀσκήσιν τοῦ σώματος των, "Ἔτσι καὶ ἐδῶ, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἡ πάλη μας δὲν εἶναι ἐναντίον ἀνθρώπων, Ὡ ἀλλὰ ἐναντίον τῶν πονηρῶν πνευμάτων, ἡ ἀσκήσις μας καὶ ἡ ἐγκράτεια ἄς εἶναι πνευματικὴ, ἐπειδὴ καὶ τὰ ὅπλα μὲ τὰ ὅποια μᾶς ἐφωδίασεν ὁ Χριστὸς εἶναι πνευματικά. "Ἄς ἔχη, λοιπόν, ὡς ἀφθαλμὸς ὄρους καὶ κανόνος, ὥστε νὰ μὴ παρέρχεται ἀπλῶς ὅσα ἀντικρύξῃ, ὅπως ἐπίσης καὶ ἡ γλῶσσα ἃς ἔχη τείχος, ὥστε νὰ μὴ προτρέχῃ τῆς διανοίας. Διὰ τοῦτο ἄλλωστε τὰ θῶντα καὶ τὰ χεῖλη ἐδημιουργήθησαν, ὥστε νὰ παρέχουν ἀσφάλειαν εἰς τὴν γλῶσσαν, καὶ διὰ νὰ μὴ ἀνοίγῃ ποτὲ ἡ γλῶσσα τὰς θύρας καὶ νὰ ἐξέρχεται, ἀλλὰ ἔ νὰ κανονίζῃ καλῶς τὰ κατ' αὐτὴν, ὅποτε θὰ προβάλλῃ μετὰ πάσης εὐκοσμίας καὶ θὰ προφέρῃ τέτοια λόγια ποῦ θὰ θιδοῦν εὐχαρίστησιν εἰς τοὺς ἀκούοντας. Καὶ θὰ λέγῃ μόνον ὅσα συντείνουν εἰς τὴν πνευματικὴν οἰκοδομὴν τοῦ ἀνθρώπου. Ἐπίσης πρέπει διὰ παντός νὰ ἀποφεύγωμεν τὸν ἀσκήτου γέλωτα. Τὸ δάδιμά μας νὰ εἶναι ἥρεμον καὶ ἡσυχόν, ἡ ἐνδομυσία μας σεμνὴ καὶ γενικῶς ἅπας διὰ παντός, αὐτὸς ποῦ ἔγινε δεκτὸς εἰς τὴν σταδιοδρομίαν τῆς ἀρετῆς, πρέπει νὰ ἔχη ρυθμιζόμενα τὰ πάντα. Ἡ ἁρμονία τοῦ ἡ ἐξωτερικῇ εἶναι εἰκὼν τῆς ψυχικῆς του καταστάσεως.

757 Α "Ἄν γυμνάζωμεν ἐξ ἀρχῆς τοὺς εαυτοὺς μας εἰς τοιαύτας συνθέσεις, θὰ διαβύωμεν εἰς τὸ μέλλον μὲ εὐκολίαν τὸν δρόμον μας καὶ θὰ διακλύσωμεν ὅλην τὴν ἀρετὴν, χωρὶς νὰ χρειασθῶμεν πολλὴν κόπῃν καὶ θὰ τύχωμεν πολλῆς βοηθείας ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ. Ἔτσι θὰ ἡμπορεύωμεν καὶ τὰ κύματα τοῦ παρόντος βίου νὰ τὰ διασχίσωμεν μὲ ἀσφάλειαν καὶ ἀποὺ καταστῶμεν ἀνώτεροι τῶν παγίδων τοῦ διαβόλου, νὰ ἐπιτύχωμεν τὰ αἰῶνα ἀγαθὰ, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλοφροσύνην τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν ὅποιον μετὰ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀνῃκουν ἡ δύναμις, ἡ δόξα καὶ ἡ τιμὴ, νῦν καὶ ἀε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν

Λ Ο Γ Ο Σ

Α ΕΙΣ ΤΟ ΑΠΟΣΤΟΛΟΝ ΡΗΤΟΝ

•ΒΙΘΞ ΝΑ ΜΟΧ ΕΔΕΙΧΝΑΤΕ ΚΑΘΟΙΑΝ ΑΝΟΧΗΝ
ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΦΡΟΣΥΝΗΝ.¹

"Ὅλους μὲν τοὺς ἀγ. οὺς τοὺς ἀγαπῶ, πρὸ παντός θ. μας τὸν μακάριον Παῦλον, τὸ ἐκλεκτὸν ὄργανον, τὴν αὐράνιον σάλπιγγα, τὸν προξενιτὴν τοῦ Χριστοῦ. Αὐτὸ τὸ εἶπα καὶ ἔφερα εἰς τὰ μέσου τὸν ἑρῶτά μου δ. αὐτὸν, διὰ νὰ ἴδῃς καταστήσῃ καὶ σὺς κοινωνοὺς τῆς ἀγάπης. Διότι αὐτοὶ που κατέχοντα, ἀπὸ σωματικῶν ἔρωτα εὐλόγως ἐντρέπονται νὰ τὸν ὁμολογήσῃ, ἀποὺ καὶ τὸν εαυτὸν των καταισχυνοῦν καὶ τοὺς ἄλλους δέλντουν. Β Ἐνῶ αὐτοὶ που κατέχοντα ἀπὸ πνευματικῶν ἔρωτα, ἃς μὴ παύουν ποτὲ νὰ τὸ ὁμολογοῦν. Διότι με τὴν καλὴν αὐτὴν ὁμολογίαν ὠφελοῦν καὶ τὸν εαυτὸν των καὶ θείνους τοῦ τοὺς ἀκούουν. Ἐκεῖνος ὁ ἔρως εἶναι ἐγκλημα, ἐνῶ αὐτὸς ἐδῶ εἶναι ἀξέπαινος. Ἐκεῖνος εἶναι διαβλητὸν πάθος τῆς ψυχῆς, ἐνῶ αὐτὸς ἐδῶ εἶναι εὐφροσύνη τῆς ψυχῆς καὶ ἀγαλλίασις καὶ ἀριστος στολισμός. Ἐκεῖνος εἰσάγει πόλεμον εἰς τὴν ψυχὴν τῶν ἀγαπῶντων, ἐνῶ αὐτὸς ἐδῶ ἀδωάκει καὶ τὸν διτράχοντα πόλεμον καὶ ἐπιβάλλει μεγάλην εἰρήνην εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀγαπῶντων. Γ Καὶ ἀπὸ ἐκείνων μὲν τὸν ἔρωτα δὲν παρέρχεται κανένο ὄφελος, ἀλλὰ ἀνεπαντίας προκαλεῖται καὶ μεγάλη χρηματικὴ ζημία καὶ ἀσκατος, δαπάνη καὶ ἀνατροπὴ τῆς ζωῆς καὶ δόκλῃροι καταπρασφαὶ οἰκ. ὦν. Ἐνῶ ἀπὸ τούτου ἐδῶ τὸν ἔρωτα προέρχεται, μέγας πλοῦτος κατορθωμάτων, ἀφθονία ἀρετῆς. Ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὰ ποῦ εἴπαμε, ἐκεῖνοι που ἀγαποῦν ὥρατα σωματικά καὶ χάσκουν μπροστὰ εἰς τὰ λαμπρὰ πρόσωπα, ἂν οἱ ἴδιοι εἶναι αἰσχροὶ καὶ ἀσχημοί, δὲν κερδίζουν τίποτε ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν ἐκείνην διὰ τὴν ἀπαλλογὴν των ἀπὸ τὴν ἰδίαν των ἀσχημίαν, ἀλλὰ θεωροῦνται, καὶ αἰσχυρότεροι καὶ ἀποκρουστικώτεροι. Ἐνῶ εἰς τὴν περιπτώσει τοῦ πνευματικοῦ ἔρωτος συμβαίνει, ἐντελὸς τὸ ἀντίθετον. Δ Διότι αὐτὸς ποῦ ἀγαπᾷ ὅλην ψυχὴν, καὶ ὥραιον, καὶ λαμπρὸν καὶ περικαλ

¹ Β Κορί. 1, 1.

λῆ, καὶ ὃν ὁ ἴδ.ος εἶναι, δοχημὸς καὶ ὁποικροστικὸς, καὶ ὃν εἶναι ὁ δοχημότερος ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ἐφ' ὅσον ἐπιμένει εἰς τὸν ἔρωτα τῶν ἁγίων, γρήγορα θὰ γίνῃ ὅπως εἶνα καὶ ὁ ἀγαπώμενος.

Καὶ πράγματι, καὶ αὐτὸ εἶναι ἔργον τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ, τὸ μὲν αἷμα τὸ δοχημὸν καὶ ἀνάντηρον νὰ μὴ δυνάμεθα νὰ τὸ διαρθώσωμεν, ψυχὴν δὲ δοχημὸν καὶ ἀποκροστικὴν νὰ δυνάμεθα νὰ τὴν κάμωμεν λαμπρὰν καὶ περικαλλή. Διότι ἀπὸ τὸ κάλλος τοῦ σωματός δὲν δύναται νὰ προέλθῃ κανένα κέρδος. Ἐκὼ ἀπὸ τὸ κάλλος τῆς ψυχῆς εἶνα δυνατόν νὰ ἀπολαύσῃ τόσα ἀγαθὰ, ὅσα εἶναι εὐλογον νὰ ἔχῃ ὅποιος ἔχει ἐραστήν τὸν Θεόν.² Αἱ αὐτὴν τὴν ὁρατότητα καὶ ὁ αὐτοῦ φάλλει εἰς τοὺς ψαλμοὺς τοῦ καὶ λέγει: «Ἐὖ, ὦ μελλόνυμφος κόρη, ἀκουσε τὴν συμβουλήν μου, κλῖνε τὸ αὐτ' σου, ὥστε νὰ ἀκούῃ με προσοχὴν καὶ νὰ δέχεται τὰς ἐντολάς σου, καὶ λησμονήσῃ ἐντελῶς τὸν λαόν εἰς τὸν ὅποιον ἀνέκεις μέχρι τώρα, καὶ αὐτὸν ἀκομή τὸν πατρικὸν σου οἶκον. Τότε ὁ βασιλεὺς νυμφίος σου θὰ ἀγαπήσῃ τὸ κάλλος σου».³ Κάλλος ἔδω ὅταν λέγῃ ἡμῶς τὸ ψυχικὸν κάλλος, ποῦ συνιστάται εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν εὐλάβειαν.

Ἐπειδὴ λοιπὸν εἶναι πόσον μεγάλο τὸ κέρδος δι' ἐκενους τοῦ ἐπικοινωνοῦν με τοὺς ἁγίους παρακαλῶ νὰ με τάσχετε εἰς τὸν ἔρωτά μου καὶ νὰ ἀγαπήσωμεν με διημῶς τὴν δύναμιν τὸν ὅτιον αὐτόν. Διότι, ὃν αὐτός ὁ ἔρως εἰσέλθῃ εἰς τὴν ψυχὴν μας καὶ ἀνάψῃ φλόγα λαμπράν. Βέστω καὶ ὃν εὐρὴ εἰς τοὺς λογισμοὺς σας κατ', ἀκονθῶδες κα, πετρώδες, καὶ σκληρὸν καὶ ἀναισθητόν, ἄλλο μὲν συνήθως τὸ ἐξαφανίζε, ἄλλο τὸ μαλακώνει, καὶ καθιστᾷ τὴν ψυχὴν μας εὐφωρον ἀγρόν κα, κατόλληλον διὰ τὴν κατεβολὴν τῶν θείων σπόρων. Καὶ ὅς μὴ μοῦ εἴπῃ κανεὶς, ὅτ τώρα δὲν εἶναι παρὼν ὁ Παῦλος, ὅτε εἶναι ὁρατός με τοὺς ἰδικούς μας ἀφθαλμούς. Καὶ ὅτι πῶς εἶνα δυνατόν νὰ ἀναπαύμεν αὐτὸν ποῦ δὲν βλέπειτα, Πράγματι, εἰς αὐτὸν τὸν ἔρωτα δὲν ὑπάρχει κανένα κώλυμα. Διότι εἶναι δυνατόν καὶ ἀπάντα νὰ τὸν ἀγαπᾷς καὶ μὴ βλέπόμενον νὰ τὸν ποθῇς, καὶ μάλιστα ὅταν βλέπωμεν κάθε ἡμέραν τόσα καὶ τέτοια ἐνθυμήματα τῆς ἀρετῆς ἐκείνου, ὅτ τὰς Ἐκκλησίας ποῦ ὑπάσχουν εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς γῆς, τὴν ἀναποτήν τῆς ἀσθεκίας, τὴν πρὸς τὸ καλῶτερον ἀλλαγὴν τοῦ ποιηροῦ θίου, τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τὴν πλάνην, τοὺς θυμῶς

² Ψαλ. 44. 11-12.

ποῦ ἀντετράπησαν, τοὺς ναοὺς ποῦ ἔχουν κλεισθῇ, τὴν σωτὴν τῶν δαιμόνων. Διότι βλα αὐτὰ κα τὰ παρομοία ἡ δύναμις τῆς γλώσσης τοῦ Παύλου, ἐμπνεαμένη ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, τὰ κατέβαλε καὶ ἔνοθε παντοῦ τὴν λαμπρὰν φλόγα τῆς εὐσεβείας.

Μαζὶ με τὰ κατορθώματα αὐτὰ, ἔχομεν κα τὰς ἁγίας ἐπιστολάς του, αἱ ὅποιες μᾶς ζωγραφίζουν με ἀκρίβειαν τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ἀν-ας ἐκείνης ψυχῆς. Ὅσον νὰ εὐρίσκω παρὼν ὁ Πῶς ὁ Παῦλος μεταξὺ μας καὶ νὰ συζητῶμεν μαζί, του, ὅτ ἐστὶν προθύμως ὅς ὑπακούωμεν εἰς ὅσα εἶναι γραμμένα. ὅς ἀναπτύσσωμεν τὴν βαθύτεραν τὴν ἐννοίαν καὶ ὅς μὴ μὴ εἶναι, τέλος πάντων αὐτὸ ποῦ μᾶς ἐφωτᾷ σήμεραν, ὅταν ἔλεγεν: «Ἔθε νὰ μοῦ ἐδείχνατε κάποιαν ἀνοχὴν εἰς τὴν ἀφροσύνην, ποῦ θὰ κάμω διηγουμένως τὰ ὅσα ὁ Κύριος κατορθώσῃ δι' ἐμοῦ. Ἀλλ' ἔχω πεποιηθῇ, ὅτ με ἀνέχεσθε. Διότι, ὅς ἀγαπᾷ με (ἡλιοτυπία), ὅς ἐκενὴν με τὴν ὅποιαν ὁ Θεὸς ἀγαπᾷ τοὺς ἀνθρώπους».⁴ Τι λέγεις, ὦ Παῦλε, Σὺ ποῦ διέτασσες τοὺς μαθητὰς σου νὰ περπατοῦν με σφίαν πρὸς τοὺς ἔξω τῆς Ἐκκλησίας ἀνθρώπους, σὺ ποῦ ἔλεγες: «ὁ λόγος σας ὅς εἶναι πάντοτε χαριτωμένος, ἀρτιμένος με τὸ ἀλάτι τῆς φρονήσεως, ὥστε νὰ εἶναι μὲν εὐχάριστος, ἀλλὰ ὅχι καὶ θωμμερός. Νὰ ζεῦρετε πῶς πρέπει σεῖς νὰ ἀποκρίνεσθε εἰς τὸν καθένα».⁵ Σὺ ποῦ εὐχεσά, δι' ὅλους νὰ πληρωθοῦν ἀπὸ πνευματικὴν σοφίαν, οὐ λέγεις, κείθε νὰ μοῦ ἐδείχνατε κάποιαν ἀνοχὴν εἰς τὴν ἀφροσύνην; Δὲν σοῦ ἤρκει νὰ εἴπῃς τὸν ἀνόητον λόγον, ἀλλὰ τὸ φέρεις καὶ ἐνωπίον τῶν μαθητῶν σου, ὅτ καὶ δὲν τὸ προφέρεις μόνον ἐνώπιον τῶν μαθητῶν σου, ἀλλὰ τὸ καθιστᾷς φανερόν καὶ εἰς ὅλους τοὺς μεταγενεστέρους με τὴν ἐπιστολήν σου, βλέπεις, ὅτ δὲν πρέπει νὰ παρατρέχωμεν τὰ λεγόμενα, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἐξετάζωμεν τὸ κάθε τι με ἀκρίβειαν. Τὸ χωρίον αὐτὸ ὅταν ἀνοίγῃ σκοπεῖται ὅπως, φθάνει ἔτσι εἰς τὰ ὅσα τῶν ἀκρασῶν ὅταν ὅμως διερευνηθῇ εἰς βάθος, δεκνύει τὴν μεγάλην σοφίαν τοῦ Παύλου, τὴν μεγάλην σύνεσιν κα τὴν ἀνεπύτην φροντίδα του.

Τὶ σημαίνει τέλος πάντων αὐτὸ τὸ ρητόν, ὅτ ὕπῃρχον εἰς τοὺς Κορινθίους πολλοὺ ψευδοπρόστολοι, οἱ ὅποιοι διέφθειραν αὐτοὺς, κατηγόρουσαν τὸν Παῦλον, ὑπενόμενον τὴν ὁδὸν του, τὴν ὅποιαν εἶχε μεταξὺ τῶν μαθητῶν του, 293 Α τὸν ἐπειράζον με εἰρωνεῖαν καὶ τὸν κατηγόρουσαν ὡς ὅλα

⁴ 11 Κορινθ. II 13
⁵ 1 Κορινθ. 14

ζώνα. Και εις πολλά σημεία τῆς ἐπιστολῆς φαίνεται, ὅτι σφραγίζεται εἰς διαμάχην πρὸς αὐτοὺς. Καὶ πράγματι, φαίνεται, ὅταν λέγῃ σήμερον ὁμοῦς δὲν εἰμεθα σὺν τοῖς πολλοῖς, ποῦ ἐμπροσθέντων τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ⁵ καὶ πάλιν, ὅταν εἴπῃ «καὶ εἰς κάθε τι ἐφυλάχθητε νὰ μὴ σὰς γίνῃ βάρος»⁶ ὑποσχεθεὶς καὶ εἰς τὸ μέλλον νὰ τηρήσῃ ἀπαρέγκλιτον αὐτὴν τὴν ἀρχὴν (ἰδίᾳ ἐγὼ μέσα μου τὴν ἀλήθειαν τοῦ Χριστοῦ καὶ αὐτὸ ἀποτελεῖ ἐγγύησιν, ὅτι δὲν ψευδομαι). Σὰς βεβαιῶ λοιπὸν, ὅτι ἡ καυχούμαι μου αὐτῇ, ὅτι δὲν σὰς ἐγίνα βάρος, δὲν θὰ ἀποστομωθῇ, ὅσον ἐξαρτάται ἀπὸ ἐμὲ εἰς τὰ μέρη τῆς Ἀχαΐας⁷. Ὅταν εἴπῃτε ὡμίλησε διὰ τὴν αἰτίαν, ὑπηνίχθη τοὺς μαρτοὺς ἐκείνους, ἀφοῦ εἶπε: «Διὰ τί δὲν θὰ φραχθῇ καὶ δὲν θὰ ἀποστομωθῇ; Μήπως ἐπειδὴ δὲν σὰς ἀγαπῶ, Ὁ Θεὸς γνωρίζει, ὅτι σὰς ἀγαπῶ. Ἀλλὰ αὐτὸ που κάνω ὡς τώρα ἀποφεύγων νὰ ἐπιβαρύνω ἐκείνους εἰς τοὺς ὁποίους κηρύττω, θὰ ἐξακολουθήσω νὰ τὸ πράττω. Καὶ θὰ κηρύττω διαρκῶς τὸ Εὐαγγέλιον, ὅτι νὰ κόψω τελείως τὴν ἀφορμὴν ἐκείνων που θέλουσιν ἀφορμὴν»⁸. Καὶ πρὶν ἀπὸ αὐτὰ παρακαλεῖ τοὺς μαθητάς νὰ μὴ τὸν φέρουν εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἐπιδείξῃ εἰς αὐτοὺς τὴν δύναμιν του, λέγων τὰ ἐξῆς: «Σὰς παρακαλῶ δὲ νὰ μὴ με ἀναγκάσετε, ὅταν ἔλθω εἰς Κόρινθον καὶ θὰ εἶμαι παρών, νὰ δεῖτε ἄρρος μὲ τὴν πνευματικὴν καὶ τιμωρητικὴν ἐξουσίαν καὶ δύναμιν, τὴν ὁποίαν λογαριάζω νὰ μεταχειρισθῶ με τὸν ὅλον ἐκόντιον μερικῶν, οἱ ὅποιοι μᾶς περινοῦσιν σὺν ἀνθρώποις, ποῦ συμπεριφέρονται καὶ κινεῖσθαι ἀπὸ σαρκικὰ ἐλατήρια»⁹. Αὐτοὶ δηλαδὴ διὰ τοὺς ὁποίους τὸ λέγει αὐτὰ, εἶναι οἱ ἴδιοι, ποῦ τὸν διεβάλλον εἰρωνικῶς καὶ ἔλεγον, ὅτι αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ Παύλου ἔχουσιν πολλὴν ἐπαινον καὶ ἀλαζονικὴν ἔκφρασιν, ἐνῶ ὁ ἴδιος εἶναι ἕνας μετάνομος καὶ αὐτελὴς καὶ παραπεισμένος. Ὁ ὅταν φάσῃ ἐδῶ, ἔλεγον, θὰ φαῖται ὅτι δὲν εἶναι βέβαιος λόγου. Πράγματι τὸ ὅτι οὖν πάλιν ἐδήλωσε καὶ ἔλεγε: «Δὲν θὰ καυχῶμαι ὡμοῦς περισσώτερον, διὰ νὰ μὴ φανῇ σὺν νὰ σὰς ἐκροβίλω με τὰς ἐπιστολάς. Καὶ λέγω, ὅτι δὲν θέλω νὰ φανῶ, ὅτι σὰς ἐκροβίζω, διότι οἱ ψευδοπάστοροι ποῦ μᾶς συκοφαντοῦν, λέγουσιν, ὅτι αἱ ἐπιστολαὶ (τοῦ Παύλου) εἶναι σοδοραὶ καὶ δυ-

5 B' Κορ. 9, 17
6 B' Κορ. 11, 9
7 B' Κορ. 11, 10
8 B' Κορ. 11, 12
9 B' Κορ. 10, 2

ναται, ἢ προσωπικὴ τοῦ ὁμοῦς ἐμφάνισις εἶναι ἀσθενής καὶ ὁ λόγος τοῦ τιποτένισου»¹⁰.

Ἐπειτα κατηγορεῖ τοὺς ἴδιους τοὺς Κορινθίους, αὐτοὺς ποῦ ἐπέβησαν, καὶ λέγει: «Ἡ μήπως διέπραξα ἀμαρτίαν, ὅταν ἐπατείνωσα ἐπὶ τὸν ἑαυτὸν μου, διὰ νὰ ὠφείθῃτε σὲς πνευματικῶς,»¹¹. Καὶ ἀπακροῖν τὴν κατηγορίαν ἐκείνων πάλιν ἔλεγεν: «Ὅποιοι ἐμεθε με τὸν λόγον, ὅταν ἀπουσιάζωμεν καὶ στέλλωμεν ἐπιστολάς, τέτοιοι εἰμεθα καὶ με τὸ ἔργον, ὅταν εἰμεθα παρόντες»¹². Ἐπειδὴ λοιπὸν πολλοὶ ἦσαν μεταξὺ αὐτῶν οἱ ψευδοπάστοροι, τοὺς ὁποίους ὀνομάζει καὶ δοῦλους ἐργάτας, λέγει τὰ ἐξῆς: Ὁ πόσις, αὐτοῦ τοῦ αἵματος οἱ κήρυκες εἶναι ψευδοπάστοροι, ἐργάται δοῦλοι, ποῦ ὑποκριτικὰ παίρνουσιν τὸ ἐξωτερικὸν σχῆμα καὶ τὴν ἐξωτερικὴν ἐμφάνισιν τῶν ἀποστόλων τοῦ Χριστοῦ. Καὶ δὲν εἶναι παράδοξον αὐτό, διότι καὶ αὐτὸς ὁ σατανᾶς μεταβάλλεται κατὰ τὸ ἐξωτερικὸν σχῆμα εἰς ἀγγελὸν φωτός. Δὲν εἶναι λοιπὸν μεγάλο πρᾶγμα, ἐάν καὶ οἱ ὑπέρτατοι ἀλλάζουν σχῆμα καὶ παρουσιάζονται σὺν ὑπέρτατι δικαιοσύνης¹³. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐπὶ τοῖς με μωρίας ἐπιστομῆνας διαβολὰς ἐναγίσαν τοὺς ἐλαττοὺς τοὺς μαθητάς, πείθοντες αὐτοὺς νὰ μὴ ἔχουν τὴν πρόπουσον ἐκτίμησιν εἰς τὸ πρόσωπόν του, ἀναγκάζεται νὰ πῇ εἰς τὴν παράθεσιν αὐτοεπαίνων. Διότι πλέον ἢ σωτὴ δὲν παρέιχεν ἀσφάλειαν. Ἐπειδὴ λοιπὸν πρόκειται νὰ μᾶς διηγηθῇ τοὺς ἀθλοὺς τοῦ καὶ τὰς ἀπακαλύψεις ποῦ εἶδε, καὶ τοὺς μόχθους ποῦ κατέβαλε, θέλων νὰ δεῖξῃ εἰς ὅλους, ὅτι χωρὶς νὰ θέλῃ καὶ πεισθόμενος τὸ κάμει αὐτὸ καὶ παρὰ τὸ γεγονός ὅτι ἐβλεπε πῶς ὑπῆρχε ἀνάγκη, ὁμοῦς ἐκάλεσε τὸ πρᾶγμα ἀφροσύνην, λέγων τὰ ἐξῆς: «Ἔθε νὰ μοῦ ἐδειχάσῃτε κάποιο ἀνοχὴν εἰς τὴν ἀφροσύνην ποῦ θὰ κάμω διηγουμένου τὰ ὅσα ὁ κύριος κατωρθώσῃ δι' ἐμοῦ. Πρόκειται, λέγει, νὰ κάμω κάτι τὸ ἀνόητον, νὰ ἐγκωμιάζω καὶ ἐπαίνω τὸν ἑαυτὸν μου. Ἀλλὰ δὲν εἶμαι ἐγὼ στίσις ὅλων αὐτῶν, ἀλλὰ αὐτοὶ ποῦ μοῦ ἐπέβαλον αὐτὴν τὴν ἀνάγκην. Διὰ τοῦτο σὰς παρακαλῶ νὰ δεῖξετε ἀνοχὴν καὶ νὰ καταλογίσετε τὴν εὐθύνην εἰς ἐκείνους».

Κοίταξε λοιπὸν τὴν σύνεσιν τοῦ Παύλου. Ἀφοῦ δηλαδὴ εἶπε «ἔθε νὰ μοῦ ἐδειχάσῃτε κάποιο ἀνοχὴν εἰς τὴν

10 B' Κορ. 10, 9-10.
11 B' Κορ. 1, 7.
12 B' Κορ. 10, 11.
13 B' Κορ. 1, 15, 16.

λάβομεν καὶ τὰ ἐδῆμοσθε· οὐκ ἄλλοτε μὲν λέγων ὅτι «ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον νὰ σώσῃ τοὺς ἁμαρτωλοὺς, πρῶτος μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶμαι ἐγώ»²¹ Ἄλλοτε πάλιν ἔλεγε, «Καὶ εὐχαριστῶ τὸν Χριστὸν ποὺ μὲ ἐνίσχυσεν. Καὶ τὸν εὐχαριστῶ διότι, μὲ ἀκρίβειαν βέου τῆς ἐμπιστοσύνης του καὶ ἔθεσεν εἰς τὴν διακονίαν τοῦ Εὐαγγελίου ἐμέ, ποὺ ἤμην πρότερον θλασθηρὸς καὶ δεικνὴς καὶ ὄδρ. στής τῆς Ἐκκλησίας του Ἄλλα ἐλεήθην ἀπὸ τὸν Θεόν, διότι, ἐξ ἄγνοίας ἔκαμα ταῦτα, ὅταν ἤμην ἀκόμη εἰς τὴν ἀπιστίαν»²² Καὶ πάλιν «Τελευταῖον δὲ ἀπὸ ὅλους, σάν εἰς ἐκτρώμα, ἐνεφανίσθη καὶ εἰς ἐμέ διότι, ἐγὼ εἶμαι ὁ πῶς μικρὸς ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀποστόλους, ποὺ δὲν εἶμαι ἀξίος νὰ λέγωμαι ἀπόστολος διότι κατεδύξα τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ»²³ Καὶ πάλιν Β «Εἰς ἐμέ, τὸν πῶς μνησθινόν ἀπὸ ὅλους τοὺς Χριστιανοὺς ἐδόθη ἡ χάρις αὐτή»²⁴ Βλέπετε πῶς ὀνομάζε, τὸν ἑαυτὸν του ὄχι μόνον τελευταίου μεταξὺ τῶν ἀποστόλων, ἀλλὰ καὶ μεταξὺ ὅλων τῶν πιστῶν, ὅταν εἶπεν «εἰς ἐμέ τὸν πῶς μνησθινόν ἀπὸ ὅλους τοὺς Χριστιανοὺς ἐδόθη ἡ χάρις αὐτή» Ἔτσι λέγει ὅτι δὲν ἦτο ἀξίος καὶ τῆς σωτηρίας τὴν ὅποιαν ἐπέτευχεν διότι, ἀφοῦ εἶπεν, ὅτι «ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον νὰ σώσῃ τοὺς ἁμαρτωλοὺς, πρῶτος μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶμαι ἐγώ», ἀκούσε τώρα καὶ διὰ ποῖαν αἰτίαν τὸ λέγει αὐτό, «Ἀλλ' ἀκριβὲς δ' αὐτὸ ἠλεήθην, διὰ νὰ δεῖξῃ δ' ἡ σοὺς Χριστὸς εἰς ἐμέ περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλον ὁλόκληρον τὴν μακροθυμίαν του C καὶ χρησιμεύω ὡς ὑπόδειγμα εἰς ἑκείνους, ποὺ μέλλουν νὰ πιστεύουσιν εἰς αὐτὸν διὰ νὰ κληρονομήσῃ τὴν αἰώνιον ζωὴν»²⁵ Μὲ αὐτὸ ποὺ λέγει, ἐννοεῖ τὸ ἐξῆς Δὲν ἐλεήθην διὰ τὴν ἁγίαν μεταβολὴν τοῦ δια μου, μὴ νομιζῶς τέτοιο πρᾶγμα Ἄλλα ἐλεήθην, διὰ νὰ μὴ ἀπελπισθῇ κανεὶς ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ ἐζησαν εἰς τὴν κακίαν, ὅτε ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ ἐπολέμησαν τὸν Χριστὸν, βλέπων τὸν τελευταῖον ἀπὸ ὅλους μετὰ τὸν ὁποῖον δὲν ὑπῆρξεν ἄλλος τόσοσιν πολέμιος τοῦ Χριστοῦ, νὰ σωζέται Καὶ ὁ μὲν Χριστὸς λέγει, «ὅτι, αὐτὸς εἶναι ὁργανόν μου ἐκλεκτόν, ποὺ τὸν ἐξελέξα διὰ νὰ βαστάσῃ καὶ διαδώσῃ τὸ πρὸς τοῦ ἀνθρώπου μου καὶ τοῦ Εὐαγγελίου μου κήρυγμα, μεταφέρον τὰ τοῦ τῶν περιοδεῶν τοῦ ἐν

21 Α Τ.μ. 1. 19

22 Α Τ.μ. 1. 18

23 Α Σαρ. 8. 15 Α 9

24 Εφεσ. 3 Α

25 Α Τ.μ. 1. 16

πῶν ἐθνικῶν καὶ βασιλέων»²⁶ Αὐτὸς δὲ χωρὶς καμίας ἐπαρενὸν ἀπὸ τὰ ἐγκώμια ἐκεῖνα, μένει καὶ ἐλεεινολογεῖ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ὕστερ' ἀπὸ τῶσιν παρηγορίαν, ἀποκαλεῖ τὸν ἑαυτὸν τοῦ πρώτου μεταξὺ τῶν ἁμαρτωλῶν D καὶ δι' αὐτὸ ἀκριβὲς λέγει, ὅτι ἠλεήθην, διὰ νὰ μὴ ἀπελπισθῇ διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ κανεὶς ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ ἐβόσσαν εἰς τὴν ἐσχάτην κακίαν βλέπων αὐτὸν (τὸν Παῦλον) καὶ τὴν φιλονεικίαν ποὺ ἐπέδειχθη εἰς τὸ πρόσωπόν του

Τὰ ἁμαρτήματά του λοιπὸν καὶ χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ καμία ἀνάγκη, τὰ δημοσιεύε κάθε ἡμέραν εἰς ὅλας τὰς ἐπιστολάς του, σπλητεῖων καὶ καθιστῶν αὐτὰ φανερά ὄχι μόνον εἰς τοὺς συγχρόνους του ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλους τοὺς μεταγενεστέρους Ἐνῶ τὸ ἐγκώμια, ἀκόμη καὶ ὅταν βλέπῃ ὅτι, εἶνα ἀνάγκη, διατάζε καὶ δεῖλδιζε νὰ τὰ παραθέσῃ Καὶ τοῦτο εἶνα φανερόν ἀπὸ τὸ γεγονός, ὅτι, τόσας φορές ἀπακάλεσε τὸ πρᾶγμα ἀνοήσιαν Ε καὶ ἀκόμη καὶ ἀπὸ ὅλων τῶν χρόνων κατὰ τὸν ὅποιον ἐαυώπησε τὴν θαιμασίην ἐκείνην καὶ θείαν ἀπακόλυσιν διότι δὲν τὴν εἶχεν ἴδε, πρὸ δύο καὶ τριῶν καὶ δεκά ἐτῶν, ἀλλὰ τὴν εἶδε πρῶτον ἀπὸ πολὺ περισσότερα ἔτη διὰ τοῦτο καὶ τὸν χρόνον αὐτὸν προσδιορίζει, ὅταν λέγῃ τὸ ἐξῆς «Γνωρίζω θυβρῶν ποὺ πρὸ δεκαεσσάρων ἐτῶν ἠρώτην καὶ ἐπακούθη ἐκ τῶν τριῶν ἀδελφῶν»²⁷ Διὰ νὰ μάθῃς, ὅτι ὅτε τότε θα τὰ ἔλεγεν αὐτὰ, εἰν δὲν ἐβλέπεν, ὅτι ἦτο μεγάλη ἀνάγκη, Διὸ ὅτι εἰν ἤθελε νὰ διηγηθῇ τοὺς ὁλοὺς του, θὰ τὰ ἔλεγεν ἀμέσως, ὅταν τὸ εἶδε τὸ ὄραμα, ἢ τὸ πρῶτον ἢ τὸ δεύτερον ἢ τὸ τρίτον ἔτος Τώρα ὅμως ἐπὶ δεκατέσσαρα ἔτη ἀπέμεινε καὶ ἐαυώπησε καὶ δὲν τὸ ἐξήγγειλεν εἰς κανέναν, ἀλλὰ μόνον πρὸς τοὺς Κορινθίους Καὶ τότε «ὅταν εἶδεν, ὅτι ἐξερύτρωσαν οἱ ψευδοποστολεῖς»²⁸ Α δεκτικῶν, ὅτι ὅτε τότε δὲν θὰ τὸ ἔλεγεν, εἰν δὲν ἐβλέπεν ὅτι ἐπικρατοῦνται τότε φθορὰ μεταξὺ τῶν μαθητῶν

Ἡμεῖς ὅμως δὲν κάμνομεν ἔτσι, ἀλλὰ κάμνομεν ὅτε λῶς τὸ ἀντίθετον Ὅτε μίαν ἡμέραν δὲν ἐνθυμούμεθα τὰ ἁμαρτήματά μας, ἀλλὰ καὶ δὲν ἀκούομεν ὅλους νὰ τὰ ἀνοήσιαν, ἀνακαταλύμεν, δυσανασχετοῦμεν, θεωροῦμεν τὸ πρᾶγμα ὀδριν τοὺς λούσμεν μὲ μυρίους χλευασμούς Ἐάν δὲ κάμνομεν ἕνα μικρὸν καλόν, τὸ ἐπαναλαμβάνομεν συνεχῶς, καὶ χρεωστοῦμεν εὐγνωμοσύνην εἰς τοὺς τὸ ἀναφέρουν καὶ αὐτοὺς τοὺς θεωροῦμεν φίλους Καὶ ὅμως ὁ

26 Πρὸς 9. 10

27 Π Σαρ. 12. 2

Χριστὸς μᾶς ἐπρόσταξε τὸ ἀντίθετον, νὰ λησμονώμεν δηλαδὴ τὰ κατορθώματά μας καὶ νὰ ἐνθυμούμεθα τὰ ἁμαρτήματά μας. ²⁸ Καὶ τοῦτο μᾶς τὸ κατέστηρε φανερόν καὶ μὲ τὰς παραίνεσις, ποὺ ἔδιδε πρὸς τοὺς μαθητάς του. ὅταν ἔλεγεν «Ὅταν ὅλα τὰ πράξετε, νὰ λένετε, ὅτι ἐμὲθα δοῦλο ἀχρηστοί»²⁹ Καὶ μὲ τὴν παραβολὴν τοῦ Φαρισαίου πάλιν μᾶς τὸ ἐδίδαξε, διότι ἐπρόστηρε τὸν τελωνὴν ἀπὸ αὐτὸν. Ὅπως δηλ. τὸν τελωνὴν τὸν ἐδικαίωσεν ἡ μνήμη τῶν ἁμαρτημάτων του, ἔτσι τὸν Φαρισαῖον τὸν κατέστρεψεν ἡ μνήμη τῶν κατορθωμάτων του. Καὶ ἵς τοὺς Ἰουδαίους ὁ Θεὸς τὰ ἴδια συμβούλευε λέγων τὰ ἑξῆς, «Ἐγὼ εἶμαι ἐκεῖνος ποὺ ἐξαλείφω τὰς ἁμαρτίας σου καὶ τὰς λησμονῶ. Σὺ ὅμως νὰ τὰς ἐνθυμῇσαι»³⁰.

Τέτοιο ἦτο τὸ ἥθος τῶν ἀποστόλων, τὸ ἥθος τῶν προφητῶν καὶ τῶν δικαίων ὄλων. Ὁ Δαυὶδ, ὡς γνωστὸν συνεχῶς ἐνθυμεῖτο τὴν ἁμαρτίαν του, ἐνῶ τὰ κατορθώματά του εἰς κοίμῃαν περιέπιπτον, Ἦ ἐκτός μόνον ἐὰν κοίμῃαν φορὰν ἐξηκολούθη. Ὅταν λαοὶ ποὺ κατέλαβεν τὴν ἰουδαίαν ὁ θαρσαλικὸς ἐκεῖνος πόλεμος, καὶ ὅλα ἦσαν πλήρη κινδύνων, ὁ Δαυὶδ ποὺ ἦτο τότε νέος καὶ ἀπεριφύκτος πολέμου, ἀφῆκε τὰ πρόβατα καὶ ἔτρεξεν εἰς τὴν μάχην καὶ, ἐνῶ ἔδλεπεν ὅτι ὅλο εἶχαν ζαρωσεὶ καὶ εἶχαν φορηθῇ καὶ ἔτρεμον, αὐτὸς δὲν ἔπαυε τιποτέ ἀνθρώπων, δὲν ἐνένε δολοφονίας καθὼς ἔδλεπε τοὺς ἰδιούτους του νὰ ἔχουν ταπεινωθῇ. Ἀλλὰ ὅλα ὅσα ἔδλεπε τὰ ὑπερνήκισα μὲ τὴν πίστιν καὶ, ἀφοῦ ἔστρεψε τὸ βλέμμα του πρὸς τὸν βασιλεῖα τῶν οὐρανῶν καὶ ἐγένετο ἀπὸ προθυμίας, προσήλθεν εἰς τοὺς στρατιώτας καὶ τοὺς ἀδελφούς. ³¹ Ὑποσχόμενος νὰ τοὺς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τῶν κινδύνων ποὺ τοὺς κατεῖχον. Οἱ ἀδελφοὶ ἐγέλασαν ἀπὸ τοὺς λόγους του (διότι δὲν ἔδλεπον τὸν Θεὸν ποὺ τὸν ἔκινε ἀπὸ μέσα του, οὔτε τὴν γενναίαν ἐκείνου ψυχὴν καὶ οὐρανομήκη καὶ γεωάτην πίστιν, καὶ αὐτὸς τοὺς ἀφῆκε καὶ μετέβη πρὸς ἄλλους. Ὅταν δὲ τὸν εἰσήγαγον εἰς τὸν βασιλεῖα καὶ τὸν αὖρεν ὡσαν πεθαμένον ἀπὸ τὸν φόβον πρῶτα ἀναστήρουναι τὸ φρόνημα τοῦτου, λέγων «Ἄς μὴ παραχθῇ καὶ ἄς μὴ πτωθῇ καθόλου ἡ καρδία τοῦ κυρίου μου, τοῦ βασιλέως. Ἐγὼ ὁ δοῦλος σου θὰ μεταβῶ καὶ θὰ παλαμίσω ἐναντὶον αὐτοῦ τοῦ Φιλισταίου»³². Ἐπειδὴ δὲ ἐκεῖνος δὲν ἐπίστευε καὶ ἔλεγε

²⁸ ἄνω. 17. 19.
²⁹ ἄνω. 48. 29.
³⁰ ἄνω. 17. 32.

«δὲν εἶναι δυνατόν νὰ θαδίστῃς ἐναντίον τοῦ Φιλισταίου αὐτοῦ καὶ νὰ πολεμήσῃς αὐτόν, Ἐ διότι εἶσαι μικρὸς εἰς τὴν ἡλικίαν καὶ τὸ σῶμα, ἐνῶ ἐκεῖνος εἶναι ἀξιόλογος πολεμιστὴς ἀπὸ τὴν νεανίαν τοῦ ἡλικίου» τότε ὁ Δαυὶδ εὐρισκόμενος εἰς ἀνιχνίαν ἀναγκάζεται πλέον νὰ ἐπιτηθῇ τοὺς ἰδικούς του ἀθλους. Ὅτι ὅμως δὲν ἤθελε νὰ τὸ πράξῃ αὐτὸ τὸ ἔδεξε μὲ τὰ προηγουμένα, διότι οὔτε πρὸς τοὺς ἀδελφούς του ἀνέφερε καυένα κατόρθωμά του, οὔτε πρὸς τοὺς στρατιώτας, ἀλλὰ οὔτε πρὸς τὸν ἴδιον τὸν βασιλεῖα ἕως τὴν στιγμήν ποὺ τὸν εἶδε νὰ δυσπιστῇ καὶ νὰ ἀγωνισθῇ καὶ νὰ τὸν ἐμποδίσῃ νὰ ἐπιτεθῇ ἐναντίον του. Τί του ἔμενε τώρα πλέον νὰ πράξῃ, ἢ νὰ ἀποσιωπήσῃ τὰ ἐγκώμια. Ἀλλὰ δὲν θὰ τοῦ ἐπέτρεπεν ὁ βασιλεῖς νὰ ἀπέλθῃ καὶ νὰ ἀπαλλάξῃ τὸν λαὸν ἀπὸ τοὺς κινδύνους ποὺ ἀντεμετωπίζον. ³³ Ἀ. Διὰ τοῦτο, ἀφοῦ ἐσιώπησεν βίαι ἐπείπε ὅταν εἶδεν ὅτι ἡ περιστάσις τὸν ἠνάγκαζε νὰ ὀμιλήσῃ δὲν σιωπῇ πλέον καὶ λέγει πρὸς αὐτόν: «Ἐγὼ ὁ δοῦλος σου ἤμην δοσκός καὶ ἔδοσα τὰ πρόβατα τοῦ πατρός μου. Ὅταν συνέβαινε νὰ ἔλθῃ λιοντάρι ἢ ἀρκουδοὶ καὶ ἤρπαιε πρόβατον ἀπὸ τὴν ἀγέλην τῶν προβάτων μου, ἔτρεχα πρὸς καταδίωξιν αὐτῶν, ἐφύονα τὸ θηρίον τοῦτο καὶ ἀπέσπυν τὰ πρόβατα ἀπὸ τὸ σῶμα του. Ἄν δὲ τὸ θηρίον ἐπετίθετο ἐναντίον μου, τὸ ἐπίασα ἀπὸ τὸν λαιμὸν, τὸ ἐκτυποῦσα καὶ τὸ ἐφύονα. Λέοντα καὶ ἄρκτον ἐγὼ ὁ δοῦλος σου ἐκτύπησα καὶ ἐφύονα. Ὁ ἀπερίτμητος λοιπὸν αὐτὸς Φιλισταῖος, θὰ γίνῃ εἰς τὰ χέρια μου σὰν ἕνα ἀπὸ τὰ θηρία αὐτῶν»³⁴.

Βλέπεις μὲ ποιανὸν τρόπον ἐδήλωσε τὸν λόγον διὰ τὸν ὁποῖον ἐποκαλέσθη τὰ κατορθώματά του, Γόττε λοιπὸν, τότε εἶλας θαρρὸς ὁ βασιλεῖς καὶ τὸν διέταξε τέλος νὰ ἀπέλθῃ. Καὶ ἀπῆλθε καὶ ἀνοικτόχευε καὶ ἐνίκησεν. ³⁵ Ἐνῶ δὲν ἀνέφερε τοὺς ἀθλους του, ὁ βασιλεῖς δὲν θὰ τοῦ ἐνεπιστεύετο τὴν μονομαχίαν ἐκείνην. Καὶ ἀφοῦ δὲν θὰ τὸν ἐνεπιστεύετο δὲν θὰ τὸν εἶχεν ἀφῆκει νὰ ἀπέλθῃ πρὸς μονομαχίαν. Καὶ ἂν δὲν τὸν ἔφηνε, δὲ εἶχεν ἐμποδίσαι ἔτσι τὸ κατόρθωμα. Καὶ ἀφοῦ θὰ εἶχεν ἐμποδισθῇ τὸ κατόρθωμα, οὔτε ὁ Θεὸς θὰ ἐδοξάζετο τότε οὔτε τὸ κράτος θὰ εἶχεν ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τοὺς ἐπικειμένους κινδύνους, διὰ νὰ μὴ συμβοῦν λοιπὸν τόσα ἄτοπα καὶ νὰ μὴ ἐμποδισθῇ μία τῶν μεγάλῃ βεβαίως οἰκονομικῇ ἠναγκάσθῃ ὁ Δαυὶδ νὰ ἀναφέρῃ τοὺς ἰδικούς του ἀθλους. Ὅπως γνωρίζουν νὰ σκε-

παύ, όταν δὲν συντρέχει καμμία ἀνάγκη, ἔτσι γνωρίζουν καὶ νὰ ἀμύλουν, όταν ὑπάρχει πιεστικὴ ἀνάγκη.

Ἐ δυνάται τις νὰ εἶπῃ, ὅτ' τοῦτο συνέβη ὅχι μόνον εἰς αὐτὸν (τὸν Σαούλ), ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Σαμουὴλ. Καὶ πράγματι ἐκεῖνος ἦτο ἀρχηγὸς τοῦ λαοῦ τῶν ἰουδαίων ἐπὶ τὸσα ἔτη, ὅπως ἤθελεν ὁ Θεός, καὶ οὐδέποτε εἶπε κάτι μεγάλο διὰ τὸν ἑαυτὸν του, ἀν καὶ εἶχε πολλὰ νὰ εἴπῃ, ἐάν ἤθελεν ὅπως τὴν ἀνατροπὴν του ἀπὸ τὴν ἠπιασκήν ἡλικίαν, τὴν παραμονὴν του εἰς τὸν ναόν, τὴν προφητείαν του ὅτιν ἦτο ὁκὸμῃ εἰς τὰ σπάργαντα, τοὺς μετόπιστα πολέμους, τὰς νίκας ποὺ κατήγαγε χωρὶς νὰ χρησιμοποιοῖ ὅπλα, ἀλλὰ μαχόμενος μὲ ὅπλον τὴν εὐνοίαν τοῦ Θεοῦ. Τίποτε ἀπὸ αὐτὰ δὲν εἶπε κατὰ τὸν προηγουμένον χρόνον. Ὡς ὅταν δὲ ἐπρόκειτο νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν ἀρχὴν καὶ νὰ τὴν μεταβιβάσῃ εἰς ἄλλον, τότε ἠναγκάσθη νὰ διεξέλθῃ τοὺς δόλους του, ἀλλὰ καὶ τότε μὲ μετριοπάθειαν. Καὶ ἀφοῦ ἐκάλεσεν ὅλον τὸν λαόν, παρόντος καὶ τοῦ Σαούλ, εἶπε τὰ ἑξῆς: «Ὁ Θεὸς ἐγὼ ἤκουσα τὰ αἰτήματά σας, καὶ ἐγκατέστησα ὡς κυβερνήτην σας βασιλείαν. Καὶ πηγαίνετε ἀμαχισταὶ σας ἀπὸ τὴν νεότητά μου ἕως σήμερον. Ὡς ἄν τις ἔχω γράσει, πλέον ἔνωπion τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ βασιλεῖος ἐπὶ αὐτὴν ἐλευθέρω, ἐάν ἔχετε κανένα παράπτουν ἐναντίον μου. Μήπως τυχὸν ἀφῆρσα τὸν μόσχον ἀπὸ κανένου σας ἢ τὸν ὄνον του; Μήπως ἐτυράνωσα ἢ ἀπλῶς ἐπείσα κανένα ἀπὸ σας; ἢ Μήπως ἐπῆρα δῶρον ἀπὸ κάποιου διὰ νὰ ἐξυμῶθῃ αὐτὸς ἀπέναντί μου ἢ ἐπῆρα ἔστω καὶ ὑποδήματα, καὶ ἔκαμα πῶς δὲν τὰ εἶδα; Ἐάν σὺς ἔχω ἀδικήσει, εἰπέτε το, διὰ νὰ ἐπιστρέψω εἰς σὰς. Ἐάν σὺς ἀδικῶς ἔλαβον»²⁹ Καὶ τὴν ἡτο ἐκεῖνο πού τὸν ἠνάγκαζε νὰ τὸ εἴπῃ αὐτό. Ἦτο πράγματι μεγάλη ἀνάγκη.

Ἐπειδὴ θηλασθὲν ἐπρόκειτο νὰ ὀρίσῃ εἰς αὐτοὺς ὡς ἀρχόντῃ τὸν λαόν, ὅλῳν μὲ τὸν ἀπολογισμὸν τοῦ αὐτοῦ νὰ διδάξῃ ἐκεῖνον, πῶς πρέπει νὰ ἀσκή τὴν ἐξουσίαν καὶ νὰ φροντίσῃ διὰ τοὺς ἀρχομένους αἶρε ὡς μάρτυρας τῆς διδασκαλίας του (σχετικὰ μὲ τὴν ἀσκήσιν τῆς ἐξουσίας) τοὺς ἰδίους τοὺς ὑπηκόους του. Καὶ δὲν τὸ κάμνει αὐτὸ τὴν ἐποχὴν πού εὐρίσκειτο εἰς τὴν ἐξουσίαν, διὰ νὰ μὴ εἴπῃ κανεὶς, ὅτι ἀπὸ φόβου πρὸς αὐτὸν ἐδεδάκωσαν πράγματα ἀνυπαρκτα. Ἀλλὰ όταν ἤδη εἶχε παύσει ἡ ἰδική του διακρίσις³⁰ ἂ καὶ ἡ βασιλεία εἶχε ἀνατεθῇ εἰς ἄλλον, καὶ ὅποιος ἤθελε νὰ κατηγορήσῃ δὲν ὤστρεχε κανένα κίν-

²⁹ 1 Α Βασιλ. 12 1 3.

δυνον, τότε θέτει τὸν ἑαυτὸν του ὑπὸ τὴν κρίσιν αὐτῶν. Καὶ ὁμῶς, ἐάν ἦτο κανεὶς ἄλλος, θὰ ἐμνησκέσκει πρὸς τοὺς ἰουδαίους καὶ δὲν θὰ ἤθελεν ὁ δάδογός του νὰ εἶναι ἀγαθὸς καὶ δίκαιος, ὅχι μόνον ἀπὸ μνησκακίαν, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ ἐπαινεῖται αὐτὸς περισσώτερον.

Διότι αὐτὸ τὸ φοβερὸν νόημα ἀνυπάρχει εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀρχόντων. Ἐχόντες θηλασθὲν οἱ δάδοχοι των νὰ εἶναι φαῦλοι καὶ πονηροί. Διότι ἂν τύχῃ νὰ εἶναι γυναῖκα, ἢ νομίζουσι ὅτι θὰ φανοῦν λαμπρότεροι αὐτοί, όταν οἱ δάδοχοι των δὲν εἶναι τέτοιοι. Ἄν πάλιν εἶναι τραχεῖς καὶ διεφθαρμένοι, νομίζουσι ὅτι θὰ εἶναι δικαιολογία τῆς ἰδικῆς των πονηρίας, ἢ κακὰ τοῦ διαδόχου ἀρχόντος. Ἀλλὰ αὐτὸς ὁ μακάριος δὲν ἦτο τέτοιος. Ἀλλὰ ἤθελε καὶ ὅνχετο καὶ ἐπεθυμῆναι νὰ ἀπαλαύσων αὐτοὶ καλυτέραν διακυβέρνησιν. Τόσον φιλόδοτος ἦτο, τόσον καθαρὸς ἀπὸ φθόνου, τόσον ἀπῆλθανμένος ἀπὸ κενοδοξίαν. Καὶ ἐξήτει θεοσιμῶς ἐν μόνον, τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων. Διὰ τοῦτο καὶ τοῦ ἀρχόντου αὐτοῦ τὸν ἐξωννάριζε κατὰ τὴν ἰδικὴν του ἀπολογίαν. Διότι, τὸ νὰ καλέσῃ τὸν βασιλέα καὶ νὰ τοῦ εἴπῃ, νὰ εἴσῃ ἀγαθὸς καὶ δίκαιος καὶ νὰ μὴ δωροδοκῇ, καὶ νὰ μὴ ἀσκήσῃ καταναγκασμὸν, μῆτε νὰ ἀδικῇ, μῆτε νὰ πλεονεκτῇ, θὰ ἦτο φορτικὸν καὶ ἐπαχθὲς δι' ἐκεῖνον πρὸς τὸν ὁποῖον θὰ ἀπαιθύνοντο ὅλα αὐτά. Τὸ νὰ σιωπήσῃ πάλιν θὰ ἦτο προέσβια τοῦ λαοῦ. Μὲ τὴν μορφήν τῆς ἀπολογίας ἐπέτυχε καὶ τὰ δύο αὐτὰ θηλασθὲν καὶ ἐκείνων τὸν ἐδίδασκε πῶς πρέπει νὰ εἶναι ὁ βασιλεὺς, καὶ τὸ ἀποκρουστικὸν τῆς διδασκαλίας ἀπέφυγεν. Καὶ φαίνεται μὲν, ὅτι δίδει τὴν μάχην μὲ τὴν ἰδικὴν του βραδίαν διδασκῶς ὁμῶς ἐκεῖνον πῶς καὶ κατὰ ποῖον τρόπον πρέπει νὰ φροντίσῃ διὰ τοὺς ὑπηκόους του.

Σὺ δὲ πρόσθε, σὲ παρακαλῶ, μὲ πᾶσιν ἀκρίδειαν εἰδείξῃ τὸν ἑαυτὸν του καθαρὸν ἀπὸ κάθε δωροδοκίας. Διότι δὲν εἶπε, μήπως ἐπῆρα τὰ χωράφια κανένου ἀπὸ σας; Ὡς μήπως ἔλαβον χρυσόν; Ἀλλὰ εἶπεν αὐτὸ πού ἐνῆναι εὐτε λίστερον ἀπὸ ὅλα, θηλασθὲν μήπως ἔλαβον ὑπόδημα; Ἐπειτα μᾶς εἰδείξῃ καὶ μίαν ἄλλην σημαντικὴν του ἀρετὴν. Ἐπειδὴ θηλασθὲν πολλοὶ ἐκ τῶν ἀρχόντων, όταν μὲν κλέπτουν, εἶναι ἐπικεικῆς καὶ μετρίοφρονες καὶ καταδεδαικτοί, ὅχι ἀπὸ χαρακτῆρος, ἀλλὰ πιεζόμενοι ἀπὸ τὴν συνειδήσιν, διότι τὰ κλοπικὰ ἀφαιροῦν τὴν παρηρσίαν, ὁ ἀδελκαστοὶ πᾶν εἶναι αὐστηρὸς καὶ ἐπαχθεὶς, οὔτε καὶ αὐτοὶ ἀπὸ χαρακτῆρος, ἀλλὰ ἀπὸ κάποιου κενοδοξίαν καὶ ἀπὸ τὸ γεγο-

νός δὲ εἶναι καθαροὶ ἀπὸ δωροδοκίαν, καὶ δ' αὐτὰ δὲν εἶναι ἐκόλου, νὰ συμπίσωμι διὰ αὐτὰ εἰς τὸ ἴδιον πρόσωπον, θέλων λοιπὸν αὐτὸς ὁ ἄγιος νὰ δεῇ, Ε' ὅτι, ἦτο ἀνωταρῆς καὶ τῶν δύο αὐτῶν, δηλαδὴ καὶ τῆς δωροδοκίας καὶ τῆς ἀργείας ἀφοῦ εἶπε ἡμίτως ἔλαβα τὸν μίσχον κανένος ἀπὸ σῶς,», δὲν ἐσιωπήσεν, ἀλλὰ προσέθεσεν «Ἡ μήπως κατεδυνάστευσα κανένα ἀπὸ σῶς ἢ κατετίεσα κανένα,». Καὶ με' δλ' αὐτὰ ἐνωρεῖ τοῦτο, ὅτι κανεὶς δὲν δύναται νὰ τὸ εἴπῃ αὐτό, ὅτι δηλαδὴ δὲν ἐδωροδοκῆσθην μὲν, ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἐδωροδοκῆσθην, δ', ἔγωγε ἀφόρητος καὶ ὡμὸς καὶ ἄγριος. διὰ τοῦτο ἔλεγεν, «Ἡ μήπως κατεδυνάστευσα κανένα ἀπὸ σῶς,». Τ' ἀπήντησαν λοιπὸν ἐκεῖνοι, «οὔτε μᾶς κατεδυνάστευσες, οὔτε μᾶς συνέτριψες, οὔτε ἐπήρες τίποτε ἀπὸ τὰ χέρια κανένος»⁵³ Καὶ διὰ τὰ μάθησις, ὅτι ἐδίδασκε καὶ τὸν ἴδιον τὸν δασ. λέα με' αὐτὰ τοῦ ἔλεγε, προσέθεσε:⁵⁴ Α' «Ἐπομένως εἶναι μάρτυς ἐνωπίον σῶς ὁ Κύριος καὶ ὁ χρισθὲς δασ. λέας Σαούλ»⁵⁵ Μὲ αὐτὸ μᾶς ὑποδηλώνει καὶ μᾶς δεικνύει, ὅτι ἡ μαρτυρία δὲν ἦτο χαριστική, δι' αὐτὸ ἐκάλεσε μάρτυρα αὐτὸν ποὺ γνωρίζει, τὰ ἀπόρητα τῆς ψυχῆς μας, πράγμα ποὺ εἶναι ἀπόδειξις καθαρῆς συνειδήσεως. Διότι κανεὶς, κανεὶς, ἐκτός ἂν εἴναι παράφρων καὶ ἐκτός ἐαυτοῦ, δὲν ἠδύνατο ποτὲ νὰ καλέσῃ μάρτυρα τῆς ἰδικῆς του συνειδήσεως τὸν Θεόν, δι' δὲν ἔχη ἀπόλυτον ἐμπιστοσύνην εἰς τὸν ἑαυτοῦν του.

Ὅταν λοιπὸν ἐκεῖνοι ἐπεθεδαίωσαν τὰ λεχθέντα ἀπὸ αὐτόν, αὐτὸς ἔδειξε καὶ ἄλλην ἀρετὴν του. Καὶ ἀφοῦ τοὺς ὑπενθύνατο διὰ ὅσα πέρασαν εἰς τὴν Αἴγυπτον, καὶ τὴν κηδεμονίαν τοῦ Θεοῦ, καὶ τοὺς μετέπειτα πολέμους, τοὺς ὑπενθύμαζε τὴν μάχην ποὺ συληθῇ ἐπὶ τῆς ἀρχηγίας του καὶ τὴν παράδοξον ἡλικίαν. Καὶ ἀφοῦ εἶπε πῶς πολλὰς φορές ἐξ αἰτίας τῶν ἰδίων τῶν ἁμαρτιῶν παρεδόθησαν εἰς τοὺς ἐχθρούς, Β' ἐκάλεσε αὐτὸς τὸν Θεόν καὶ τοὺς ἀπὸ ἡλ. λαβεν ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς. Ἐπὶ εἰς ἕνα συνδυασμὸν τῶν παλαιῶν πρὸς τὰ νέα, συνεχίζει καὶ λέγει, «Ὁ Κύριος ἐστειλε τότε ἐλευθερωτὰς τοὺς κριτὰς Ἰερὼδὰδ, Γεδεὼν, Βαρὰκ, Ἰεφθὰ καὶ ἐμε' τὸν Σαμουὴλ κα, σῶς δὲγαλιν ἀπὸ τὰ χεῖρα τῶν γούρ. ἐχθρῶν μας καὶ ἐτσι τώρα σῶς καποὶ κεῖτε ἐδῶ ἀσφαλεῖς καὶ ἡσυχαιοι»⁵⁶

Βλέπεις πῶς οἱ ἀγιοὶ συνήθιζον νὰ μὴ λέγουν τὰ κα-

53. Α' Ματθ. 12, 4.
54. Α' Ματθ. 12, 5.
55. Α' Ματθ. 12, 11.

ταρβωμενὰ των, ἐκτός ἂν ποτὲ ἀναγκασθῶν, διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ἀποδέλτων εἰς αὐτοὺς καὶ διδασκόμενος με' ἀκριβείαν, ὅτι τὸ νὰ ἐμιλῇ κανεὶς διὰ τὸν ἑαυτοῦν τοῦ εἶναι ἐπαχθὲς καὶ ἀφόρητος, ἔλεγεν C «ἀθε νὰ μοῦ ἐδέχονατε κάποια ἀνοχήν εἰς τὴν ἀφροσύνην» Ὅχι μεγάλην, ἀλλὰ κάποια μικράν. Διότι, δὲν ἦτο προετοιμασμένος νὰ ἐπιδοθῇ εἰς μίαν ἀμετρον διήγησιν τῶν ἁλῶν του, ἀλλὰ τοὺς παρατρέχει, ἐν συντομίᾳ. Καὶ αὐτὸ μάλιστα δι' ἐκείνους καὶ διὰ τὴν σωτηρίαν των. Διότι ὅπως εἶναι ἔργον ἐσχάτης ἀνοησίας τὸ νὰ λέγῃ κανεὶς τὰ κατὰρβωμενὰ του, χωρὶς νὰ τὸ ἐπιβάλλῃ κάποια ἀνάγκη, ἐπὶ καὶ, ὅταν ὑπάρχῃ ἀνάγκη τοῦ πῶσει, τὸ νὰ ἀποσκυτῇ τὰ ἔργα σου εἶναι πρόσβια. Ἀλλ' ὅμως ὁ Παῦλος καὶ ὅταν ἔδλεπεν, ὅτι ὑπῆρχεν ἀνάγκη, ἐδίσταζε καὶ ἀπεκάλει τὸ πρῶγμα ἀνοησιαν, D διὰ τὰ μάθησις τὴν συνέσιν αὐτοῦ καὶ τὴν σοφίαν καὶ τὴν πολλὴν ἀσφάλειαν. Καὶ πράγματ', ἀφοῦ εἶπεν «ἐκεῖνο του θὰ εἴπω ἐπαίνων τὸν ἑαυτοῦν μου, δὲν θὰ τὸ εἴπω ὡς δοῦλος ταπεινὸς τοῦ Κυρίου», προσέθεσε «ἀπὸ τὴν πεποίθησίν μου, ὅτι ἔχω καὶ ἐγὼ δικαίωμα νὰ καυχώμαι» Μὴ νομίσῃς, λέγει, ὅτι ἐγὼ τὸ λέγω αὐτό, ὅποτε δι' αὐτὸ κυρίως τὸν ἐπαινῶ καὶ τὸν θαυμάζω καὶ τὸν ἀνομᾶζω σφοδρῶτα, διότι ἐνώμισεν ὅτι εἶναι ἔργον ἀφροσύνης νὰ ἐγκωμιάσῃ καὶ νὰ ἐπαῖνῃ τὸν ἑαυτοῦν του, Ἐάν ὅμως αὐτός, τὴν στιγμήν ποὺ ἔδλεπεν ὅτι ὑπῆρχεν ἀνάγκη, τὸ ἀνέμειν αὐτὸ ἀφροσύνην, τότε ποίας συγγνωμῆς δύνανται, νὰ εἶναι, ἀξιοί, ποίας ἀπολογίας, αὐτοὶ ποὺ χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ ἀνάγκη λέγουν πολλὰ διὰ τὸν ἑαυτοῦν των ἢ ἀναγκάζουν καὶ ἄλλους νὰ λέγουν.

Ἐχόντες λοιπὸν διὰ αὐτὰ ὑπ' ὄψιν, ἅς μὴ ἐπαινώμεν μόνον τὰ λεγόμενά των, ἀλλὰ καὶ νὰ τοὺς μνησθῶμεν καὶ τοὺς ἀκολουθήσωμεν με' ἥλῶν καὶ ἡρημονοῦντες τὰ κατὰρβωμενὰ μας. Ε' νὰ μνημονεύωμεν πάντοτε τὰ ἁμαρτήματα μας διὰ τὰ δυνάμεθα νὰ ἐμμεθα μετρίωρονες καὶ ἀγωνιζόμενοι πρὸς αὐτὰ ποὺ εὐρίσκονται ἐνώπιόν μας νὰ λάβωμεν τὸ θραύειν τῆς οὐρανιας κλήσεως με' τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὅποιου δόξα, δυνάμις καὶ τιμὴ ἀνήκουν εἰς τὸν Πατέρα, μαζί καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΑΠΡΟΣ ΟΣΟΥΣ

ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΝ ΚΑΘΩΣ ΤΟ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΝ ΕΨΗΤΟΝ ΠΟΙΪ ΔΕΥΕΙ
·ΕΙΤΕ ΥΠΟΚΡΙΤΙΚΩΣ ΚΑΙ ΜΕ ΠΡΟΣΚΗΝΑΤΑ ΕΙΤΕ ΔΙΑΚΡΙΝΩΣ ΚΑΙ
ΜΕ ΕΝΕΥΓΗΤΑ Ο ΧΡΙΣΤΟΣ ΚΗΡΥΣΣΕΤΑΙ·¹ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΑΠΕΙΝΟ-
ΦΡΟΣΙΝΗΣ.

"Όταν προηγουμένως ἐμνημονεύσαμε τὸν Φαρισαῖον καὶ τὸν τελωνὴν καὶ μὲ τὸν λόγον ἐξεύξαμεν δύο ὄρματα τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς κακίας, ἐδεικνύμεν μὲ τὸ καθένα πόσον μεγάλη ἡ θλάβη ἀπὸ τὴν ἀλαζονείαν. Ὡς διότι, αὐτῇ, καίτοι ἦτο ἡνωμένη μὲ τὴν δικαιοσύνην καὶ τὰς ὑψηλείας καὶ τὰς «δεκάτας»,² ἐν τούτοις ὑπέρβηεν. Ἐνῷ ἔκεινη, καίτοι ἦτο ἡνωμένη μὲ τὴν ἀμαρτίαν, ὑπέρβηεν τὸ ζεύγος τοῦ Φαρισαίου, μολοντὶ εἶχε καὶ τὸν ἥμιον κακῶν. Διότι τὸ εἶναι χειρότερον ἀπὸ τὸν τελωνὴν. Ἐπειδὴ ὅμως συνέτριψε τὴν ψυχὴν του καὶ ἀπεκάλεσε τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἀμαρτωλοῦ ὅπως καὶ ἦτο, ³ αὐτὸς ὑπέρβηεν τὸν Φαρισαῖον, ὁ ὅποιος εἶχε τὰ ἀναμέρη καὶ ὑψηλείας καὶ δεκάτας καὶ ἦτο καὶ ἀπληλαγμένος ἀπὸ καθὲς ἀμαρτίας. Διὰ ποῖον λόγον συνέβη αὐτό, διότι καίτοι ἦτο ἀπληλαγμένος ἀπὸ πλεονεξίας καὶ ἀρπαγῆς, εἶχε ριζωμένην εἰς τὴν ψυχὴν του τὴν κενοδοξίαν καὶ ἀλαζονίαν τοῦ εἶναι μητέρα ὅλων τῶν κακῶν. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος παρακαλεῖ καὶ λέγει «Ὅς ἐξατάλη καλὰ ὁ καθενὺς τὰ ἔργα του, ὅν εἰναι συμφωνὰ πρὸς τὰ θέληματα τοῦ Θεοῦ, καὶ τότε, ὅταν θὰ εὕρῃ τὰ πράγματα θεάρεστα, θὰ ἔχῃ τὸν λόγον τῆς καυχήσεως του, ἀποδιδέτω εἰς τὸν ἑαυτὸν τοῦ μόνου καὶ οὐκ εἰς τὴν ἑλλειψιν τοῦ ἄλλου».⁴ Ἐκεῖνος ὅμως ἐπρόβαλεν ὡς κατηγορὸς ὅλης τῆς οἰκουμένης καὶ ἰσχυρίσθη, ὅτι εἶναι καλότερος ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Ἐν τούτοις καὶ ἀπὸ δέκα μόνον ἀνθρώπων, καὶ ἀπὸ πάντες, καὶ ἀπὸ δύο ἀκόμη καὶ ἀπὸ ἑνός, ἂν ἴθωρεῖ ὀνυτερον τὸν ἑαυτὸν τοῦ πάλιν δὲν θὰ ἦτο ἀνεκτόν. Ὡς αὐτὸς ὅμως τώρα οὐκ μόνον ἐπρόβαλε τὸν ἑαυ-

1. Θίμα 1, 18.

2. Ἐξ δέκατον τοῦ εισδήματος, ἀποφύμενον εἰς τὸν Θεόν.

3. Γαλ. 6, 4.

τὸν τοῦ ἐπάνω ἀπὸ ὅλην τὴν οἰκουμένην, ἀλλὰ καὶ κατηγόρησε τοὺς πάντας. Διὰ τοῦτο ἔμεινον ὀπίσω εἰς τὸν δρόμον καὶ ὅπως ἕνα πλοῖον που διήλθεν ἄπειρα κύματα καὶ διέφυγε πολλὰς τρικυμίας, προσφάσκει εἰς κάποιον σκόπελον εἰς τὸ στόμιον τοῦ λιμένος καὶ εἶτοι χάνει. Ὅλον τὸν θησαυρὸν ποῦ περιέχει, εἶτοι καὶ αὐτὸς ὁ Φαρισαῖος, ἀφοῦ ὑπέμεινε τοὺς κόπους τῆς ὑψηλείας καὶ ὅλης τῆς ἄλλης ἀρετῆς, ἐπειδὴ δὲν ἦτο κυρίως τῆς γλῶσσης του, εἰς αὐτὸν τὸν λιμένα ὅπως τὸ ναυάγιον. Διότι τὸ νὰ ἀπέλθῃ ἀπὸ τὴν προσευχὴν, ἀπ' τὴν ὅποιαν ἔπρεπε νὰ εἶχε κέρδος, μὲ τὸσπιν θλάβην δὲν σημαίνει τίποτε ἄλλο παρὰ, ὅτι ἐναυάγησεν εἰς τὸν λιμένα.

Γ. Ἐχόντες αὐτὰ ὑπὸ ψήφιν, ἀγαπητοὶ μου, ἀκόμη καὶ ἂν ἀνέλθωμεν εἰς τὴν κορυφὴν τῆς ἀρετῆς, νὰ θεωρῶμεν τὸν ἑαυτὸν μας ὡς τὸν ἔοχτον ὅλῳ, ἀφοῦ εἶδαμεν, ὅτι ἡ ἀλαζονεῖα δύναται νὰ κατακρημνίσῃ καὶ ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς οὐρανούς. ὅποιον δὲν ἐπαγρυπνεῖ, καὶ ἡ ταπεινοφροσύνη δύναται, καὶ ἀπὸ αὐτῇ τὴν ἀδυσσοῦν τῶν ἀμαρτημάτων νὰ ἀνυψώσῃ αὐτὸν ποῦ γνωρίζει, νὰ εἶναι μετρίφρων. Διότι αὐτὴ ἔστησε τὸν Τελωνὴν πρὸ τοῦ Φαρισαίου. Ἐνῷ ἔκεινη, ἐνωῦς τὴν ἀλαζονεῖαν, καὶ ἡ υπερηφάνεια, ὑπέρβηεν ἀκόμη καὶ ἀσώματος δυνάμιν, τὸν διάβολον. Ἡ ταπεινοφροσύνη ὅμως καὶ ἡ ἐπίγνῳσις τῶν ἀμαρτημάτων εἰσήγαγε τὸν Ἀποστόλιν εἰς τὸν παραδείσαν πρὶν ἀπὸ τοὺς ἀποστόλους. Ἐάν δὲ αὐτοὶ ποῦ δημολογοῦν τὰ ἀμαρτηματὰ των ἀποκτοῦν πόσιν παρηγορίαν. Δι' αὐτὸ αὐτοὶ τοῦ ἔχουν τὴν συνειδήσιν ὅτι ἐπραξαν πολλὰ ἀγαθὰ τάπεινωνουν ὅμως τὴν ψυχὴν των, πόσους στεφάνους δὲν θὰ ἐπιτύχουν, διότι ἡ ἀμαρτία, ὅταν εἶναι συνδυασμένη μὲ τὴν ταπεινοφροσύνην, τρέχει μὲ τὸσπιν εὐκολίαν, ὥστε νὰ ὑπέρβῃ καὶ νὰ προσφάσῃ τὴν δικαιοσύνην, ποῦ εἶναι συνδυασμένη μὲ ἀλαζονεῖαν. Ἄν τώρα τὴν συνδέσῃς μὲ δικαιοσύνην, καὶ ποῦ δὲν θὰ φθάσῃ, Γίσους οὐρανοὺς δὲν θὰ διαβῇ, ὅπως δὴ ποτε θὰ σταθῇ διπλὰ εἰς τὸν θρόνον τοῦ Θεοῦ, μεταξὺ τῶν ἀγγέλων, μὲ μεγάλην παρηγορίαν. Ἐάν πάλιν ἡ ἀλαζονεῖα, ὅταν συζευχῇ μὲ τὴν δικαιοσύνην, μὲ τὴν ἰσχύϊν τῆς υπερβολικῆς κακίας καὶ τὸ βάρος τῆς δύναται νὰ ἀφαιρήσῃ τὴν παρηγορίαν της. Ἐ τότε ἂν εἶναι καὶ μὲ τὴν ἀμαρτίαν συνδυασμένη εἰς ποῖαν κόλασιν δὲν θὰ εὐτηρή νὰ κρημνίσῃ αὐτὸν τοῦ τὴν ἔχει.

Αὐτὰ τὰ λέγω, ὅχι διὰ νὰ παραμελῶμεν τὴν δικαιοσύνην, ἀλλὰ διὰ νὰ ἀποφύγῳμεν τὴν ἀλαζονεῖαν. Ὅχι διὰ νὰ ἀμαρτανύμεν ἀλλὰ διὰ νὰ ὁμολογῶμεν ταπεινοφροσύνην.

Διότι ἡ ταπεινοφροσύνη εἶναι τὸ θεμέλιον τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας. Καὶ ἂν οἰκοδομῆσιν ἐπάνω ἀναριθμητὰ ἄλλα ἀγαθὰ, ἐλεημοσύνην, προσευχάς, νηστείας, καὶ ἂν οἰκοδομῆσιν ὅλην τὴν ἀρετὴν χωρὶς ἅλα αὐτὰ καὶ τὰ θεμελίωσιν ἐπάνω εἰς τὴν ταπεινοφροσύνην, θὰ τὰ οἰκοδομῆσιν ὅλοσ' ἀσκόπως καὶ μεταίως καὶ θὰ καταπέσουν ἐκώλως.¹⁰² Ὡς ὅπως ἡ οἰκοδομὴ τοῦ ἐκτιστοῦ ἐπὶ τῆς ἁμίας. Διότι θέν ὑπάρχει κανένα ἄν' τὰ ἰδικά μας κατασκευάσω, που νὰ μὴ ἔχη ἀνάγκη ἀπὸ αὐτὴν. Ἄν ὑπάρχει, τίποτε που δύναται νὰ σταθῇ χωρὶς αὐτήν. Ἀλλὰ εἴτε ἡ σωφροσύνη, εἴτε ἡ παρθένια, εἴτε ἡ καταφρόνησις τῶν χρημάτων, εἴτε ὁ τιμωτικὸς ὁδὸς, ὅταν λείπῃ ἡ ταπεινοφροσύνη. Παντοῦ λοιπὸν ἂς παραλαμβάνωμεν αὐτὴν εἰς τοὺς λόγους, εἰς τὰ ἔργα καὶ εἰς τὰς σκέψεις μας καὶ νὰ οἰκοδομῶμεν αὐτὰ με αὐτήν.

Ἀλλὰ διὰ τὴν ταπεινοφροσύνην ἐλέχθησαν ἀρετὰς, πῶς οὐκ ἀντίστα πρὸς τὴν ἀρετὴν αὐτὴν. Διότι κανεὶς θέν θὰ δύνηθ' νὰ τὴν ὑψηλὴν ὅσον τῆς ἀξίζει. Ἡ ὅσον ὁμοῦ ἀρετὰ διὰ τὴν ἀνιψήν τῆς ἰδικῆς σὰς ἀγάπης. Διότι γνωρίζω καλῶς, ὅτι καὶ ἀπὸ τὰ ὀλίγα τοῦ ἐλέχθησαν, θὰ τὴν ἐπιδοξάσω με μεγάλην προθυμίαν. Ἐπειδὴ δὲ εἶναι ἀνέγκη καὶ τὴν ἀποστολικὴν ρῆσιν, που ἀνεγνώσθη σήμερον, καὶ ἡ ὁποία φαίνεται ὅτι περιέχει εἰς πολλοὺς πρόσφορον ἀδιαφορίας, νὰ τὴν καταστήσωμεν φανεράν καὶ σαφῆ, ὥστε μερικοὶ νὰ μὴ ἀντιστα ἀπὸ αὐτὴν κάποιαν ψυχρὴν δικαιολογίαν καὶ νὰ ἀμολοῦν διὰ τὴν σωτηρίαν των, ὅτι αὐτὰ ἂς φέρωμεν τοῦ λόγον εἰς αὐτὴν τὴν ρῆσιν. Ποία εἶναι λοιπὸν ἡ ρῆσις, «Εἴτε ὑποκριτικῶς καὶ με προσχηματὰ, εἴτε εὐκρινῶς καὶ με εὐθύτητα ὁ Χριστὸς κηρύττεται». Αὐτὴν τὴν περικοπὴν μερικοὶ τὴν λαμβάνουν καὶ τὴν περιφέρουν ὅπως εἶναι, χωρὶς νὰ ἀναγινώσκουν τὰ προηγουμένα καὶ τὰ ἐπόμενα. Ἀλλὰ ἀκού τὴν ἀπίκοφον ἀπὸ τὴν συνέχειαν με τὰ ἄλλα μέλη. Ὁ τὴν προβάλλουν εἰς τοὺς ἀμελετέστερος διὰ νὰ καταστρέψουν τὴν ψυχὴν των. Μερικοὶ δηλαδὴ που ἐπεχέρουν νὰ τοὺς ἀπομακρύνουν ἀπὸ τὴν ὁγιά πίστιν, ὅταν ἐθέλουν εἰπεῖν, ὅτι ἐφοδοῦντο καὶ ἐτρέμον, διότι τὸ πρᾶγμα θέν ἦτο ἀκίνδυνον, καὶ ἠθέλου νὰ διαλύσων τὸν φόβον των. Ἐπικαλοῦνται αὐτὴν τὴν ἀποστολικὴν ρῆσιν καὶ λέγουν: Ὁ Παῦλος τὸ ἐπέτρεψεν αὐτὸ, ὅταν εἶπεν: «Εἴτε ὑποκριτικῶς καὶ με προσχηματὰ, εἴτε εὐκρινῶς καὶ εὐθέως ἂς κηρύττεται τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ». Ἀλλὰ θέν εἶναι, ἀκριβῆ αὐτὰ θέν εἶναι. Διότι, κατὰ πρῶτον θέν εἶπεν «ὡς κηρύττεται», ἀλλὰ εἴτε

«κηρύττεται». Ὑπάρχει δὲ μεγάλη διαφορά μεταξὺ τοῦ ἑνὸς καὶ τοῦ ἄλλου. Διότι ἂν εἴπαι «ὡς κηρύττεται» θὰ εἰσημίαι, ὅτι ἐννοοῦνται. Τώρα ὁμοῦ τοῦ εἴπε «κηρύττεται» ἀπλῶς ἀναφέρει αὐτὸ που συμβαίνει. Ὅτι δὲ ὁ Παῦλος θέν νομοθετεῖ νὰ ὑπάρχουν αἰρέσεις, ἀλλὰ ἀποτρέπει, ὅλους ὅσοι προσέχουν εἰς τὰ λεγόμενά του, ἄκουσε τι λέγει. «Ἐάν κανεὶς κηρύττῃ εἰς σὰς ἄλλο Εὐαγγέλιον διαφορετικὸν ἀπὸ ἐκεῖνο, που σὰς ἐκπύρξαμε, ἂς εἴναι ἀνάθεμα καὶ χωρισμένος ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ, εἴτε ἐγὼ εἶμαι αὐτός εἴτε ἀγγέλους ἐξ οὐρανοῦ». Καὶ θέν θὰ ἀνεθεματίξῃ καὶ τὸν ἑαυτὸν του καὶ τὸν ἀγγέλων, ἐάν ἐγκωρῶν ὅτι τὸ πρᾶγμα ἦτο χωρὶς κίνδυνον. Καὶ πάλιν λέγει: «Διότι σὰς ἀγαπᾷ με ἐρηστυπίαν σὺν ἐκείνῃ με τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς ἀγαπᾷ τοὺς ἀνθρώπους. Διότι σὰς ἠρασάμην πρὸς ἕνα ἄνθρωπον, τοῦ Χριστοῦ, διὰ νὰ σὰς παρουσιάσω παρόντων ἀγνὴν πρὸς αὐτόν. Φοβούμαι ὁμοῦ μήπως, ὅπως τὸ φίδι ἐξηπάτησεν ἄλλοτε με τὴν πανουργίαν του τὴν ἔδωκεν, ἔτσι διαφθορῶν αἱ σκέψεις σὰς καὶ χάσεται τὴν ἀπλότητα, τὴν ὁποίαν ἀρετίζομεν νὰ ἔχωμεν πρὸς τὸν κυρίον μας Χριστόν». Ἡ δὲ καὶ ἀπλότης ἔθεσε καὶ συγγνωμὴν θέν παρεχωρήσῃ. Διότι ἐάν ὑπῆρχε συγγνωμὴ, θέν θὰ ὑπῆρχε κίνδυνος. Ἐάν δὲ θέν ὑπῆρχε κίνδυνος, θέν θὰ εἶχε φοβηθῇ ὁ Παῦλος. Ὅτε καὶ ὁ Χριστὸς θὰ διέτασεν νὰ κατακαῖν τὰ ζῆλναια, ἐάν τὸ πρᾶγμα ἦτο ἀδιάφορον, νὰ προσέχῃ καὶ εἰς τοῦτον καὶ εἰς ἐκεῖνον καὶ εἰς ἄλλον, καὶ γενικῶς εἰς ὅλους.

Τὶ εἰναι λοιπὸν με αὐτὰ που λέγει, «Θέλω νὰ σὰς διηγῶμαι ὅλην τὴν ἱστορίαν ἀπὸ ὀλίγων παραπάνω. Διότι πρέπει νὰ γνωρίζωμεν εἰς ποίαν κατὰστασιν εὐρισκeto ὁ Παῦλος ὅταν ἔγραψεν αὐτὰ. Ὑπὸ ποίαν συνθήκας λοιπὸν διατέλει τότε, εὐρισκeto εἰς τὸ βεβαιωτήριον καὶ εἰς τὰς ἀλύσεις καὶ εἰς ἀφάρτους κινδύνους.¹⁰³ Ἀπὸ τοῦ φαίνεται αὐτὸ. Ἀπὸ τὴν ἰδίαν τὴν ἐπιστολήν. Διότι λέγει ὁ κυρίου: «Θέλω δὲ νὰ γνωρίζετε, ἀδελφοί, ὅτι ἐκεῖνα καὶ δυσάρεστα, που μοῦ συνέβησαν, μάλλον συνετέλεσαν εἰς πρόοδον τῆς διαδόσεως τοῦ Εὐαγγελίου. Ὅπως ὅτε ἐγὼ νι φανερόν μεταξὺ ὅλης τῆς φρουρᾶς των πρᾶ των ἀνῶν καὶ εἰς ὅλους τοὺς ἄλλους κύκλους των κατοικούν τῆς Ρώμης, ὅτι ἐξ ὁλίας τῆς πίστεως καὶ τῆς σχέσεως μου με τὸν Χριστὸν ἐπρέθην εἰς τὴν φυλακὴν δεμένος. Καὶ αἱ πε-

¹⁰² (α) 1 Α
¹⁰³ R Κορ. 11 3 9

ρισσότεροι από τους αδελφούς ενισχύθησαν εις τὴν πίστιν των πρὸς τὸν Κύριον καὶ ἀπέκτησαν θάρρος ἀπὸ τὰ θεσμά καὶ τὴν φυλάκισίν μου, ὥστε νὰ ἔχουν τώρα περισσότερον τόλμην διὰ νὰ κηρύττουν ἄρρητος τὸν λόγον τοῦ Εὐαγγελίου. Ἄλλος πάλιν εἶχε εἶπει τότε εἰς τὴν φυλακὴν ἡτο ὁ Νέρων. Ὅπως δηλαδὴ ἓνας ληστής τοῦ εἰσέρχεται εἰς ξενὴν οἰκίαν, ἐνῷ ὅλοι κοιμῶνται, καὶ ἀραιρεῖ τὰ πάντα, ὅταν ἴδῃ κανένα νὰ ἀνέψῃ λυχνον, καὶ τὸ φῶς τὸ σβήνῃ, καὶ τὸν λυχνούχον τὸν φονεύει. Ἡ διὰ νὰ δύναται μὲ ἀνεῖσιν νὰ ἀραιρῇ καὶ νὰ ἀρπάξῃ τὰ πράγματα τῶν βλλων, ἔτσι καὶ ὁ Νέρων, ὁ τότε αὐτοκράτωρ, ὥσταν νὰ ἦτο κανὲνας ληστής καὶ τοιχοκρήνος, ἐνῷ ὅλοι εἶχαν πέσει εἰς βαθὺν καὶ ἀνασῆγον ὕπνον, καθὼς ἤρπαιε τὰ πάντα, εἰσέρχεται εἰς τοὺς αὐτοκρατορικοὺς οἰκῶνας, ἀνέτρεπεν οἰκίας καὶ ἐπέβηκεν ἐπὶ ἕκαστον κακίας, ὅταν εἶδε τὸν Παῦλον τοῦ ἠναψε λυχνον εἰς τὴν οἰκουμένην τὸν λόγον δηλαδὴ τῆς διδασκαλίας, καὶ ἐπῆκεν τὴν κακίαν του, ἐσπευδε καὶ τὸ κήρυγμα νὰ σβῇ καὶ τὸν διδασκαλὸν νὰ φονεύσῃ, διὰ νὰ δύναται νὰ πράττῃ τὰ πάντα ἐλευθερώς. Καὶ ἀφοῦ δεῖσεν ἐκείνον τὸν ἄγιον, τὸν ἔρωμεν εἰς τὴν φυλακὴν. Ὁ τοῖσι λοιποῖσι τὰ ἔγραψεν αὐτὰ ὁ μακάριος Παῦλος. Καὶ τοῖσι δὲν θα ἐκπληγῇ τοῖσι δὲν θὰ θαυμάσῃ. Ἡ μᾶλλον τοῖσι δὲν θὰ μένῃ κατὰ πλῆθος καὶ ἐκθαμβῶς, ὅπως ἀξίζει, μπροστὰ εἰς τὴν γενναίαν ἐκείνην ψυχὴν καὶ τὴν αὐρανομήκη, διότι ἐνῷ ἦτο δεμένος καὶ κλεισμένος εἰς τὴν φυλακὴν, ἀπὸ τὴν μεγάλην ἀπόστασιν ἔγραψε πρὸς τοὺς Φιλιππησίους. Γνωρίζετε ἀσφαλῶς πόσοι ἀπέχε· ἡ Μακεδονία ἀπὸ τὴν Ρωμὴν. Ἀλλὰ οὔτε τὸ μήκος τοῦ δρόμου, οὔτε τὸ πλῆθος τοῦ χρόνου, οὔτε ἡ ταλαιωδὴς κατὰστασις, οὔτε ὁ κίνδυνος καὶ τὰ ἀλλεπάλληλα δεινά, οὔτε ἄλλο τίποτε ἀπέβαλε τὴν ἀγάπην καὶ τὴν μνήμην τῶν μαθητῶν ἀλλὰ ὅλους αὐτοὺς τοὺς εἶχεν εἰς τὴν ψυχὴν του. Ὁ καὶ δὲν ἦσαν τόσοι δεμένοι μὲ τὰς ἀλύσις αἱ χεῖρες του, ὅσον ἦτο ἡ ψυχὴ του συνδεδεμένη μὲ τὸν πόδον τῶν μαθητῶν καὶ ἦτο προσηλωμένη εἰς αὐτοὺς. Πράγμα τὸ ὅποιον ἐπίσης ἐδήλωνεν εἰς τὸ προσήμιον τῆς ἐπιστολῆς του, ὅταν ἔλεγε· «Ἐπειδὴ σὺς ἔχω εἰς τὴν καρδίαν μου καὶ σὺς ἀγαπῶ πολὺ. Σὺς ἀγαπᾷς δὲ πολὺ, διότι καὶ εἰς τὰ θεσμά μου καὶ εἰς τὴν ἀπολογία μου καὶ εἰς τὴν ἐπιδοδαίωσιν τοῦ κηρύγματός μου εἰσθε ὅλο συμμετοχοὶ μαζί μου». Καὶ

5 Φίλιπ. 1 19 14
7 Φίλιπ. 1 7

ὅπως ὁ βασιλεὺς τοῦ ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον τὴν πρώτην καὶ ἀφοῦ ἐκάθισεν εἰς τὸ βασιλικὸν ἀνάκτορον δέχεται ἀπὸ παντοῦ ἀναριθμήτους ἐπιστολάς, ἔτσι καὶ βασιλεὺς καθήμενος εἰς τὴν φυλακὴν ὡσὺν εἰς βασιλικὸν ἀνάκτορον, πολλὰ περισσότερα γράμματα καὶ δέχετο καὶ ἐστέλλε, καθὼς ἔλα τὰ ἔθνη ἀνέφερον εἰς τὴν σοφίαν ἐκείνου δι' ὅλα τὰ ζητήματά των. Ἐ καὶ ἐρρύθμισε τόσοι περισσώτερας ὑποθέσεις ἀπὸ ἓνα βασίλειον, ὅσον ἐκείνος ἦτο ἐμπιστευμένος μεγαλυτέρων ἐξουσιῶν. Διότι ὁ Θεὸς ἐνεπνεύσθη εἰς τὰς χεῖρας του ἔχει μόνον τοὺς κατοίκους τῆς χώρας τῶν Ρωμαίων, ἀλλὰ καὶ ὅλους τοὺς δορυφόρους καὶ δὴν τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν.

Καὶ τοῦτο ἀκριβῶς ἐδήλωνεν ὅταν ἔλεγεν εἰς τοὺς Ρωμαίους· «Δὲν θέλω δὲ νὰ ἀγνοήτε σῖς, ἀδελφοί, ὅτι πολλὰς φορές ἔβηκα εἰς τὸν νοῦν μου νὰ ἔλθω πρὸς σῖς καὶ ἡμπαδίσθην ἕως τώρα. Ἐπεθύμουν νὰ ἔλθω διὰ νὰ ἐπιτύχω καὶ μεταξὺ σῖς κάποιον καρπὸν καθὼς ἐπάτηκα καὶ μεταξὺ τῶν ἑλλων ἔθνων. Καὶ εἰς Ἑλλήνας καὶ εἰς δορυφόρους, καὶ εἰς σοφοὺς καὶ εἰς ἀμαθεῖς εἶμαι ἀειλάττης καὶ ἔχω ὑποχρέωσιν νὰ τοὺς κηρύξω τὸ Εὐαγγέλιον». 304 Α. Καθὲς ἡμέραν λοιπὸν ἐφρόντιζε πότε διὰ τοὺς Κορινθίους, πότε διὰ τοὺς Μακεδόνους, πὼς περνοῦν οἱ Φιλιππησίους, πὼς οἱ Κοππαδόκες, πὼς οἱ Γαλάται, πὼς οἱ Ἀθηναῖοι, πὼς οἱ κάτοικοι τοῦ Πόντου, πὼς περνοῦν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι. Ὅμως, ὅν καὶ ἦτο διασπορευμένος δι' ὁλόκληρον τὴν οὐράνιον, δὲν ἐφρόντιζε μόνον διὰ λαοὺς ἐσκέληρους, ἀλλὰ καὶ ὁ ἓνα χωριστὸν ἄτομον. Καὶ πότε ἐστέλλεν ἐπιστολὴν διὰ τὸν Ὀνήσιμον, πότε δι' ἐκείνον μεταξὺ τῶν Κορινθίων ποὺ εἶχεν ἐκτραπῇ εἰς πορνείας. Καὶ δὲν ἐβίβαιε τοῦτο δι' αὐτὸς ποὺ ἡμάρτησε καὶ ἐχρεώετο προστασίαν ἦτο ἑνὸς, ἀλλὰ ἐσκέπετο δι' αὐτὸς ἦτο ἄνθρωπος, ἄνθρωπος, τὸ πολυτιμότερον πλάσμα τοῦ Θεοῦ, διὰ τὸν ὅποιον ὁ Πατὴρ δὲν ἐλυπήθη νὰ θυσιάσῃ καὶ αὐτὸν τὸν Μονογενῆ.

Ἐ καὶ μὴ μοῦ εἴπῃς τὰ γευστά, δι' δηλαδὴ ὁ δεινὸς εἶναι θεραπεύτης, καὶ ληστής καὶ κλέπτης καὶ γεμιστὸς ἀπὸ ἀναριθμήτα κακὰ ἢ δι' εἶναι, πτωχὸς καὶ παραπεταμένος καὶ εὐτελής καὶ ἀνάξιος λόγου. Σκέψου, δι' καὶ ὁ αὐτὸν ἀπέθανεν ὁ Χριστὸς καὶ αὐτὰ σοῦ εἶναι, ἀρκούν διὰ νὰ δικαιολογήσῃ ὡς πρὸς τὴν Σκέψου πῶς προίτε νὰ εἶναι ἄξιος, τὸν οὐκ ὄντος τόσοι πολὺ ἐτίμησεν ὁ Χριστὸς ὥστε νὰ μὴ λυπηθῇ οὔτε τὸ ἰδικόν του αἷμα. Διότι, εἰάν

ένος βασιλέως ἐπρωτίμηναι νὰ θυσιάσθῃ χάριν ενός κά-
ποκου, δὲν θὰ ἐκζητοῦμεν ἄλλην ἀπόδειξιν, ὥς δὲ, ἐκεῖνος
ἦτο κάποιος μέγας καὶ περισπούδαστος εἰς τὸν βασι-
λέα. Ἐγὼ τοῦλάχιστον δὲν νομίζω. Διότι ἴσκει ὁ θάνατός
του νὰ θείξῃ τὴν ἀγάπην του δι' αὐτόν. Τώρα δὲμος δὲ
ἀνθρώπος, δὲχι ἀγγελος, δὲχι δοχάγγελος, ἀλλὰ αὐτός ὁ
Κύριος τῶν Οὐρανῶν, αὐτός ὁ μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ
περιεδιήθη σάρκα καὶ ἐθυσιάσθη ὑπὲρ ἡμῶν. Δὲν θὰ κά-
μωμεν λοιπὸν καὶ δὲν θὰ ἐπιχειρήσωμεν τὰ πάντα, ὥστε
οἱ ἄνθρωποι τοῦ τόσον ἐτιμώμενον νὰ ἀπολαύσουσι δὴν
μας τὴν φροντίδα. Καὶ ποῖαν δικαιολογίαν θὰ ἔχωμεν;
Ποῖαν συγγνώμην; Τοῦτο ἀκριβῶς ἐδεικνυε καὶ ὁ Παῦλος,
ὅταν ἔλεγε. «Πρόσπεχε νὰ μὴ παροῦρης μὲ τὸ φαγητόν
σου εἰς τὴν ἀπώλειαν ἐκείνου, διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ὅπου-
ου ἀπέθενεν ὁ Χριστός». ³⁰³ Διὰ νὰ τοὺς κάμῃ νὰ ἐντρα-
ποῦν, αὐτοὺς τοὺς καταφρόνουν τοὺς ἀδελφούς καὶ ἡμεῖς
φρόνουν διὰ τοὺς ἀσθενούντας, καὶ νὰ τοὺς διεγείρῃ τὸν
ζῆλον καὶ νὰ τοὺς πείρῃ νὰ φροντίσουσι διὰ τοὺς πληροῖς,
ἐπρόβλεπεν ἀντὶ ὧν τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου.

Καθημένος λοιπὸν εἰς τὸ δεσμιωτήριον ἔγραφεν ἀπὸ
τόσῃ ἀπόστασιν πρὸς τοὺς Φιλιππησίους. Τέτοια εἶναι ἡ
θεία ἀγάπη, δὲν ἐμποδίζεται ἀπὸ τίποτε τὸ ἀνθρώπινον,
διότι, ἔχει τὴν ρίζαν τῆς καὶ τὴν ἀνταμοιβὴν τῆς ἐπάνω
εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Καὶ τί λέγει, «Θέλω νὰ γνωρίζετε αἱεὶς
ἀδελφοί μου». Εἶδες φροντίδα διὰ τοὺς μαθητάς, Εἶδες κη-
δεμονίαν διδασκάλου, «Ἀκούετε τώρα καὶ τὴν φιλοστοργίαν
τῶν μαθητῶν πρὸς τὸν διδάσκαλον, Ἐθὰ νὰ μάθῃς, ὅτι
αὐτὸ ἦτο θεῖον ποῦ καθίστα ἰσχυροὺς καὶ ἀκαταμάχητους
ἐκείνους, ὁ στενὸς σύνδεσμος μεταξὺ τῶν. Διότι δὲν «ἀ-
δελφός» ἦταν μὲ ἀγάπην δοηθῆτα ἀπὸ τὸν ἀδελφόν, εἴ-
ναι ὡσανὺ ἀχυρωμένη καὶ ἀπρόσβετος πόλις, ³⁰⁴ πολὺ περισ-
σότερον πόσι ἄνθρωποι συνδεδεμένοι μὲ τοὺς δεσμούς τῆς
ἀγάπης, δύνανται νὰ ἀποκρούσουσι αὐθιγὰ ἐπιβουλὴν
τοῦ πονηροῦ βασιλέως. Ὅτι δὲ ὁ Παῦλος ἦτο συνδεδεμέ-
νος μὲ τοὺς μαθητάς, δὲν χρειάζεται πλέον αὐτὸ ἀποδει-
ξῆς, ὅτε λόγος, ἀφοῦ καὶ δεμένος ἔμελλεν θ. αὐτοὺς καὶ
κάθε ἡμέραν ἀπέθυρε χάριν αὐτῶν φλεγόμενος ἀπὸ τὸν
πόθον των.

³⁰³ Α. «Ὅτι δὲμος καὶ οἱ μαθηταὶ ἦσαν συνδεδεμένοι, μὲ
τὸν Παῦλον μὲ κάθε προθυμίαν, καὶ δὲχι μόνον οἱ ἄνδρες

³⁰³ Ρομ 15, 16.
³⁰⁴ Πάροι 18, 19.

ἀλλὰ καὶ αἱ γυναῖκες, ἀκούσε τὴν λέγει διὰ τὴν Φοίβην. «Σὺς
συνιστᾷ δὲ τὴν Φοίβην, τὴν ἐν Χριστῷ ἀδελφὴν μας, ἡ
ὅποια εἶνα διακόνισσα τῆς Ἐκκλησίας τῶν Κερχαίων. Σὺς
τὴν συνιστᾷ δὲ διὰ νὰ τὴν δεχθῇτε, ὅπως ὁ Κύριος ἐπιβάλ-
λει, καθὼς πρέπει νὰ ὑποδέχεται κανεὶς Χριστιανούς, καὶ
νὰ σταθῇτε κοντὰ τῆς πρὸς ὑποστήριξιν τῆς καὶ δοθέντων
τῆς εἰς δ.τ. σὰς χρειασθῇ. Διότι καὶ αὐτὴ ἔγινε προστάτης
πολλῶν Χριστιανῶν καὶ ἐμοῦ τοῦ ἰδίου». Ἀλλὰ εἰς τὴν
προκειμένην περ πῶσιν μέχρι προσατάσας ἐπιβεβαίωσε τὸ
ἐνδιαφέρον τῆς, Ἀλλὰ ἡ Πρίσκιλλα καὶ ὁ Ἀκύλας ἐδίδου-
σαν χάριν τοῦ Παύλου καὶ ἐως τὸν θάνατον. Καὶ γράφει δ.
αὐτοὺς τὰ ἑξῆς. Β. «Σὺς χαίρετον ἐγκαρδίως ὁ Ἀκύλας
καὶ ἡ Πρίσκιλλα, οἱ ὅποιοι διὰ νὰ σωθοῦν τὴν ζωὴν μου
ἐβάλαν τὸν τράχηλόν τους κάτω ἀπὸ τὴν μάχαιραν καὶ
ἐκινδύνευσαν νὰ σφαγῶν. Ἐπίσης γράφει εἰς τοὺς ἰδίους
καὶ, διὰ κάποιον ἄλλον καὶ λέγει ὅτι «διὰ τὸ ἔργον τοῦ
Χριστοῦ ἐπληρώσατε μέχρι θανάτου καὶ, ἐξέθεσεν εἰς ἔσχα-
τον κινδύνον τὴν ζωὴν του, διὰ νὰ ἀναπληρώσῃ ἐκεῖνο
ποῦ δὲν ἠμποροῦσατε νὰ κάμει σῆς. Διότι εἰς καιρὸν
ποῦ δὲν ἠμποροῦσατε νὰ μὲ ὑπηρετήσετε, ὡς ἀντιπρο-
σέπευσε καὶ ἐξ ὀνόματός σας ἔφερον εἰς τὴν Ρώμην τὸ
δώρον, τὸ ὅπου ἦτο θυσία ἱερὰ πρὸς τὸν Θεόν». Εἶδες
πῶς ἠγάπων τὸν διδάσκαλον, Πῶς ἐσκέπτοντο περισσότε-
ρον καὶ ἀπὸ τὴν ζωὴν των τὴν ἀσπὴν ἐκείνου, διὰ τοῦτο
κανεὶς δὲν τοὺς ἐνίκησε τότε. Σὺς τὰ λέγω αὐτὰ δὲ διὰ
νὰ ἀκούωμεν μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ μιμούμεθα. Καὶ ὁ λό-
γος μας δὲν ἀπευθύνεται μόνον πρὸς τοὺς ἀρχομένους,
ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς ἀρχοντας, διὰ νὰ δεκνύουν οἱ μαθη-
ταὶ μεγάλην φροντίδα διὰ τοὺς διδασκάλους. Ὅ καὶ οἱ διδά-
σκαλοι νὰ δεκνύουν τὴν ἰδίαν μὲ τὸν Παῦλον φιλοστοργί-
αν πρὸς τοὺς ὑποτακτικούς των, δὲχι μόνον αὐτοὺς ποῦ
εἶναι παρόντες, ἀλλὰ καὶ ἐκείνους ποῦ εὐρίσκοντα, μακρὰν.

Καὶ πράγματι, ὁ Παῦλος κατοικῶν ὅλην τὴν οἰκουμέ-
νην ὡσανὺ νὰ ἦτο μία οἰκία, τόσον πολὺ ἐφρόντιζε διὰ τὴν
σωτηρίαν ὧν, ὥστε ἀφῆκε τὰ δεσμά καὶ τὰς θλίψεις καὶ
τὰς πλῆγας καὶ τὰς στενοχωρίας καὶ ἐσκέπτετο καὶ ἥρωτα
κάθε ἡμέραν διὰ νὰ μάθῃ εἰς ποῖαν κατὰστασιν εὐρίσκοντο
οἱ μαθηταὶ του. Καὶ πολλὰς φορές δ.³⁰⁵ αὐτὸ μόνον ἔατε λέ-
γει. Δ. «Σὺς τὸν ἔστε λα, διὰ νὰ μάθῃ τὴν κατὰστασιν σας

³⁰⁵ Ρομ 16, 1, 2.
³⁰⁶ 1η Κορ 13, 30.

καὶ νὰ παρηγορήσῃ τὰς καρδίας σας»¹³ Διὰ τὸν Γιώθεον δὲ λέγει. «Τὸν ἔσπε λὸ πρὸς σὰς διότι δὲν ἠμποροῦσα πλέον νὰ ὑποφέρω τὰς φροντίδας καὶ τοὺς φόβους ποὺ εἶχα διὰ σὰς καὶ νὰ πληροφορηθῶ μήπως σὰς ἐπειράξῃ καὶ σὰς ἐκλύσειν αὐτὸς τοῦ πειράζει τοὺς ἀνθρώπους»¹⁴ Καὶ τὸν Τίτον πάλιν ἀλλοῦ, κο. ἄλλον εἰς ἄλλο μέρος. Ἐπειδὴ δηλαδὴ ὁ ἴδιος ἐξ αἰτίας τῆς φυλακίσεως πολλὰς φορές, περιωρισμένος εἰς ἓνα τόπον, δὲν ἤδυνατο νὰ συναναστραφῇ μὲ τὰ σπλάγχνα τοῦ ἐπικοινωνοῦντος μὲ αὐτοὺς διὰ μέσου τῶν μαθητῶν του.

Καὶ τότε ὁ πόνος φυλακισμένος, γράφει, πρὸς τοὺς Φιλιππησίους καὶ τοὺς λέγει. «Θέλω νὰ γνωρίζετε, ἀδελφοί μου» ἀποκαλῶν τοὺς μαθητὰς τοῦ ἀδελφοῦ. Τέτοιο πρᾶγμα εἶναι ἡ ἀγάπη. Ἀποράπτει κάθε ἀνιστότητα καὶ δὲν γνωρίζει ὑπεροχὴν καὶ ἀβίαν, ἔ. ἀλλὰ καὶ ἂν κανεὶς εἴναι ὑψηλότερος ἀπὸ ὅλους, κατέρχεται πρὸς τὸν ταπεινότερον ὅλων. Πρᾶγμα ποῦ ἔοικεν καὶ ὁ Παῦλος. Ἀλλὰ δὲ ἀκουσάμεν τὸ θέλει νὰ γνωρίζουν αὐτὰ ἡδὲ καὶ τὰ δυσάρεστα ποῦ μοῦ συνέβησαν, μᾶλλον συνετέλεσαν εἰς πρόσβον τῆς διαδόσεως τοῦ Εὐαγγελίου. Ἀλλὰ εἰπέ μοι πῶς καὶ μὲ ποῖον τρόπον συνέβη αὐτό. Μήπως ἤλευθερωθῇς ἀπὸ τὰ δεσμά, μήπως ἀπέθεσες τὴν δύλιν καὶ κηρυττεῖς ἐλευθέρως τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τὴν πόλιν, Ἄρα γε εἰσέλθεις εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἀφοῦ ἐξημνηστεύσῃς πολλοὺς καὶ μεγάλους λόγους διὰ τὴν πίστιν ἀπλήθεος κέρδις πολλοὺς μαθητὰς. Ἀρὰ γε ἀνέστηρες νεκροὺς καὶ ἐθαυμάσθης. Μήπως ἐκαθάρισες λατροὺς καὶ ἐξεπλάγησαν ὅλοι. 306 Α. Μήπως ἐξεβίωσες δαίμονας καὶ ἀνυψώθης, Τί ποτε εἶπ' ὅλα αὐτά, λέγει. Τότε, εἰπέ μοι, πῶς συνετέλεσθη ἡ πρόσβος τῆς διαδόσεως τοῦ Εὐαγγελίου, «Ὅπως ὥστε», λέγει, «ἐνίενε φανερόν μεταξὺ ὅλης τῆς φρουρᾶς τῶν πραιτωριωτῶν καὶ εἰς ὅλους τοὺς ἄλλους κύκλους τῶν κατοίκων τῆς Ρώμης, δι' ἐξ αἰτίας τῆς πίστεως καὶ τῆς σχέσεως μου μὲ τὸν Χριστὸν ἐρρίφθην εἰς τὴν φυλακὴν δεμένον»¹⁵ Τί λέγεις. Αὐτὸ λοιπὸν εἶναι ἡ πρόσβος τοῦ Εὐαγγελίου αὐτὸ εἶναι ἡ διάδοσις καὶ ἡ ἐνίσχυσις τοῦ κηρύγματος, τὸ γεγονός δηλαδὴ δι' ὅλου ἔμαθον, ὅτι εἰσαι δεμένος, Να, λέγει.

13 Ἐφεσ. 6 22
14 Α. Θεσσαλ. Β' 5.
15 Φ. 2 π. 1 12.
16 Φ. 2 π. 1 1.

Ἄκουσε λοιπὸν τὰ ἑξῆς, διὰ νὰ μάθῃς δι' τὰ δεσμά, ὅχι μόνον δὲν ὑπῆρξαν κώλυμα, ἀλλὰ ἐγένον αἰτία μεγάλας παρηγορίας ὥστε οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς ἀδελφοὺς ἐνισχύθησαν εἰς τὴν πίστιν τῶν πρὸς τὸν Κύριον καὶ ἀπάκτησαν θάρρος ἀπὸ τὰ δεσμά καὶ τὴν φυλακίον μου, διὰ νὰ ἔχουν τώρα περισσότερον τόλμην εἰς τὸ νὰ κηρύττουν ἀφοῦ τὸν λόγον τοῦ Εὐαγγελίου»¹⁶ Τί λέγεις, ὦ Παῦλε, ἔ. Δὲν ἐπικράτησαν αγωνίαν τὰ δεσμά καὶ ἡ φυλακὴ σου ἀλλὰ θάρρος. Ὅχι φόβον, ἀλλὰ πόθον. Αὐτὰ τὰ πράγματα δὲν συμβαδίζουν μὲ τὴν λογικὴν. Τὸ γνωρίζω καὶ ἐγώ. Ἀλλὰ αὐτὰ δὲν συνδέονται συμφώνως πρὸς τοὺς κανόνας ποὺ δέπουν τὰ ἀνθρώπινα, ἀλλὰ ἔγιναν καθ' ὅπερ δύνανται τῶν φυσικῶν νόμων καὶ ἦσαν καταρνώματα τῆς θείας χάριτος. Διὰ τοῦτο αὐτὸ ποῦ εἰς τοὺς ἄλλους προσεκάλει ἀγωνίαν, εἰς ἐκεῖνον παρεῖχε θάρρος. Καὶ πράγματι, ἐὼν συλλαβὴ κανεὶς τὸν στρατηγὸν καὶ τὸν ἐγκλείσθη εἰς τὴν φυλακὴν καὶ κοινολογήσῃς τὸ πρᾶγμα, δύναται νὰ τρέψῃ εἰς φυγὴν ὅλον τὸν στρατὸν. Καὶ ἐκεῖ κανεὶς ἀπογὰν ἀπὸ τὸ ποίμνιον τὸν ποιμένα, μὲ μεγάλην ἀνεσιν τῆς ἀπάγῃς τὰ πρόβατα. Μὲ τὸν Παῦλον ὅμως δὲν συνέβη νενέτω, ἀλλὰ ἐντελὴς ἀντιθέτως. Ὁ στρατηγὸς ἦτο δεμένος καὶ οἱ στρατιῶται ἐν νοντὸ προθυμότεροι καὶ ἐπετίθετο ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν μὲ μεγαλυτέραν αὐτοπεποίθῃσιν Ὁ ποιμὴν ἦτο ἐγκλειστος καὶ τὰ πρόβατα δὲν κατὰ καλίσκοντο δὲν ἐσκορπίζοντο.

Ποῖος εἶδε, ποῖος ἤκουσεν, δι' ἀπὸ τὰ δεινὰ τῶν διδασκάλων οἱ μαθηταὶ λαμβάνουν μεγαλυτέραν παρηγορίαν. Πῶς δὲν ἐφοβήθησαν. Πῶς δὲν εἶπαν εἰς τὸν Παῦλον. Ὑποτάξτε, θεράπευσεν τὸν ἑαυτὸν σου,»¹⁷ Ἀπάλλαξε τὸν ἑαυτὸν σου ἀπὸ τὰ πολυπλοκά δεινὰ, καὶ τότε θὰ φέρῃς καὶ εἰς ἡμᾶς ἀπειρα ἀγασθὰ. Πῶς δὲν τοῦ εἶπαν αὐτό, Πῶς δὲν τὸ εἶπαν. Διότι ἦσαν διαπαιδαγωγημένοι ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος δι' αὐτὰ δὲν ἐγίνοντο ἀπὸ ὀδυνωμάτων, ἀλλὰ μὲ τὴν συγκοπήναιεν τοῦ Χριστοῦ. Ὁ δὲ νὰ λάμπῃ περισσότερο ἡ ἀλήθεια, καθὼς θὰ χαλεθδωνετα εἰς τὰ δεσμά καὶ τὰς φυλακάς καὶ τὰς θλίψεις καὶ τὰς στενοχωρίας καὶ θὰ ἀποτῇ μεγαλυτέρας διαστάσεις. Ἐστὶ ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ τελειοῦται μέσα εἰς τὴν ὀδυνωμίαν. Ἐὰν πράγματι τὰ δεσμά ἐκαμπτῶν τὸν Παῦλον καὶ τὸν καθίστανον δελοτέρων, ἢ αὐτὸν ἢ τοὺς ἰδίους του τότε

16 Φ. 2 π. 1 11.
17 1 Κορ. 13 23.

ἐπρεπε νὰ ἀπορῶμεν. Ἐν ὅμως τοὺς κατέστηρε περισσύτερον θαρραλέους καὶ τοὺς ὠδήγησεν εἰς μεγαλυτέραν δόξαν, πρὸς τὴν νὰ ἐκπληρωθῶσι καὶ νὰ θαυμάζωμεν, πῶς ἀπὸ μίαν κατὰστασιν ποὺ ἐνέχει ἀτιμίαν, προκαλεῖτο δόξα εἰς τὸν μαθητὴν, ἀπὸ μίαν κατὰστασιν ποὺ ἀκορπᾷ τὴν δειλίαν, προήρχετο θάρρος καὶ παρηγορία εἰς ὅλους ἐκεῖνους. Ἐ καὶ ποῖος δὲν τὸν ἐτρόμαξε τότε, ποὺ τὸν ᾤλετε δεμένον μὲ ἀλυσίδας. Τότε περισσύτερον ἐδραπέτευον οἱ δοῦλοι, ὅταν τὸν ἔβλεπον νὰ μένῃ εἰς τὴν φυλακὴν. Διότι τὸ βασιλικὸν διαῆγμα δὲν καθίστα τῶσαν λαμπράν τὴν κεφαλὴν, ὅσον ἡ ἄλυσος καθίστα λαμπράς τὰς χεῖρας ἐκείνου, ὅχι ἀπὸ τὴν φύσιν τῆς, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν χάριν ποὺ ἐπιτίθεται εἰς αὐτὰς.

Δι' αὐτὸ γίνετο μεγάλη παρηγορία εἰς τοὺς μαθητάς. Καὶ πράγματι, ἔβλεπον τὸ μὲν σῶμα νὰ εἶναι δεμένον, τὴν δὲ γλῶσσαν νὰ μὴ εἶναι δεμένη.¹⁹ Ἀ τὰς μὲν χεῖρας νὰ εἶναι σφιγμέναι, τὸν δὲ λόγον νὰ εἶναι ἐλευθερός καὶ νὰ διατρέχῃ ὅλην τὴν οἰκουμένην ταχύτερον καὶ ἀπὸ τὴν ἡλιακὴν ἀκτίνα. Καὶ τοῦτο ἀπετέλει δι' αὐτοὺς παρηγορίαν, διότι ἐμάνθανον δι' ἔργων ὅτι τίποτε ἀπὸ τὰ παρόντα δὲν εἶναι δεινόν. Διότι ὅταν ἡ ψυχὴ ἀληθῶς χαλυδωνῇ ἀπὸ τοῦ θεοῦ πτόθον καὶ ἔρωτα δὲν ἄλλοτε τίποτε ἀπὸ τὰ παρόντα. Ἀλλὰ ὅπως οἱ κατεχόμενοι ἀπὸ μαλίσαν τολμῶν καὶ ριπτονται καὶ εἰς τὸ πῦρ καὶ εἰς τὸν αἶδηρον καὶ εἰς τὰ θηρία καὶ εἰς τὸ τέλαος καὶ παντοῦ, ἔτο καὶ αὐτοὶ, κατεχόμενοι ἀπὸ μιαν θαυμασίαν καὶ πνευματικωτάτην μαλίσαν, μαλίσαν προερχομένην ἀπὸ σωφροσύνης, κατεγέλιον ὅλα ὅσα ἔβλεπον. Δι' αὐτὸ, καθὼς ἔβλεπον δεμένον τὸν διδάσκαλον, μᾶλλον ἐσκήριον, μᾶλλον ἐχαίροντο, βίβοντες μὲ ἔργα τὴν ἀπάντησιν εἰς τοὺς ἐχθρούς, ὅτι ἀπὸ παντοῦ εἶναι ἀνίκητοι καὶ ἀνυπότακτοι.

Τότε λοιπὸν ποὺ τὰ πράγματα εὗρισκοντο εἰς αὐτὴν τὴν κατὰστασιν, μερικὸι ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς τοῦ Παύλου ποὺ ἤθελον νὰ κινήσουν ἐντονικότερον τὸν πόλεμον ἐναντίον τοῦ καὶ νὰ ἐξάγουν περισσύτερον τὸ μῖσος τοῦ τυράννου ἐναντίον τοῦ, προσπαθοῦντο καὶ αὐτοί, ὅτι κηρύττουσαν τὸ Εὐαγγέλιον, καὶ ἐκήρυττον πράγματι τὴν δόξην καὶ ὕψος πῶς διὰ τὴν ἀάβη μεγαλυτέραν διόδοον τὸ δόγμα. Καὶ τὸ ἔκαμνον αὐτὸ ὅχι διότι ἤθελον νὰ σπείρουν τὴν πίστιν, ἀλλὰ διὰ τὴν μάθῃ ὁ Νέρων ὅτι τὸ κήρυγμα λαμβάνει μεγαλυτέρας διαστάσεις καὶ τὸ δόγμα παρουσιάζει ἔξαρσιν καὶ ἐξοντίωση ταχύτερον τοῦ Παύλου. Ὅσον λοιπὸν διὰ διδασκαλεία ἓνα τῶν μαθητῶν τοῦ Παύλου, καὶ ἓνα

ἄλλο τῶν ἐχθρῶν τοῦ Παύλου. Καὶ οἱ μὲν μαθηταὶ τοῦ ἐκήρυττον τὸ Εὐαγγέλιον ἀπὸ ἀληθῆς πίστεως, ἐνῷ οἱ ἐχθροὶ τοῦ ἀπὸ ἀνταγωνισμῶν καὶ μίσους πρὸς τὸν Παῦλον. Καὶ αὐτὰ ὑπεβήλωνεν ὅταν ἔλεγε: «Μερικοὶ μὲν κηρύττουσαν τὸν Χριστὸν καὶ ἐνεκα φθόνου πρὸς ἐμὲ, ἐπειδὴ δὲν ἀνέχοντο τὴν ἐπιτροπὴν μου»²⁰ ἐννοοῦν ἀκριβῶς αὐτοὺς τοὺς ἐχθρούς. «Μερικοὶ πάλιν κηρύττουσαν ἀπὸ ἀγαθῆς καρδίας καὶ πρόθεσις»²¹ ἔλεγον, ἐννοοῦν ἐδῶ τοὺς μαθητάς τοῦ. «Ἐπειτα ὁμιλεῖ πάλιν δι' ἐκείνους: «Ἄλλοι μὲν ἀπὸ πατρισταμῶν καὶ κοίμασιν κηρύττουσαν τὸν Χριστόν, ὅχι εὐλικρὸν νῶς καὶ μὲ ἀγνὰ ἐλατήρια, ἀλλὰ διότι φαντάζονται, ὅτι θὰ προσθέσουν θλίψιν καὶ μεγαλυτέρας κινδύνους εἰς τὴν φυλακίσιν μου»²². Αὐτοὶ εἶναι οἱ ἐχθροὶ. Ἐπειτα «ἄλλοι κηρύττουσαν ἀπὸ ἀγάπης». Αὐτοὶ πάλιν τὰ λέγει διὰ τοὺς ἀδελφούς τοῦ. Καὶ συνεχίζει: «Ἐπειδὴ γνωρίζουν καλὰ, ὅτι ἔχω προορισμὸν καὶ ἀποστολὴν νὰ ἀπολογούμαι καὶ ὑπερασπίξω τὸ Εὐαγγέλιον. Ὅσα λοιπὸν διατ' ὅς εἶπα, ὅτι αἱ θλίψεις ποὺ περνῶ, συνετέλεσαν εἰς τὴν πρόδον τοῦ Εὐαγγελίου. Διότι, τ. πρόκειται νὰ συμβῇ. Πῶποτε ἄλλο ἐκτός τοῦ ὅτι μὲ κάθε τρόπον, εἴτε ὑποκριτικῶς καὶ μὲ προσχήματα, εἴτε εὐλικρινῶς καὶ μὲ εὐθύτητα ὁ Χριστὸς κηρύττεται»²³. Ὅσοτε μορῶς καὶ ἀδοκίμως λαμβάνεται ἡ φράσις αὕτη, ὅτι, ὁρατὶ τὰς αἰρέσεις διότι ἐκείνοι ποὺ ἐκήρυττον τότε, δὲν ἐκήρυττον δόγμα παρεφθαρμένον, ἀλλὰ πίστιν ὕψος καὶ δόξην. Διότι ἔαν ἐκήρυτταν δόγμα διεφθαρμένον καὶ ἐδίδασκον ἄλλα ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ ἐδίδασκεν ὁ Παῦλος, δὲν ἐπρόκειτο νὰ προωθηθοῦν οἱ σκοποὶ τῶν Ποιῶν δὲ ἦσαν οἱ σκοποὶ τῶν. Νὰ λάβῃ ἡ πίστις μεγάλην ἀνάπτυξιν καὶ νὰ γίνουν πολλοὶ μαθηταὶ τοῦ Παύλου, καὶ ἔτο νὰ διεγερῶν τὸν Νέρωνα εἰς μεγαλυτέρον διωγμὸν. Ἐὰν δὲ ἐκήρυτταν ἄλλα δόγματα, δὲν θὰ ἔκαμνον πολλοὺς μαθητάς τοῦ Παύλου. Ἐ καὶ ἂν δὲν ἔκαμνον δὲν θὰ ἐξηρρέζον τὸν τυράννον. Δὲν ἐννοεῖ λοιπὸν, ὅτι, εἰσῆγον διεφθαρμένα δόγματα, ἀλλὰ ὅτι τὸ κήρυγμα ποὺ τοὺς ᾤδε νὰ κηρύττουσαν ἦτο διεφθαρμένον. Καὶ εἶναι ἄλλο νὰ λέγῃς, ὅτι δὲν εἶναι ὕψος ἡ αἰτία τοῦ κηρύγματος καὶ ἄλλο, ὅτι δὲν εἶναι ὅς τὸ πῶς τὸ κήρυγμα. Διότι τὸ κήρυγμα δὲν γίνετα ὕψος, ὅταν τὰ δόγματα εἶναι γεμάτα πλάνην. Ἡ αἰτία πάλιν δὲν

19. Φλ. 1. 18.

20. Ἐνθ' ὁμοί.

21. Φλ. 1. 18.

22. Φλ. 1. 17-18.

γίνεται υγιής, όταν τὸ μὲν κήρυγμα εἶναι ὑγιές, αὐτοὶ δὲ ποὺ τὸ κηρύττουν δὲν τὸ κηρύττουν χάριν τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ἢ ἀπὸ μίσους ἢ ἀπὸ εὐνοίας πρὸς ἄλλους.

³⁰⁸ Α Δὲν λέγει, λοιπὸν τοῦτο, ὅτι δηλαδὴ εἰσῆγον αἰρέσεις, ἀλλὰ ὅτι ἐκήρυττον αὐτὸ ποὺ ἐκήρυττον, ὄχι ἀπὸ ὀρθῆς αἰτίας οὔτε ἀπὸ εὐλόγησιαν. Διότι, δὲν τὰ ἔκαμναν αὐτὸ διὰ τὴν διαδοικίαν τὸ Εὐαγγέλιον, ἀλλὰ διὰ τὴν πολεμήσαν καὶ νὰ ριφούν αὐτὸν εἰς μεγαλύτερον κίνδυνον. Δ' αὐτὸ ἀκριβῶς τοὺς κατηγορεῖ. Καὶ κοίταξε μὲ πόσῃ ἀκριθείαν τὸ διατυπώνει. «Διότι φαντάζοντα ὅτι, θὰ προσθέσουν θλίψιν καὶ μεγαλύτερους κινδύνους εἰς τὴν φυλάκισιν μου». Δὲν εἶπεν οὕτω προσθέτουσι, ἀλλὰ «προσθέτουσι βτ. προσθέτουσι», δηλαδὴ νομίζουν, δεικνύον ὅτι, ὅτι, ἂν καὶ ἐκεῖνο νομίζουν ὅτι τοῦ προσθέτου θλίψεως, αὐτὸς δὲν αἰσθάνεται ὅτι, ἀλλὰ καὶ χαίρει διὰ τὴν διόδοσιν τοῦ κηρύγματος. Προσέθεσε λοιπὸν ἡ συνεχὴς. Β «Ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ γενοῦς αὐτὸ χαίρω καὶ θὰ χαίρω» ³⁰⁹ Ἐάν τὰ δόγματα παρίενον πλάνην καὶ ἐκείνοι εἰσῆγον αἰρέσεις, δὲν ἠδύναντο ὁ Παῦλος νὰ χαίρῃ. Ἐπειδὴ ὅμως τὸ δόγμα παρεμμένον ὑγιές καὶ ἀνόθευτον, διὰ τοῦτο λέγει, «χαίρω καὶ θὰ χαίρω». Καὶ τ., ἂν ἐκεῖνοι καταστρέφουν τὸν ἑαυτὸν των καὶ τὸ κάμνουν ἀπὸ μισοῦ, ὅμως καὶ παρὰ τὴν θέλησιν των δυναμίζουσιν τὴν ὑπόθεσίν μου. Εἶδες πόση εἴναι ἡ δυναμὶς τοῦ Παύλου. Εἶδες πῶς δὲν συλλαμβάνεται ἀπὸ καμμίαν παγίδαν τοῦ διαβόλου. Καὶ ὄχι μόνον δὲν συλλαμβάνεται, ἀλλὰ καὶ μὲ τὰς ἰδίας του παγίδας τὸν ὑποτάσσει. Διότι εἶνα μεγάλη ἡ κακομυρία τοῦ διαβόλου καὶ ἡ πονηρία τῶν ὑπηρετῶν του. Ἐφ' ὅσον μὲ τὸ πρόσχημα τῆς ὁμοφροσύνης, ἤθελον νὰ σῶσιν τὸ κήρυγμα. Ἀλλὰ Γ' «ὁ Θεὸς ποὺ πᾶναι ἀφικταθήμενους αὐτοὺς ποὺ κάνουν τὸν σοφὸν καὶ τοὺς ἐξευτελίζει μὲ τὴν ἴδαν τους τὴν σοφιστικὴν ἐξυπνάδα καὶ δεξιότητα», ³¹⁰ δὲν ἐπέτρεπε νὰ συμβῇ αὐτὸ. Αὐτὸ ἀκριβῶς ὑποβόλησεν ὁ Παῦλος, όταν ἔλεγε «Τὸ νὰ παραμείνω ὅμως μὲ τὸ σῶμα εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν εἶνα ἀναγκαιότερον διὰ τὴν πνευματικὴν σας ὠφέλειαν. Καὶ μὲ πεποιθήσιν γνωρίζω τοῦτο, ὅτι θὰ μένω εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν καὶ θὰ συμπαραμείνω μεθ' ὑμῶν σας» ³¹¹ Ἐκεῖνοι ἐπιθυμοῦν νὰ μὲ ἐκδύωσιν ἀπὸ τὴν παρούσαν ζωὴν

³⁰⁸ Φ. κ. π. 1. 38.
³⁰⁹ Α Κορ. 6. 9. 19.
³¹⁰ Φ. κ. π. 1. 21. 45.

καὶ δι' αὐτὸ ὑπομένουν τὰ πάντα. Ὁ Θεὸς ὅμως δὲν τὸ ἐπιτρέπει, πρὸς χάριν σας.

Ὅλα λοιπὸν αὐτὰ νὰ τὰ μνημονεύετε μὲ ἀκριθείαν, διὰ νὰ δυνασθε νὰ διαφθώμετε μὲ κάθε σοφίαν αὐτοὺς ποὺ κακοποιοῦν τὰς Γραφὰς μὲ ἀπερισκέψαν καὶ καταστρέφουν τοὺς πλησίον. Θὰ δυνηθῶμεν δὲ καὶ νὰ ἐνθυμούμεθα τὰ ἑνωτέρω καὶ ἄλλους νὰ διαφθώμεν. Δ' ἂν καταφύγουμε πάντοτε εἰς προσελχὰς καὶ παρακαλῶμεν τὸν Θεόν, ὁ ὅποιος μᾶς ἐχάρισε τὸν λόγον τῆς σοφίας, νὰ μᾶς χαρίσῃ καὶ τὴν ἱκανότητα τῆς ἀκροάσεως καὶ ἀκριθείας καὶ ἀκατάλητον φρουρήσιν τῆς πνευματικῆς αὐτῆς παρακαταθήκης. Διότι ὅσα πολλές φορές δὲν δυνάμεθα νὰ τὰ ἐπιτύχωμεν μὲ τὴν προσωπικὴν μας προσπάθειαν, αὐτὰ θὰ δυνηθῶμεν εὐκόλως νὰ τὰ ἐπιτύχωμεν μὲ τὰς προσελχὰς, ἐνωσὶ μὲ διαρκεῖς προσευχὰς. Διότι πρέπει νὰ προσευχώμεθα διαρκῶς καὶ ἀκαταπαύτως ὅλοι, καὶ αὐτὸς ποὺ εὐρίσκεται εἰς τὴν θλίψιν, καὶ αὐτὸς ποὺ ἔχει τὴν ἀνεσίαν του, καὶ αὐτὸς ποὺ εὐρίσκεται μέσα εἰς τὰ δεινὰ, καὶ αὐτὸς ποὺ εὐρίσκεται μέσα εἰς τὰ ἀγαθὰ του. Αὐτὸς μὲν ποὺ ἔχει τὴν ἀνεσίαν του καὶ τὰ πολλὰ ἀγαθὰ, νὰ προσεύχεται, διὰ νὰ μείνουν αὐτὰ ἀμετακίνητα καὶ ἀμεταβλήτα καὶ ποτέ νὰ μὴ μεταπέσουν. Ε Αὐτὸς ποὺ εὐρίσκεται εἰς τὴν θλίψιν καὶ εἰς τὰ πολλὰ δεινὰ, νὰ προσεύχεται νὰ ἐπέλθῃ εἰς αὐτὸν κάποια μεταβολὴ πρὸς τὸ καλὸν καὶ νὰ εὐρεθῇ εἰς τὴν γαλήνην τῆς παρηγορίας. Εἶσα, εἰς τὴν γαλήνην, λοιπὸν παρακάλεσε τὸν Θεόν νὰ μείνῃ σταθερὰ καὶ ἀσφαλὴς αὐτὴ ἡ γαλήνη. Εἶδες τρικυμία ποὺ ἐσηκώθη. Παρακάλεσε ἐντόκως τὸν Θεόν νὰ παραμερίσῃ τὴν τρικυμίαν καὶ ἀπὸ τὴν ταραχὴν νὰ φέρῃ τὴν γαλήνην. Εἰσηκούσθη, Εὐχαρίστησε τὸν Θεόν δι' αὐτὸ, διότι, δηλαδὴ εἰσηκούσθη. Δὲν εἰσηκούσθη, Παράμεινε ἕως ὅτου ἀκουσθῇ. ³⁰⁹ Α Καὶ ἂν καμμίαν φοράν ὁ Θεὸς ἀναβάλλῃ τὴν δόσιν, τὸ κάμνῃ ὄχι διότι σὲ μισεῖ ἢ σὲ ἀποστρέφεται, ἀλλὰ διότι μὲ τὴν ἀναβολὴν τῆς δόσεως θέλει νὰ σὲ κρατῇ διαρκῶς πλησίον του, ὅπως κάνουν καὶ οἱ φιλόστοργοι πατέρες. Καὶ πράγματι ἐκεῖνοι διὰ τοὺς ἀμελεστήρους υἱοὺς των μεθοδεύουν τὴν παραμονὴν των πλησίον των μὲ τὸ τέχνησμά τῆς ἀναβολῆς τῆς δόσεως.

Δὲν σοὺ χρειάζοντα μεσίται διὰ τὸν Θεόν, οὔτε μεγάλη περιπλάνησις, οὔτε νὰ καλεῖσθαι ἄλλους. Ἀλλὰ καὶ ἂν εἶσαι ἔρημος καὶ ἂν εἶσαι ἀπροσάλευτος ὅταν ὁ ἴδιος παρακαλέσῃς τὸν Θεόν, θὰ ἐπιτύχῃς ὅπως ὅποτε. Ὅταν παρακαλῇται διὰ μέσου ἄλλων ὑπὲρ ἡμῶν δὲν συ-

νθίζει και τούτοι να έπνευή, όταν όταν τον παρακαλούμεν ήμεις οι ίδιοι, και ως εμμάστε γεμάτοι από αναρίθμητα κακά. Διότι εις την περιπτώσει των ανθρώπων, και αν συγκρουσώμεν άπειρους φορές, B όταν όμως και την πρώταν και την μεσημβρίαν και την εσπέρην εμφανιζώμεθα εις αυτούς που έχουν ενοχληθή μαζί μας, με την διαρκή θέαν και συνάντησιν εύκόλως διαλύομεν την έχθραν. Έάν αυτό συμβαίνει με τους ανθρώπους, πολύ περισσότερον δύναται να συμβή με τον Θεόν.

Άλλά είσαι, ανάξιος, Γίε με την προσήλωσιν σου εις αυτόν άξιος. Διότι και ο ανάξιος είναι δυνατόν να γίνη άξιος με την προσήλωσιν και ο Θεός έπνευει, όταν παρακαλήται, μάλλον από ήμεις τους ίδιους, παρά διά μέσου άλλων, και πολλές φορές ανθεβαλλει την δόσιν, όχι διότι θέλει να μάς έμβάλη εις αμφιβολίαν, ούτε να μάς εξαρροσπειλή με κενός χερας, αλλά διά να γίνη αίτιος μεγαλυτέρων αγαθών δι' ήμάς. C. Αυτό τα τρία θα προσπαθήσω να σάς τα κάμω φανερά με την παραβολήν που άκουσθήτε σήμερα. Προσήλθε, λέγε, εις τον Χριστόν ή Χαναναία και τον παρεκάλει διά την θυγατέρα της που κατείχετο από δαιμόνιον. Και έρωσας έπιμόνως και δυνατά. «Κύριε, έλέησόν με. Η θυγατέρα μου κατέχεται από δαιμόνιον και ύποφέρει φρικτά». 26. Ίδού λοιπόν, μία ξένη γυναίκα, άλλόφυλος και θάρβαρος, έξω από την πολιτείαν των Ιουδαίων. Και η άλλο ήτο παρά ένα σκυλ., αναβ. να λάβη αυτό που έζητε., «Δέν είναι σωστό», λέγε, «να πάρη κανείς τό ψωμί των παιδιών και να τό ριφή εις τό σκυλάκιον». 27. Άλλ' όμως με την έπιμονήν της έγινε άξια. Διότι δέν την εισήγαγε μόνον εις την ευγένειαν των παιδιών. D. ενφ ήτο σκυλί, αλλά και την προέτεψε με πολλά ένκώμια και ης έπτε. «Ω γυναίκα, ή πίστις σου είναι μεγάλη. Άς γίνη εις σέ όπως θέλεις». 28. Όταν λέγει ο Χριστός «ή πιστις σου είναι μεγάλη», μη ζητῆς καμμίαν άλλην απόδειξιν της μεγαλοφυχίας του άπέναντ, εις την γυναίκα. Είδες πώς με την έπιμονήν της ή γυναίκα αυτή έγινε άξια, ενφ πρώτα ήτο άναξια.

Θέλεις να μάθης και ότι, όταν παρακαλώμεν τον Θεόν μόνο μας παρά διά μέσου άλλου έπιτυχάνομεν καλύτερον; Έκραξεν εκείνη κα. οι μαθηταί προσέτρεξαν και ει-

26. Ματθ. 15, 24.
27. Ματθ. 15, 26.
28. Ματθ. 15, 28.

παν. «Άφασέ την να φύγη, διότι φανάζει δυνατά από πίσω μας και θα μαζευθή λαός πολύς». 29. Και πρὸς μέν έκείνους έπτε: «Δέν άπεστάλην από τον πατέρα μου, E. παρά διά τα χαμένα πρόβατα του Ισραηλτικού γένους». 30. Όταν όμως εκείνη έπλησίασε μόνη της και έτεμενε με τας φωνάς της και έλεγε κνα., Κυριε, και τα σκυλάκια τρώγου από τό ψήκουλα, που πιπτουν από τό τραπέζι των κυρίων των; τότε ο Χριστός έδωσε την χάριν και ης λέγει: «Άς γίνη όπως σὺ θέλεις». Είδες πώς, όταν μεν παρεκάλου εκείνοι ήρηθή. Όταν όμως έρωσας ή ίδια αυτή που είχαν άνάγκη της δωρεάς, τότε έπνευσεν; Εις εκείνους μεν λέγει «δέν άπεστάλην από τον πατέρα μου παρά διά τα χαμένα πρόβατα του Ισραηλτικού γένους», εις αυτήν δέ έπτε «ή πίστις σου είναι μεγάλη, ως γίνη όπως σὺ θέλεις». Εις την άρχην πάλιν, όταν υπεδλήθη τό αίτημα, δέν άπήντησε τίποτε. 310. A. Όταν όμως ή γυναίκα προσήλθε και μία και δύο και τρεις φορές, τότε της έκαμε την χάριν, διά να μάς πείση τελικώς, ότι ανέβαλε την δόσιν, όχι διά να την άπορρίψη αλλά διά να δείξη εις όλους ήμάς την ύπομονήν της γυναίκας. Διότι εάν ανέβαλλε διά να την άρνηθή, δέν θα την έβλε εις τό τέλος. Έπειδή όμως έπαρριμενε να δείξη εις αυτούς όλους την φιλοσοφίαν της γυναίκας αυτής, δι' αυτό έσωπα. Διότι εάν της έκαμνεν άμέσως την χάριν και από την άρχην, δέν θα είχαμε γνωρίσει την ανδρείαν της γυναίκας. «Άφασέ την να φύγη, διότι φανάζει δυνατά από πίσω μας και από τας φωνάς της θα μαζευθή λαός πολύς», λέγουν οι μαθηταί. Τι λέγει όμως ο Χριστός, ζεις άκούετε την φωνήν, εγώ όμως βλέπω την ψυχήν της. Γνωρίζω τι πρόκειται να έπτε. B. Και δέν θέλω του θραυρού που είναι κρυμμένος εις την ψυχήν της, να τον αφήσω να διαφύγη, αλλά άναμένο και σωπα, διά να τον άποκαλύψω και τον καταδέσω ενώπιόν σας, και τον κασστήσω γνωστόν εις όλους.

Τώρα λοιπόν που έμάθαμε όλα αυτά, και όταν εφρικώμεθα μέσα εις τα άμαρτήματα και εμμεθα ανάξιοι να λάβωμεν την χάριν, να μη άπελπιζώμεθα, γνωρίζοντες ότι με την έπιμονήν της ψυχής θα δυνηθώμεν να γίνωμεν άξιοι να ζητήσωμεν. Και αν εμμεθα άπροσπάτετο και έρημοι, να μη άπελπιζώμεθα γνωρίζοντες, ότι είναι μεγάλη προ-

29. Ματθ. 15, 28.
30. Ματθ. 15, 24.
31. Ματθ. 15, 27.

στασία τὸ νὰ προσέλθῃ κανεὶς μόνος τοῦ εἰς τὸν Θεόν με
μεγάλῃν προθυμίᾳ. Καὶ ἂν θραδύνη καὶ ἀναδύλλῃ τὴν
δόξην νὰ μὴ ἀπελπισθῶμεν καὶ σταματήσωμεν. Ὁ ἄφρο
νόητος, ὅτ' ἡ θραδύτης καὶ ἡ ἀναδύλλῃ εἶναι ἀπόδειξις
τῆς προνοίας καὶ τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ. Ἄν πεισώ-
μεν τὸν ἑαυτὸν μᾶς δι' αὐτὰ ὅλα καὶ προσέλθωμεν καὶ
ἡμεῖς εἰς αὐτὸν μὲ ψυχὴν συνητημένην καὶ θερμὴν καὶ
ἀγρυπνῶν διάθεσιν, τέτοιον, ὡς αὐτὴν μὲ τὴν ὁποίαν
προσῆλθεν ἡ Χαναναία, καὶ οὐκ ἂν εἰμεθα καὶ ἂν ἐχω-
μεν πράξει, ὁτιδήποτε τὸ φοβερὸν, καὶ τὰ ἴδικά μας κακὰ
θὰ ἀποκρούσωμεν καὶ θὰ ἀποκτήσωμεν τόσῃν παρρησίαν,
ὥστε νὰ διηγηθῶμεν νὰ προστατεύσωμεν καὶ ἄλλους. Μὲ
τὸν τρόπον ποῦ αὐτὴ ἡ Χαναναία ὅχι μόνον ἔλαθε τόσῃν
παρρησίᾳ καὶ ἀπειρᾷ ἐγκωμίων, ἀλλὰ κατωρθώσε καὶ τὴν
θυγατέρα τῆς νὰ τὴν ἀποσπάσῃ ἀπὸ τὰ ἀκόρητα δεσφά. Ὁ
Διὸς τίποτε τίποτε δὲν εἶναι δυνατωτέρον ἀπὸ πυρρῶ-
μεν καὶ γυναικῶν προσευχὴν. Αὐτὴ διαλύει καὶ τὰ παρόντα
δε νὰ καὶ μᾶς ἐξαρπάξῃ καὶ ἀπὸ τὰς κολάσεις ποῦ ἐπα-
κολουθοῦν εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν. Διὰ νὰ διέλθωμεν λοι-
πὸν καὶ τὸν παρόντα βίον μὲ εὐκολίαν, καὶ εἰς τὴν ἄλλην
ζωὴν νὰ ἀπέλθωμεν μὲ παρρησίαν, μὲ μέγαλον ζῆλον ὡς
ἐπιτελούμεν ὁρκῶς τὸ καθῆκον τῆς προσευχῆς. Διὸς ἔτσι
θὰ δυναθώμεν νὰ ἐπιτύχωμεν καὶ τὰ παρόντα ἀγαθὰ καὶ
νὰ τρέφωμεν καλὰς ἐλπίδας. Τὰ ὅποια εἶθε νὰ τὰ ἐπιτύ-
χωμεν ὅλοι μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν καὶ τοὺς
οἰκτιρμούς τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ τοῦ
ὁποίου δόξα, τιμὴ καὶ δυνάμις ἀσκουνοὶ εἰς τὸν Πατέρα,
μαζὶ καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώ-
νων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ

Α. ΜΕΤΑ ΤΟΝ ΛΟΓΟΝ ΤΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΤΗΣ ΜΕΤΑΛΛΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΣΥΝΕΛΕΞΑΝΤΟΣ ΔΙ' ΑΙΤΙΩΝ ΤΟ ΒΡΑΥΡΕΑΙΟΝ ΡΗΤΟΝ ΕΑΡΗΟΤΙ
(11) ΣΗΜΑΤΕΒΙ ΠΡΕΙΔΑΣ ΠΡΟΑΙΡΕΣΕΑΣ ΕΑΝ ΔΕΝ ΔΗ ΠΡΕ-
ΤΟΥ ΤΟΝ ΠΑΤΕΡΑ ΣΑ ΤΟ ΠΡΑΞΗ 1

Ποία δια καὶ ποία τυραννία! Ἐνῷ ὁ προλαλήσας διδά-
σκαλος εἶχε γεμάτην τὴν ψυχὴν, μᾶς ἔδωκε νὰ γευθῶμεν
τὸ ποτὸν μόνον μὲ τὴν ἀκρὴν τῶν χειλέων. Αὐτὸ τὸ ἔκαμεν
ὅχι ἀπὸ ἐνδύαν διδασκαλίας, διὸς ἀναβρυεὶ περισσότε-
ρον καὶ ἀπὸ πηγὴν, ἀλλὰ ὅπως τοῖσι νὰ εἰπῶ, διὰ νὰ φα-
νεύσῃ τὴν τυραννικότητα τῆς ἀγάπης σας ποῦ ἠβελή-
σατε νὰ ἐπιδαψιλευσέτε εἰς τὴν ταπεινότητά μου. Ἐσιώπη-
σε λοιπὸν καὶ ἔκλεισε τὸν λόγον τοῦ θέλων νὰ οἶς κάμῃ
τὴν χάριν καὶ νὰ μὲ καταστήσῃ ὁλοκληρωτικῶς υπεύθυνον
τῆς ἐξοφλήσεως τοῦ χρέους. Ὁ ἄφοδ λοιπὸν μᾶς παρεχω-
ρησε τὸν λόγον καὶ ἐλέησε καὶ σὰς νὰ κρέμεσθε ἀπὸ τὴν
γλώσσον μου, εἶναι ἀνάγκη νὰ καταπαίσω μὲ τὸν ἀγῶνα
βοηθησάτε με ὡστόσον, καὶ δώσατε ἕνα χερί κεντώντες
τὴν γλώσσον μου μὲ τὰς εὐχὰς σας καὶ μὲ τὴν σύνεσιν τῆς
ἀκροάσεως καμνοντες εὐκολὴν τὴν διδασκαλίαν, ἐπειδὴ καὶ
ὁ προφήτης δὲν ζητεῖ μόνον ἕνα θαυμασιον αὐμδουλον, ἀλ-
λὰ καὶ ἕνα συνετὸν ἀκροατήν. Σήμερον δὲν πρόκειται ν'
ἀντιμετωπίσωμεν ἕνα τυχόντα ἀγῶνα καὶ ἔχομεν ἀνάγκην
πολλῶν εὐχῶν καὶ πολλῆς ἀνρυτικῆς τοῦ ἀκροατηρίου.
Πολλὴν ἐπιμέλειαν δὲ πρέπει νὰ ἐπιδείξῃ ὁ λέγων. Ὁ δὲ νὰ
διατυπώσῃ μὲ ἀκρίθειαν τὰ λεγόμενα καὶ νὰ τὰ χαράξῃ
ἀσφαλῶς εἰς τὴν διάνοισιν ὅλων ὅσοι μὲ ἀγαπᾶτε. Δὲν θέλω
μόνον νὰ ἀκούετε, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐκπαιδεθῇτε ὅχι μόνον νὰ
μάθῃτε, ἀλλὰ νὰ γινέτε καὶ διδάσκαλοι. Ὅχι μόνον σεῖς νὰ
τὰ δέχεσθε ἀλλὰ νὰ τὰ διαδίδετε καὶ εἰς ἄλλους. Ἐτσι
θὰ εἶναι λαμπρότερον τὸ θέαμα καὶ περισσότερον ἡ σύνα-
ξις ὅταν σεῖς, μὲ ὅσα ἀκούετε, θὰ ἡμπορέσετε νὰ προσελ-
κύσῃτε καὶ ἄλλους.

Κατά τὴν προηγουμένην συνάντησίν μας ἔφερα πρὸς ἀνάπτυξιν τὴν εὐαγγελικὴν ρῆσιν τοῦ λέγει «Ὁ Πατὴρ μου ἐργάζεται διὰς τῶρα καὶ ἐγὼ ἐργάζομαι»,² ἀποδεικνύων ἔτσι τὴν ἰσότητά τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν γεννήτορα, τὴν ὅποιαν καὶ προηγουμένως συνεπέρανεν ὁ εὐαγγελιστὴς λέγων· Ὁ «διὰ τοῦτο τοῦ κατεδίδωκεν περισσότερον, ἢ μόνον θύει, κατέλυσε τὸ Σάββατον, ἀλλὰ καὶ διότι ἔλεγεν ἰδικόν του πατέρα τὸν Θεόν, ποιῶν ἑαυτὸν ἴσον πρὸς αὐτόν» καὶ ἔτα ἔτελειωσα τὸν λόγον μου. Σήμερον εἶνα ἀναγκαῖον νὰ ἐλέγξω ὅσα ἀντεινέον οἱ αἱρετικοὶ εἰς αὐτά· Ἄν καὶ ἀγωνίζομεθα εἰς φιλικὸν περιβάλλον, ὥστόσον χρειάζεται νὰ χρησιμοποιώμεν.¹³⁸ Ἀ πόσῃ ἀκριβολογίᾳ, ὥστε ὁ λόγος νὰ εἶναι ἀπὸ πάσης ἀπόψεως καθάρος καὶ ἀπαρτός, ἀκόμη καὶ ἂν ἐκφωνήθῃ ἀνάμεσα εἰς ἔχθρους. Ἴσχυες, αὐτὸ ποῦ προηγουμένως εἶπον, ὅτι δὲν θέλω μόνον νὰ με ἀκούετε, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐκπαιδεύετε ἄλλους. Διὰ τοῦτο ἐφρόντισα νὰ σὰς ἐφοδῶσω μὲ πνευματικὰ ὅπλα, ὥστε νὰ μὴ φανῇ πούθενά ἐνα γυνὸν μέλος σας μῆτε νὰ δεχθῇτε ἕνα κἀκὸν τραῦμα. Ὁ λόγος μου ἔχει τὴν σημασίαν ὁ πλοῦ, ποῦ προστατεύει. Ὅλους μαζί τοὺς ἰδικούς μας καὶ πλῆττει τοὺς ἀντιπάλους. Καὶ δὲν πλῆττει ἀπλῶς τὸν ἀντίπαλον διὰ τὸν ἐξουσίαν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀναστήσῃ νεκρούς. Αὐτὸ εἶναι τὸ εἶδος ταῦτα τῆς μάχης καὶ ἀτήναι τρόποιον διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀντὶ πάλου. Β Καὶ διὰ νὰ γίνῃ αὐτό, θαρσύνετε τὴν σκεψὶν μου, ἀποβάλλοντες κάθε διωκτικὴν φροντίδα καὶ κεντρίσατε τὸν λογισμὸν μου, χαρὰ ζωντὴς μου ἀγρυπνῶν τὸ ὄμμα σας. Μῆτε δὲ πλουσίας νὰ χαλῶνται ἀπὸ ραθυμίαν, μῆτε ὁ πτωχὸς νὰ πειρίζεται ἀπὸ τὰ βασάνια τῆς φτώχειας. Ἀποβάλατε ὅλην αὐτὴν τὴν ἀνωμαλίαν τῆς ζωῆς καὶ ὁ καθένας σας ὡς γίνῃ ἕνας προσεκτιμῶς ἀκροατής, διότι, ὅσα θὰ μᾶς ἀπασχολήσουν ἐδῶ δὲν εἶναι τὰ τυχόντα. Διὰ τοῦτο λοιπόν, σὰς παραγγέλλω συνεχῶς αὐτά, ἐπειδὴ γνωρίζω τὸ βάθος εἰς τὸ ὅποιον θὰ βαδίζωμεν. Ἀλλὰ μὴ θαυροδῆθῃς ἀκούων βάθος. Ὅταν μᾶς χειραγωγῇ τὸ Πνεῦμα, δὲν εἶναι ζοφερά τὰ ὅδοι καὶ ἡ εὐκολία θὰ εἶναι πολλή, μόνον ὅταν βαδίσετε τὴν ὁδὸν τὴν ὅποιαν ἐγὼ ὑποδεικνύω. Καὶ μὴ θαυροδῆθῃτε, οὔτε νὰ ταρσυχῆτε. Γ Τὰ ὅσα θὰ μᾶς ἀπασχολήσουν σήμερον εἶνα, δυνατόν νὰ ταράξουν κατ' ἀρχάς ἕνα ἀπρόσεκτον ἄκροατήριον καὶ νὰ ἐμβάλλουν εἰς ἀπορίας, ἀλλὰ ὅταν ἰδῇ τὸ τέλος καὶ δεχθῇ τὴν προσήκουσαν λύσιν θὰ ἀπολαύσῃ

2 1 Tim. 6, 17.

λευκὴν γαλήνην καὶ θὰ ἡμπορέσῃ νὰ οδηγήσῃ πρὸς ἐλπίαν μενιόμενὴν τὴν ψυχὴν τοῦ εἰς γαλήνιον λιμένα.

Διὰ νὰ γίνωμεν, λοιπόν, ὅλα αὐτά, μὴ θαυροδῆθῃτε, οὔτε νὰ ταρσυχῆτε, ἀλλὰ ἀκολουθεῖτε τὴν ὁδὸν μὲ πᾶσαν μακροθυμίαν καὶ καρτερίαν, τὴν ὅποιαν ὑποδεικνύει ἡ διδασκαλία τοῦ λόγου. Ποιοὶ λοιπόν εἶναι οἱ ἀντιρρήσεις ποὺ μᾶς προβάλλουν οἱ αἱρετικοί; Ὁ Υἱὸς δὲν ἡμπορεῖ τίποτε ἀπ' αὐτοῦ, λέγει ἡ Γραφή, ἐάν δὲν ἰδῇ πρῶτον τὸν Πατέρα· ἐάν νὰ τὸ κόμη Παρ' ὅλον ποῦ αὐτὰ τὰ λέγει ἡ Γραφή Ὁ διὰ ποῖον λόγον αὐτοὶ τὰ ἀντακούουν, δὲν τὰ λέγει. ἔτσι ἡ Γραφή, λέγουσιν. Τὸ θέλουν νὰ εἰποῦν καὶ νὰ κάμουν μὲ αὐτὰ. Βλέπετε πῶς ἀνέτρεψε λέγουσιν, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τὴν ὑπόψιν αὐτὴν τῆς ἰσότητος. Ἐπειδὴ, λέγουσιν, ὅτι οἱ οὐδαίον τὸ ὑποπτεύοντο αὐτό, ὅτι δηλαδὴ ἐξισωνετο μὲ τὸν Θεόν, διὰ τοῦτο καὶ ἀντέτενε λέγων· Δὲν ἡμπορεῖ νὰ κάμῃ τίποτε ἀπ' ἑαυτοῦ ὁ Υἱός.

Μήπως ἔτι δὲν εἶπα ὀρθῶς, ὅτι σὰς παράτταν οἱ λόγοι καὶ ὅταν κατὰ τέτοιον λέγεται ἕκ προσώπου διὰ νὰ διαταράξῃ τὸ ἀκροατήριον, Περιμένετε ὁμως διὰ νὰ τοὺς ἰδῇτε νὰ ἐξοικονομῶνται μὲ τὰ ἰδικὰ τῶν ὅπλα. Δὲν εἶναι μόλιστα ὑποψία τῶν οὐδαίων τοῦ λεγόμενου, ἔτι τὸ ὅποιον καὶ εἰς τὴν προηγουμένην μας ὁμιλίαν τὸ ἀπέδεξάμεν μὲ πᾶσαν σαφήνειαν. Διὰ νὰ μὴ ἐπανεκχωρήσω καὶ πάλιν θὰ παραπέμψωμεν ἐκεῖ τὸν ἀκροατὴν καὶ θὰ ἐπιχειρήσωμεν νὰ ἀνασκεύασωμεν αὐτό ποῦ ἀντιτεινέουν τῶρα, ἀποδεικνύοντες ὅτι χωρὶς νὰ ἀνατρέψῃ τὴν ὑπόψιν ἐκείνην τὰ λέγει ὅλα αὐτά καὶ μὲ πολλὴν ἀκριβείαν γνωρίζει καὶ δεδαίωκε, πόσον τὴν κοινότητα πρὸς τὸν γεννήτορα.¹³⁹ Ἀ παρέχων ταυτοχρόνως εἰς ἡμᾶς ἀπόδειξιν πολλῆς γνωσιότητος συναφείας καὶ ὁμοιοῦς. Ἐτσι ἐρμηνεύω ἐγὼ τὸ ρηθὲν καὶ ἐπὶ πλέον θεωρῶ τὴν ρῆσιν αὐτὴν ἀπόδεξι τῆς συγγενείας τοῦ Υἱοῦ πρὸς τὸν Πατέρα καὶ τοῦ ὁμοουσίου πρὸς αὐτόν. Μὴ ταράττεσθε λοιπόν ἀπὸ τὰς γνώμας τῶν αἱρετικών. Ὅτε τὰ εἶπον τὰ ζωγραφισμένα εἰς τοὺς τοίχους, οὔτε τὰ δόματα, οὔτε αἱ λόγχαι εἶναι δυνατόν νὰ φοβίσουν ἕνα ὀδυνηρῶς ἐχθρόν. Ὅτι καὶ ἂν εἶναι, ἀλλ' εἶναι ἡ εἰκὼν καὶ ὄχι πραγματικὴ ἀλήθεια. Β Τέτοιοι εἶναι οἱ λόγοι οἱ τῶν αἱρετικῶν τοὺς ὁποίους προκειμένον νὰ τοὺς ζητήσωμεν, ὡς κοπάζωμεν ἀπὸ κοντὰ τὴν ρῆσιν αὐτὴν, ἔπανα λαμβάνοντες αὐτὴν συνεχῶς καὶ ἀφοῦ τοὺς ἐρωτήσωμεν πρῶτον πῶς θέλουν νὰ τὴν ἐρμηνεύσουν. Δὲν φάνηκε ὅτι ὀρθῶς ἡ ἀντιρρήσις. Ἐάν ἐφθάνε μόνον αὐτὴ, διὰ ποῖον λόγον τότε ὁ Φίλιππος ἔλεγε πρὸς τὸν ευνούχον· «Κατὰ

δαίνεις τάχα αὐτὰ που διαβάξε γ.·³ Ἐπομένως, ἀναγιγνωσκῶν αὐτὸς, οὐδὲν ἀπελαμβάνετο τῶν γεγραμμένων καὶ δ' αὐτὸ καὶ ἔλεγε «Σὲ παρακαλῶ, περ. τίνος ἐμιλεῖ ὁ προφήτης, Διὰ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἡ περὶ ἄλλου.»⁴ Ἄν ἔρθανεν ἡ ἀνάγνωσις πῶς οἱ ἰουδαῖοι ἀναγιγνωσκόντες τὴν Παλαιάν Διαθήκην, τὰ περὶ τῆς Γ' γεννησεως τοῦ Χριστοῦ καὶ περ τῶν σημείων καὶ θαυμάτων περὶ τοῦ τόπου, τοῦ καιροῦ, τοῦ σταυροῦ, τοῦ τάφου, τῆς ἀναστάσεως καὶ τῆς ἀνολήσεως καὶ τῆς καθέρας ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς καὶ τῆς καθέρας τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ἀκρατείας τῶν ἀπιστῶλων καὶ τὴν ἐκβολὴν ἐκ τῆς συναγωγῆς καὶ τὴν εὐγένειαν τῆς Ἐκκλησίας, οὐδέποτε ἐπιστεύσαν μὴ, σήμερον, Δὲν φάνει, Ἐπομένως ἡ ἀνάγνωσις ἂν δὲν συνεπικουρῇ καὶ ἡ γνώσις. Ὅπως ἂν κανεῖς τρέφεται καὶ δὲν χωνεῖται δὲν πρόκειται ποτὲ νὰ ζήσῃ ἔτι καὶ ἂν ἕως διαβάξῃ καὶ δὲν καταλαβαίνει τίποτε ἀπὸ τὰ γραφόμενα δὲν θὰ κατακτήσῃ τὴν ἀλήθειαν.

Ἐπομένως, μὴ μοῦ ἀναφέρετε μόνον τὴν ρῆσιν τὴν εὐαγγελικὴν, ἀλλὰ καὶ ἐρμηνεύσατέ τὴν μοῦ Δ' Αὐτὸ τὸ ἀπατῶ ἀπὸ τοῦς αἰρετικούς προκειμένου, ὅταν καταλῶν τὰ σαβὰ ἐπιχειρήματά των, νὰ καταθέσῃ τὸ θεμέλιον τῆς ἀληθείας. Ἔτσι, κἀμουν καὶ οἱ ἀκοῦοι οἱ ὅποιοι δὲν τοποθετοῦν ἀπ' εὐθείας τὸ θεμέλιον τῶν οἰκοδομημάτων, ἀλλὰ πρῶτα καταστρέφουν τὰ πεπαλακωμένα θεμέλια, προκειμένου νὰ οἰκοδομήσουν μὲ ἀσφάλειαν. Ἀς τοὺς μνηθῶμεν καὶ ἡμεῖς. Εἰπέ μας, λοιπόν, δὲν ἡμπορεῖ ὁ Υἱὸς νὰ κάμῃ τίποτε, καθόλου ἀπὸ ἰδικὴν τοῦ πρωτοβουλίου, οὐδέποτε εἶπεν ὅτι ἄνθρωπος μὲν δύναται νὰ πλάσῃ, ἀγγέλους δὲ ὅχι. Ὅστε ἀγγέλους ἡμπορεῖ, οὕτε ἀρχαγγέλους. Εἶπε λοιπόν, αὐδὲ. Μήπως ἡ φρόσις εἶναι θελήτικὴ ἀδυναμίας, Ἄν δὲν ἡμπορεῖ, κατὰ τὴν Ε' ἰδικὴν σου ὑπόνοιαν, δὲν γίνεται οὔτε μὲ εἶσαν, οὔτε λόγῳ ἀνάγκης. Ἐάν οὐδὲν πράττῃ ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ μόνον ὅσα θέλει νὰ πράττῃ ὁ Πατήρ. Ἰδοὺ καὶ διδασκαλία ἐκ τῶν ὑατέρων, ὅτι τὰ πάντα εἶναι ξένα πρὸς τὴν θέλῶσαν καὶ μὴ καταστρεφομένην οὐσαν ἐκείνην τὴν ἀνομολόγητον, ὀρηκτον καὶ ἀκατάληπτον. Καί τί λέγω περὶ Χριστοῦ. Οὔτε δὲ ἐμὲ τὸν μικρόν καὶ εὐτελεῖ, τὸν πλάσμενον ἀπὸ χωμα εἶνα δυνατόν νὰ λεχθῇ τοῦτο, ὅτι θελοῦν δὲν ἡμπορῶ νὰ κάμω κατ' ἑαυτοῦ, οὔτε περὶ σοῦ, οὔτε περὶ ἄλλου τίνος ἀνθρώπου.

³ Πράξ. 8. 30

⁴ Πράξ. 6. 34

Ἄν αὐτὸ εἶνα ἀληθές ἡ γέννησις, ἡ κόλσις καὶ ἡ τιμωρία ἢ οἱ στέφανοι τὰ ἐπάθλα καὶ τὰ ἀγαθὰ εἶνα, συμπτωματα. ²⁵⁸ Α. Οὔτε τὰ κακὰ θὰ ὑποστῶμεν μαρτυρῶντες, οὔτε τὰ ἀγαθὰ θ' ἀπολαύσωμεν ἀγωνιζόμενοι, ἂν δὲν εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ κάμωμεν κατ' ἑαυτῶν. Τὰ ἐπάθλα δὲν ἀντιστοιχοῦν μὲ τὰς πράξεις, ἀλλὰ μὲ τὰς πεποιθήσεις. Κάτι τέτοιον λέγω. Ὅταν κάποιος πράττει, ἀποδοῦλως τὸ καλόν, τότε στεφανοῦται καὶ ἀνακηρύσσεται καὶ ὅχι ἀπλῶς ὅταν τὸ κάμῃ, ἀλλὰ μὲ πεποιθῆναι καὶ ἐκλογῇ. Καὶ διὰ τὰ πεσῇτε ὅτι αὐτὰ εἶναι ἀληθινὰ κῦπάρχουν εὐνοῦχοι, λέγει ἡ Γραφή, οἱ ὅποιοι εὐνοῦχισθῶσαν παρὰ τῶν ἀνθρώπων καὶ ὑπάρχουν εὐνοῦχοι τοῦ αὐτοελεους ἡθῶσαν διὰ τὰ κερδαίνει τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.¹ Ἡ εὐνοῦχος ἐννοεῖ ἐδῶ ὅχι αὐτοὺς ποὺ ἔκοψαν τὰ γεννητικά των μόρια, ἀλλ' αὐτοὺς ποὺ ἀπέκοψαν τὸν πονηρὸν λογισμόν τὸν γεμῶτον ἀσέλγειαν, ὅχι μὲ σιδηρὸν μάχαιρον, ἀλλὰ μὲ σκεπὴν καὶ θεοσεβείαν, μεταχειρισθέντες πρὸς τοῦτο τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ. Ἐν ὅσοι περιπτώσεις εὐνοῦχων αὐτοὶ ποὺ τοὺς ἔκοψαν οἱ ἄνθρωποι τὰ γεννητικά μόρια καὶ αὐτοὶ ποὺ μὲ τὴν εὐλάβειαν ἀπέκοψαν τὸν πονηρὸν λογισμόν. Ἄν καὶ διαφερετικὰ εὐνοῦχισθῶσαν καὶ οἱ δυο ὅπως χουν ἀπὸ τοῦ νὰ συνευρισκῶνται μὲ γυναῖκες. Συνέβησε τὰς δυο περιπτώσεις ὅχι ὅτι πιστεύω, ὅτι εἶται εἶναι, ἀλλὰ, ἐπειδὴ ὁμοιάζει ἡ φύσις τοῦ προδότηματος καὶ των δυο. Οὔτε ὁ εὐνοῦχος ἡμπορεῖ νὰ ἔλθῃ εἰς ἐπαφὴν μὲ γυναῖκα, οὔτε ὁ μοναχὸς ποὺ αὐτοελευσθήσῃ. Ἡ πράξις ὁμοιάζει, ἀλλὰ δὲν καταλήγει εἰς τὸ ἴδιον ἀποτέλεσμα. Διὰ τοῦτο περὶ τῶν πρῶτων μὲν λέγων ὅτι εὐνοῦχισθῶσαν ἀπὸ ἀνθρώπων δὲν τοὺς ἀπονέμω ἐπάθλα δὲ ὅτι ἐκ φυσικῶς εἶναι τὸ ἐλάττωμα καὶ ὅχι ἀπὸ ἀσκήσιον. Φέρω εἰς τὰ μέσον αὐτοὺς, τοὺς ἐσπεφάνωσαν μὲ τὴν βασιλείαν, λέγων. Διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἂν καὶ οὔτε ὁ πρῶτος, οὔτε ὁ δεύτερος συνευρίσκειται μετὰ γυναῖκός. Ὁ πρῶτος ἐμπεδίσθη ἀπὸ τὴν κατάστασιν του, ἐνῷ ὁ δεύτερος τὸ κατωρθώσας μὲ τὴν θέλησιν του καὶ μόνος του τὸ προηπο μασε καὶ τὸ ἐπραγματώσεν. Δ' λοιπόν, ἄφου οἱ ἄνθρωποι μόνο των ἡμποροῦν νὰ τὰ πράξουν αὐτὰ καὶ νὰ τὰ πραγματοποιῶν καὶ νὰ τὰ φιλοσοφήσιν καὶ νὰ τὰ ἐπιδῶν καὶ ἐπερα ἀλλὰ νὰ κάμω καὶ ὁ Δεσπότης των. ἀγγέλων δὲν θὰ ἡμπορέσῃ, οὔτε μέγα, οὔτε μικρὸν νὰ κάμῃ ἀφ' ἑαυτοῦ. Ποῖος θὰ ἀνεχθῇ τέτοιες ἀποφθεῖς. Δὲν ἀκουεῖς τὸν Παῦλον ποὺ

λέγει: «Εἰς ἓνα μεγάλο σπῆτι δὲν ὑπάρχουν μόνον χρυσά καὶ ἀργυρά σκεύη, ἀλλὰ καὶ ξύλινα καὶ δοτράκνια, ἀλλὰ πολυτίμητα καὶ ἀλλὰ εὐτελέη. Ἐάν τις καθάρισεν τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἀπὸ τὰ εὐτελέη, θὰ εἶναι πολυτίμων σκεῦος ἡγιασμένον ἀπὸ τοῦ Δεσπότη.»

Βλέπετε καὶ τούτους νὰ διαρθρώνονται ἀπ' ἑαυτῶν, αὐτὸ εἶναι Ε' «Ἐάν τις καθάρισεν τὸν ἑαυτὸν τοῦ» Τί εἶναι τοῦτο τὸ ρητόν; «Ἄν ὁ λόγος μου ἀπηχθῇ πρὸς τοὺς ἰδικοὺς μας, θὰ σὲ δίδω ἥδη καὶ τὴν λύσιν. Ἐπειδὴ ὁμοῦ ἀπευθύνεται καὶ πρὸς ἐχθρούς καὶ ἀντιπάλους, εἶναι ἀναγκαῖον νὰ καταρρίψω ἀκόμη τὸ ἐπιχειρήματά των. Ἄς φέρωμεν μπροστά μας καὶ πάλιν τὸ ρητόν, ὥστε νὰ τὸ κάμωμεν πλέον σαφές. Ὅτι εἶναι δυνατὸν εἰς ἡμᾶς νὰ δρώμεν καὶ νὰ ἀμιλῶμεν ἀπ' ἑαυτῶν, ὁ λόγος τὸ ἀπέδειξεν ἱκανῶς. Ἄν αὐτὸ δὲν ἦτο γεγονός, δὲν θὰ ἐλαμβάνομεν στέφανον ὅταν ἐπραγματωμένοι καταρθώματα. Ἐρωτῶμεν καὶ πάλιν τὸν αἰρετικὸν τί σημαίνει. 259 Α' «Ἐάν δὲν ἴδῃ τὸν Πατέρα νὰ πράττει, δὲν δύναται νὰ κάμῃ τίποτε ἀπ' ἑαυτοῦ.» Μὲ τὸ ρητόν, λέγω, καὶ ὅχι τὴν ἐρμηνείαν του ἢ καλύτερα οὐτε μὲ τὸ ρητόν, ἀλλὰ μὲ τὴν διεστραμμένην ἐρμηνείαν του ἀπὸ τοὺς αἰρετικούς ἀναγκαστικῶς εἰσάγεται κάποια διπλῇ ὑπόστασις. Πῶς καὶ μὲ ποῖον τρόπον, «Ἐάν δὲν ἴδῃ τὸν Πατέρα νὰ πράττει, δὲν δύναται νὰ δρώσῃ». Ἀνάγκη λοιπὸν πᾶσα, νὰ εἶναι ἕλλα τὰ ἔργα τοῦ Πατρὸς καὶ ἕλλα τοῦ Υἱοῦ, τὰ ὅποια ὁ δεύτερος ἐπραξε βλέπων τὰ τοῦ Πατρὸς ἔργα. Ἐάν δὲν τὸν βλέπῃ νὰ πράττει δὲν δρᾷ, λέγουσιν. Ἀλλὰ διὰ τὰ ἴδια, πρέπει, νὰ προτιμῶμεν τὰ ἔργα τοῦ Πατρὸς. Λοιπὸν, εἰπὲ μοι: Β' «Ἐὰν ἴδῃμεν ὁλέομεν, δὲν ἡμπορεῖς νὰ μοῦ δεῖξεις δυο ὥστε νὰ θεωρήσω τὸν ἑαυτὸν τοῦ Πατρὸς καὶ τὸν ἄλλον τοῦ Υἱοῦ. Καὶ μήπως ἔχομεν σελήνας δύο καὶ γῆν καὶ θάλασσαν, τὸ ἴσον δὲν συμβαίνει καὶ μὲ ἕλλα τὰ ἄλλα. Δὲν ἔχεις ὅμως τίποτε ὑ' ἀντιτίμην; Ἐνας εἶναι, ὁ ἅλιος. Πῶς λοιπὸν ἂν δὲν βλέπῃ τὸν Πατέρα νὰ πράττει, αὐτὸς δὲν δύναται νὰ πράξῃ, ποῖον ἔργον θέλεις τὸν ἅλιον, τοῦ Πατρὸς. Ποῦ εἶναι λοιπὸν ὁ ἅλιος τοῦ Υἱοῦ. Μήπως τὸν θέλεις τοῦ Υἱοῦ. Ποῦ εἶναι λοιπὸν ὁ ἅλιος τοῦ Πατρὸς, τὸν ὅποιον ἴδων ὁ Υἱός, ἐπλάσεν ἄλλον παρόμοιον, πῶς τότε θὰ σταθῇ ὅτι αὐτὸ «Τὰ πάντα ἐγένοντο δι' αὐτοῦ καὶ χωρὶς αὐτοῦ οὐδέν.» 6 Ἄν λοιπὸν τὰ πάντα ἐγένοντο δι' αὐτοῦ, ποῖος ὁ λόγος αὐτῆς τῆς διαιρέσεως, βλέπετε τοὺς συλλογισμούς, Γ' Πῶς

259 ἴδεν 1. 2

αὐτοδοκίμωδοντα, οἱ αἰρετικοί, καὶ πῶς αὐτοῖσιν αἰρεῖται τὸ ψεῦδος, ἰδοὺ, φέρων τὴν ἐρμηνείαν των εἰς τὰ προσκήνιον, ἀπέδειξα ὅτι, αὐτοκαταλύεται.

Ἐγὼ θὰ ἐρωτῶσα εὐχαρίστως καὶ τοῦτο. Ποῖος ἀνέλαβε τὴν ἀνθρωπίνην σάρκα καὶ ἐδάσθησεν εἰς παρθενικὴν μήτραν, Ὁ Πατὴρ ἢ ὁ Υἱός, εἰπέ μοι. Δὲν εἶναι πᾶσι γνωστὸν ὅτι ὁ μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἔτσι λέγει, καὶ ὁ Παῦλος «Τοῦτο νὰ κατανοήσατε μέσας σας, ὅπως καὶ ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ὁ ὁποῖος ὑπάρχων ἐν μορφῇ Θεοῦ, δὲν ἐθεώρησεν ἀπαραίτητον νὰ εἶναι ἴσος μὲ τὸν Θεόν, ἀλλὰ ἀνεχώρησε τὸν ἑαυτὸν τοῦ λαθῶν μορφήν δούλου τοῦ Θεοῦ.» Καὶ «Ἐξεπέστελκεν ὁ Θεὸς τὸν Υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ, τὸν γεννηθέντα ὑπὸ γυναικός, τὸν γεννηθέντα κατὰ τὸν νόμον.» Καὶ καὶ ἡ Γραφή, εἰτε Παλαιά, εἰτε Καινὴ Β' εἶναι γεμάτη ἀπὸ αὐτῆς τῆς μαρτυρίας. Καὶ τὰ πράγματα τοῦ Θεοῦ εἶναι, ὅτι ὁ μονογενὴς ἐσαρκώθη ὅχι ὁ Πατὴρ. Λοιπὸν ποῖον ἐκ τῶν δύο, ὁ Υἱὸς ἐσαρκώθη ἀφοῦ εἶδε τὸν Πατέρα σαρκωθέντα ἢ ἐσαρκώθη μὴ ἴδων αὐτόν. Δὲν ἡμπορεῖ δοθεῖν νὰ κάμῃ τίποτε ἀπ' ἑαυτοῦ, ἐάν δὲν ἴδῃ τὸν Πατέρα νὰ τὸ κάμῃ. Πότε θὰ ἴδῃ νὰ τὸ κάμῃ τοῦτο ὁ Πατὴρ, Δὲν ἡμπορεῖ νὰ μοῦ ἀπαντήσῃ. Καὶ μὴ νομίσῃς ὅτι αὐτὸ τοῦ ἐγενεν εἶναι μικρὸν. Τὸ κεφάλαιον τῆς σωτηρίας μας εἶναι ἡ σάρκωσις τοῦ μονογενοῦς, ἢ ἡ συγκατάθεσις του. Πρὶν νὰ γ.νῇ ἄνθρωπος, ἡ κακία ἐτυράννει καὶ τὰ πάντα ἐσκέπαζε βαθύτατη νύκτα καὶ παντοῦ ὑπῆρχον θωροὶ καὶ νοσοὶ διὰ τὰ εἰδωλὰ καὶ κνίσας καὶ καπνὸς θυσιῶν καὶ χεῖμαρρο αἱμάτων ἐκ μόνου ἀπὸ πρόβατα καὶ δόδια, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἀνθρωποθυσιῶν. «Ἐβνυσάσαν εἰς τὰ δαιμόνια καὶ τοὺς υἱοὺς καὶ τὰς θυγατέρας των» καὶ αὐτὰ τὰ ἔκαμε καὶ ὁ λαὸς ποὺ εἶχε προφίτας, ὁ μετέχων τοῦ νόμου τοῦ Μωυσέως, 260 Α' ὁ ἀπολαύσας τὴν ἐποπτεῖαν τοῦ Θεοῦ, αὐτὸς ποὺ ἐπάρκη μὲ τόσα θάματα. Ἄν οἱ Ἰουδαῖοι λοιπὸν ἦσαν τέτοιοι σκέψαι τὰ ὑπόλοιπα μέλη τῆς οἰκουμένης πῶς διεβίου, διακεχυμένα ὑπὸ τῶν δαιμόνων, τυραννούμενα ὑπὸ τῆς κακίας, ὑπακούοντα εἰς ἕλλα τὰ πάθη, λατρεύοντα ξύλα, προσκυνούντα λίθους, ὄρη, θουνα, καὶ χαράδρας καὶ δένδρα καὶ λίθους καὶ πηγὰς καὶ ποταμούς. Τί χρειάζεται νὰ εἰπῶ τὰ ἄλλα, Ἄπὸ τὰ κακὰ τῆς Ἰουδαίας αὐτὸ λαμβάνομαι τὴν ὑπερβολὴν τοῦ κακοῦ εἰς τοὺς

260 Α' 2 3 4 5 6
B Παλ 4 4
Γ Παλ 10 7

άλλους τόπους. «Οι Ισπανοί έγιναν θηλυμένοι και ο καθένας έχρημέτιζε διά την γυναίκα του B πλησίον. O βασις έγκρισε τον ιδιοκτήτην του και ά ένας την φάνην του κυρίου του. O λαός του Ισραήλ δέν μέ κατάλαθεν. «Σκυλιά θούβά, που δέν ήμπορούν να ύλακτούν. Έλαδες την φίλη πόρνης και έγινες άναίσχυντος πρός πάντας». «Δέν υπάρχει δ προσερχόμενος δέν υπάρχει δ άναίσχυτων του Θεού, πάντες παρεξέκλιναν και έξηχερώθησαν». Και άλλος λέγει. «Ματθν δ άργυροκόπος κόπτε τον άργυρον αι πονηραιο των δέν έτάκησαν». «Άλλος πάλιν λέγει. «Κατάρα και ψεύδος και κλοπή και φόνος και μοιχεία είναι σκορπισμένα επί της γής και τά αίματα άναμιγνύονται μέ τά αίματα». «Άλλος πάλιν. «Αν άλλάξη δ Αίθιοψ το δέρμα του και ή λεοπαράβαλις τά στολίδια της C τότε και ο λαός αυτός θα ήμπορέση ν' άποκτηση εύθυσίαν, άπου έμαθε τό κακόν». «Άλλος πάλιν. «Αλλοιμονον, ψυχή, που την έχασεν εύλαδής επί της γής και οικείνος που τό κατορθώνει μεταξύ των ανθρώπων δέν υπάρχει. Όλο θικά ζουν αιματηρώς». Και ο Θεός. «Μισω και άπεχθάνομαι τάς εαυτάς σας και δέν θέλω να άσφρασθώ θυσίας εϊς τάς πανηγυρείς σας». O Ήλιος. «Κατέσκαψαν τά θυσιαστήριά σου, και έφόνευσαν τους προφήτας σου Υπελ' φθηνμόνος έγω και ζητούν την ζωήν μου». Πάλιν ο Θεός. «Έγκατέλειψα τον οίκον μου, άφηκα την κληρονομίαν μου, έβωσα την άναπημένην ψυχήν μου εϊς χείρας των έχθρών της». O Δαυίδ επίσης λέγει. «Εβυσσισαν τους υίους των και τάς θυγατέρας των εϊς τους βάλμονας και έχηναν αίμα άδώνον, αίμα των υίων και των θυγατέρων των».

Είδες την τυραννίαν της κακίας, Οι Ισπανοί έγιναν κυνές πλέον άλογοι και άπο τους δυνους και πλέον άναίσθη το άπό τό θούβια και τά έβωσαν και μέ την ίδίαν την φύσιν. Αλλά μετά την σάρκωσιν του Χριστού τι λέγει ή Γρα-

10. ερ 5. 8
11. Ησ 1. 3
12. Ησ 26
13. ερ 3. 3
14. Ησ 1. 2 +
15. ερ 13. 23
16. Ησ 7. 2
17. Αμν. 9. 21
18. Βασ. 3. 2
19. Ιερ 12
20. Εσ. 4. 2

φή. «Πάτερ ήμων ο έν τοις ούρανοίς». Και πρό τούτου λέγειν ή Γραφή. «Πορεύου άκουρέ, πρός τον ευρημακα». Αργότερα ήξιώθημεν και μισοθείας και άπεγράφημεν εϊς τον ούρανόν B και χορευόμεν μαζί μέ τους άγγέλους και επ' κοινωνούμεν μαζί των μέ την μελωδίαν και καθιερώσαμεν άμύλλαν πρός τάς άσωμάτους δυνάμεις. Και μετεκλήθησαν τά θούβά και κατεσκάφησαν οί ναοι και ο λίθος εφάφη λυθος και τό θυλον ξυλον, τά δένδρα δένδρα και οί πηγοί πηγοί. Έπειδή όμως έλαμψεν ο ήλιος της δικαιοσύνης, έδειξε την φύσιν των πραγμάτων την όποιαν πριν έπακάλυπτον ή νύξ της πλάνης και τό θαυ σκότος της άγνοίας, τό όποιον συνέχει την άρασιν όσων έξηπατώντο. Αλλά όταν ή άκτις του ήλιου της δικαιοσύνης διεσκόρπισε την πυκνήν νεφέλην της πλάνης, έλαμψε παντού τό φώς και ή ήμερα και ή σταθερά μεσημέρια 261 A. Και οί Πέρσαι που ένυμφευσαν τάς μητέρας των, τώρα άσκοϋν την παρθένον. Κα αύτο που άγνοούσαν τους υίους των και τους έσφαζον έγιναν άπό τον καθέναι πιδ ήμερα και πιδ πραιο. Οί λυκοί προσεχωρήσαν εϊς την ήμερότητα των προβάτων και, άν βέλπς, και αί χειρότεροι άπό τους λύκους. O λυκος δέν άγνοει την φύσιν, αλλά άναγνωρίζει τό νεονόν του, ένφ' οί άνθρωποι έγιναν άγνωστοί των λυκών. Αλλά μετά την σάρκωσιν του μονογενοϋς και την θείαν οικονομίαν άφισαν την θηρικωδίαν και έπαυήλθον ες την έμφυτον ευγένειαν των, ή καλύτερα έπληρώσαν ως πρός την άρετήν τους άγγέλους. B. Και πρό τούτου αϊ πόλεις ήσαν γεμάται δαέδαιαν, ένφ' σήμερον και ή έρημος είναι, τάς χαράδρας, που μωύντα την πολ' τειαν άγγέλων και έχουν άποτάξει τον παρόντα κοσμικόν θίον. Τί χρειάζεται να τά άπώμεν μέ λόγια όταν τά πράγματα όσων και τά άγαθά λάμπουν ήλιου φως ύότερα, τά άγαθά έκείνα τά όποια μετά τάς ώδινάς της Παρθένου τάς θαυμαστάς έκείνας και πνευματικές την θείαν οικονομίαν και την σάρκωσιν, διεδόθησαν εϊς όλην την οικουμένην, Όμως ένα τόσον μέγα κατόρθωμα τό έκαμεν άφ' έαυτού. Κα ο Παύλος φροντισμονάζει. «Αυτός που υπάρχει έν μορφή Θεού δέν θεωρεί ως λείαν τό να εϊναι ίσος μέ τον Θεόν, αλλά άνα νένωσιν του έαυτου και άφοϋ έλαβε μορφήν δουλου».

21. Ματθ 6. 9
22. Περν. 6. 4
23. Ματθ 1. 2
24. Φιλ. 2. 7

Ἄκουε, αἰρετικέ, ἀνεύνησε τὸν ἑαυτὸν τοῦ καὶ πάλιν λέγει ἄλλου «Καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς μᾶς ἠγάπησε καὶ παρέδωκε τὸν ἑαυτὸν τοῦ ὑπὲρ ἡμῶν προσφορὰν καὶ θυσίαν εἰς τὸν Θεόν, ὡς λιθανωτὸν εὐωδίας»²⁶ Ἐσταυρώθη ἐπίσης καὶ ἐσφάγη μετὰ τὴν θάλασσαν τοῦ καὶ δ' αὐτὸ λέγειν «Ἐξουσίαν ἔχω νὰ θυσιάσω τὴν ζωὴν μου καὶ ἐξουσίαν ἔχω νὰ τὴν ἀναλάβω καὶ πάλιν Οὐδὲς ἡμπορεῖ νὰ μοῦ τὴν πάρῃ Ἐγὼ τὴν διαβέτω κατὰ τὴν θάλασσαν μου»²⁷ Τί λέγεις δὲ, αἰρετικέ, ποῖος διευτύωσε τὴν ρῆσιν τὴν εὐαγγελικὴν τὴν λέγουσαν «τίποτε δὲν δύναται ἄφ' ἑαυτοῦ ὁ Υἱὸς»²⁸ Νὰ ποῖος τὸ λέγει «Ἐγὼ εἶμαι ἐκεῖνος ποῦ τὴν διαβέτω μετὰ τὴν θάλασσαν μου καὶ τὴν ἀναλαμβάνω καὶ πάλιν μετὰ τὴν θάλασσαν μου» Δὲν εἶναι ἀσημαντὴ ἡ φράσις ἀλλὰ πόσα πολὺ βαρυσήμονται. Διὰ τὸν Πατέρα ἐλέγχθη ὅτι ἔχει ἐξουσίαν ζωῆς καὶ θανάτου. Εἰλεπεῖς λοιπὸν πως τὴν ἀσθητικὴν εἰς τὸ δίκτυον, ἢ ἔχεις νὰ ἀντιτείνης εἰς αὐτὴν τὴν ρῆσιν; Ἐγὼ διαβέτω τὴν ζωὴν μου οικειοθελῶς καὶ οικειοθελῶς τὴν λαμβάνω ὅπως» Πῶς, λοιπὸν, εἶπες δὲ, οὐδὲν ποιεῖ οικειοθελῶς, Ἄλλ' ὅπως εἶπα, ὅν ὁ λόγος μᾶς ἀπευθύνεται πρὸς αἰρετικούς, τοὺς ἀγνῶντας εἰς τὴν ἀπορίαν των καὶ ἀφοῦ τοὺς ἐδέσμευσεν, ἐξέφυγον, λαμβάνων ἀρκετὴν νύκην καὶ λαμπρὸν πρῶτισον, παρέχον μεγίστην ἀποδείξιν τῆς ἀνοσιᾶς των. Ἐ. Ἀλλὰ ἐπειδὴ δὲν θέλω ν' ἀποστομίσω μόνον τοὺς ἀντιπάλους, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐκπαιδεύσω τοὺς εἶναι μαζί μας καὶ νὰ σωφρονίσω τὰ μέλη μας, δὲν θὰ κλείσω δὲν τὸν λόγον μου, ἀλλὰ θὰ προσπαθίσω νὰ προχωρήσω παρακάτω καὶ νὰ ἀποδείξω καὶ πάλιν ἐν τῇ πράξει, ἐλέγχων τὴν ἀναισχυλὸν ἀντ' ἁγίαν των. Τί λέγουσιν δηλαδὴ «Ὁ Πατὴρ δὲν κρίνει, οὐδένα, ἀλλὰ πάντας ὁ Υἱός»²⁹

Ἐρωτῶ τώρα τοῦ αἰρετικῆς ὅν ὁ Πατὴρ δὲν κρίνει κανένα, ἀλλὰ κρίνει, ὁ Υἱός, πῶς κρίνει, ²⁸² Α. Ἄν δὲν ἡμπορῇ νὰ κρίνῃ τίποτε ἄφ' ἑαυτοῦ, ἔαν δὲν θλάπτῃ καθόλου τὸν Πατέρα ὅταν ὁ τελευταῖος πράττῃ καὶ αὐτὸς ὁ τελευταῖος δὲν κρίνει καὶ κρίνει τοὺς πάντας ὁ Υἱός, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι εἰς Θεὸν νὰ πράξῃ αὐτὸ που ἀγνοεῖ, καὶ δὲν ἡμπορεῖ νὰ τὸ ἀγνοήσῃ αὐτό, διότι δὲν εἶναι ἀσημαντὸν, ἀλλὰ ἔχει μεγίστην σημασίαν. Προσπάθει νὰ καταλάβῃς πόσον μέγα εἶναι νὰ φέρῃς εἰς τὸ μέσον κατὰ

²⁶ Ἰωάν. 6, 2
²⁷ Ἰωάν. 10, 18
²⁸ Ἰωάν. 5, 22

τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως τοὺς ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἀδάμ γεννηθέντας ποὺ δὲν ἠκολούθησαν τὴν ὀρθόδοξον πίστιν εἰσβολαῖας, ἡσθαίους, αἰρετικούς καὶ νὰ φέρῃς εἰς τὸ φῶς ὅλα τὰ ἀπόκρυφα των, τὰς πράξεις των, τὰ λεγόμενά των, τοὺς δόλους, τὰς ἐπιβουλὰς των τὰ ἀπόκρυφα τῆς διανοίας των, ἐνῶ δὲν ὑπάρχουν οὔτε μαρτυρία, ἢ οὔτε ἐλεγχοί, οὔτε τεκμήρια, οὔτε ἀποδείξεις, οὔτε κάτι ἀπὸ ὅλα αὐτά, ἀλλὰ μόνον ἡ δυναμὶς τοῦ Χριστοῦ δύναται νὰ τοὺς ἐλέγξῃ. Αὐτὸς μόνον κάμνει ἕνα τῶσον μέγα κατόρθωμα, χωρὶς νὰ ἴδῃ πρότερον τὸν Πατέρα νὰ τὸ πράττῃ καὶ ἔτσι νὰ τὸν μιμηθῇ. Ὁ Πατὴρ δὲν κρίνει κανένα. Ἰδὲ τον καὶ εἰς ἄλλας περιπτώσεις νὰ ἐργάζεται διὰ τὰ πάντα ὑπευθύνως καὶ εἰς τὰ θαύματα καὶ εἰς τὰς νομοθεσίας καὶ εἰς ὅλα τὰ ἄλλα. Ἐπειδὴ ἀνῆλθεν εἰς τὸ δρος, λέγουσιν, Ἐμελλε νὰ δώσῃ τὴν καινὴν διαθήκην. Ἐκκοῦσατε δὲ οἱ ἀρχαῖοι, εἶπον, οὐ φονέας; Ὅπως φονεύσῃ θὰ εἶναι. Ἐνοχος Ἐκατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως. Καὶ ὅπως εἶπη «μαρὲ» θὰ εἶναι ἐνοχος δι' ὅς τῆς γέννησιν τοῦ πυρός. Ἐγὼ σὰς λέγω ὅτι ὅπως ἀργίεται κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ εἶναι, ἐνοχος κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως. Ἐκοῦσατε ὅτι ἐλέγχθη ὀφθαλμῶν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος. Ἐγὼ σὰς λέγω νὰ μὴ ἀντισταθῇτε εἰς τὸ πονηρὸν καὶ ἂν κανεῖς σέ ραπίση εἰς τὴν δεξιάν σου ἀγῶνα, στρέψε εἰς αὐτὸν καὶ τὴν ἄλλην»³⁰ Τί σημαίνει τοῦτο, αὐτὸς ποὺ δὲν κάμνει τίποτε ἄφ' ἑαυτοῦ, διαρῶναι ἐδῶ καὶ τὸν Πατέρα καὶ δελτιώνει τὴν νομοθεσίαν, ὅταν λέγω διαρῶναι, μὴ ὑποπτευθῆς τίποτε τὸ βλάσφημον, δὲ δηλαδὴ ὁ Πατὴρ εἶναι πῶς ἀδύνατος. Καὶ ἡ νομοθεσία εἶναι ἀνεπαρκής, ὁ ἄλλος δὲ αὐτὸ δὲν εὐθύνεται ὁ Θεός, ἀλλ' αὐτοὶ ποὺ ἀπεδείχθησαν τὸν νόμον. Ἀλλὰ καὶ ἡ Παλαιὰ Διαθήκη εἶναι τοῦ μονογενοῦς καὶ ἡ Καινὴ τοῦ Πατρὸς. Πῶς λοιπὸν, εἶπες μου, δὲν κάμνει τίποτε ἄφ' ἑαυτοῦ ὅταν προσθέτῃ εἰς τὴν Παλαιάν Διαθήκην αὐτὰς ὁ ὅποιος τσαούτην ἐπιδεικνύει ἐξουσίαν. Τί ὁ σθενεώτερον λοιπὸν, ὑπάρχει τῶν αἰρετικῶν.

Οἱ ἡσθαῖοι ἐξεπλήρουντο διότι τοὺς ἐδίδασκαν αὐτὰ ὡς ἔχον ἐξουσίαν καὶ διὰ ὡς οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι»³¹ Οἱ ἡσθαῖοι τοῦ ἀνοητοφρονεῖν ἐξουσίαν καὶ ταυτοχρόνως λέγουσιν ὅτι, οὐδὲν δύναται ἄφ' ἑαυτοῦ. Καὶ δὲν εἶπον ὅτι δὲν εἶχεν ἐξουσίαν, ἀλλ' ὅτι εἶχεν ἐξουσίαν. Ἡ ἐξουσία δὲν τοῦ ἐδόθη κατόπιν, ἀλλὰ ἐγεννήθη μετ' ἐξου-

²⁹ Ματθ. 6, 21 καὶ 6, 33.
³⁰ Ματθ. 7, 28

σίας, χωρίς να χρειάζεται, ούδε μὴν ἐνίσχυς ν' ἔσθ' ὁ καὶ ὅταν ἡρωτήθῃ περ. Θεολογίας ἔλεγεν «Ὑγὼ ἐγεννήθην εἰς αὐτὴν»³⁰ Τοῦ ἔσθ' αὐτὴν τότε εἶναι παραλυτικὸν καὶ, λέγε ἡ Γραφή, ἐπειδὴ ἐθεράπευσεν τὰ ἁμαρτήματα του· «Διὰ τὴν ἰδίαν ἐπὶ τῆς γῆς, λέγε εἰς αὐτόν· Ἄρον τὴν κλινὴν σου καὶ ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου» Ὁ ὁχλὸς ἔλεγεν ὅτι ἐπειδὴ ἔχει ἐξουσίαν κάμνει τὰ πάντα, ἐνῶ αὐτὸς δὲ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔχει ἐξουσίαν καὶ συγχωρεῖ τὰς ἁμαρτίας ἐπὶ τῆς γῆς.³¹ Α «Ἐξουσίαν ἔχω καὶ θυσιασθὲν τὴν ζωὴν μου καὶ ἐξουσίαν ἔχω καὶ τὴν ἀποσύρσιν»³² Νομοθετεῖ με ἐξουσίαν, συγχωρεῖ τὰ ἁμαρτήματα με ἐξουσίαν, ἔχει ἐξουσίαν ζωῆς καὶ θανάτου. Πῶς λέγεις ὅτι οὐδὲν ποιεῖ, ἀπ' ἐαυτοῦ, Ποιῶν γεγονόσιν εἶναι σαφέστερον ἀπὸ αὐτὴν τὴν νίκην.

Ἄν θέλτε λοιπὸν τῶρα τοῦ ἀπηλλαγμένου ἀπὸ τῶν αἰρετικῶν, δεῖ δυνάμειν τέλος εἰς τὸν λόγον μας, ἀφοῦ πρῶτα σὰς διδάξω ὅτι τὸ «δὲν ἔμπορε», λεγόμενον εἰς περιπτώσιν Θεοῦ, εἶναι ἀπόδειξις ὅχι ἀσθενείας, ἀλλὰ δυνάμειν. Ἄν καὶ τὸ λεγόμενον εἶναι νεωτεριστικόν, ἐν τούτοις δὲ παράσχωμεν σαφὴ τὴν ἀπόδειξιν. Β Ἐάν εἴπω ὅτι ὁ Θεὸς δὲν ἔμπορε νὰ ἁμαρτήσῃ δὲν τὸν κατηγοροῦ δ' ἀδυναμίαν, ἀλλὰ ἀντιθέτως διακηρύττω τὴν μεγάλην του δύναμιν. Ἐάν εἴπω ὅτι δὲν ἔμπορε νὰ ψευσθῇ ὁ Θεός, ἀποδεικνύω καὶ πάλιν τὸ ἴδιον. Ὅπως ἔλεγε καὶ ὁ Παῦλος· «Ἄν ὑπομένωμεν, θὰ συμβασιλευσώμεν» Ἄν ἀπιστήσωμεν, ἐκείνος μένει πιστός. Δὲν ἔμπορε νὰ ἀρνήθῃ τὸν ἑαυτοῦ του·³³ Βλέπετε ὅτι τὸ «δὲν ἔμπορε» εἶναι σημεῖον δυνάμειν. Καὶ τί λέγω, μόνον τοῦ Θεοῦ; Ἐξασκῶ τὴν ρητορικὴν μου καὶ ἐπὶ τῶν ὕλῶν τούτων τῶν αἰσθητῶν. Ἐάν εἴπω ὅτι, ὁ ἀδάμας δὲν ἔμπορε νὰ ὁ αὐτοῦ, μετὰ τὸ «δὲν ἔμπορε» τὸ ὑποβλήνω, ἀδυναμίαν τοῦ ἡ τέρσαν. ἀδυναμίαν τοῦ. Γ Ὅταν λοιπὸν ἀκούσῃς ὅτι, δὲν ἔμπορε, νὰ ἁμαρτήσῃ ὁ Θεός καὶ ὅτι, δὲν ἔμπορε νὰ ψευσθῇ, οὔτε δύναται νὰ ἀρνήθῃ τὸν ἑαυτοῦ του, μὴ νομίσης ὅτι, μαρτυρεῖς ἀδυναμίαν μετὰ τὸ «δὲν ἔμπορε», ἀλλὰ παλὶ μεγάλην δύναμιν. Διότι ἡ οὐσία του εἶναι ἀνεπίδεκτος πάσης πονηρίας ἀπρὸς ἐλπίδας, καθαρὴ, ἀνυπόκριτος. Ἀφοῦ τοῦτο δηκρυσθῇ, ὡς ὁδηγώμενον τὴν ἐξάσκησιν τῆς ρητορικῆς μας εἰς τὸ προκειμένον. Δὲν ἔμπορε ὁ Υἱὸς νὰ κάμῃ τιπο-

τε ἀπ' ἐαυτοῦ. Τί σημαίνει λοιπὸν τὸ «ἀπ' ἐαυτοῦ»; Ἄν τὸ κάμῃ αὐτὸ μετὰ ἀκρίβειαν τότε θὰ καταλάβετε τὴν μεγάλην συγγενεῖάν του. Δ πρὸς τὸν γεννήτορα, τὸ ἀποράλλετον τῆς οὐσίας, τὸ ὅτι εἶναι ἀπὸ τὴν ἰδίαν οὐσίαν ἀπὸ τὴν ὅποιαν εἶναι καὶ ὁ Πατήρ. Τί σημαίνει λοιπὸν τὸ «δὲν ἔμπορε ἀπ' ἐαυτοῦ»; Τὸ ὅτι κάμνει κατὰ παρόμοιον πρὸς τὸν Πατέρα καὶ δὲν ἔμπορε νὰ κάμῃ κατὰ ξένον καὶ ἑκχωρστὸν ἀπὸ τὸν Πατέρα, κατὰ τὸ ἑλλοτρίωμένον, οὐδὲ ἄλλο τ' ἀπὸ ὅτ' κάμνει ὁ Πατήρ. Αὐτὰ τοῦ κάμνει, ἐκείνος τὰ ἴδια κάμνει, καὶ ὁ Υἱὸς. Ἀρπάζον τὸ «ἀπ' ἐαυτοῦ» οὐδὲν ἔμπορε νὰ κάμῃ δὲν εἶναι ἀναιρέτος τῆς ἐλευθερίας του, οὔτε ἀφανισμὸς τῆς ἐξουσίας του, ἀλλὰ ἀπόδειξις ὁμοεικείας καὶ μαρτυρία συμφωνίας καὶ ἀκριβοῦς προσεγγίσεως καὶ σημείον ὅτι ὁμοιάζουν ἀπορραλλάκτως. Ε Ἐπειδὴ κατέλυσε τὸ Σάββατον, ἐνεκάλουν τὸν Ἰησοῦν ἐπὶ πορνείᾳ λέγοντες. Ἄλλα διέταξεν ὁ Θεός καὶ ἄλλα κάμνεις ἐσύ. Κα αὐτὸς, ἀποσπομῶν τὴν ἀνασχυντίαν τὴν λέγε «Δὲν ἔκαμα τίποτε ἄλλο ἀπὸ αὐτὸ πού ἔκαμα καὶ ὁ Πατήρ καὶ δὲν εἶμαι οὔτε ἀντίθετός του, οὔτε πολέμιος. Καὶ ἂν δὲν εἴπῃς ἔτο ἀκριβῶς διέτυπωσε δὲ τὸν λόγον τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὸ καὶ τὸ ἐτύπωσε ταχέως, διὰ τὴν μὴ ὑποπτενθῆ οὐδὲν τοιοῦτον πρᾶγμα. «Τὰ ἔργα τοῦ ἐκείνου κάμνει, τὰ ἴδια ἀκριβῶς κάμνει, καὶ ὁ Υἱὸς»³⁴ Α Ἄν δὲ οὐδὲν κάμνῃ ἀπ' ἐαυτοῦ πῶς κάμνει, τὸ «δὲν» δὲν εἶναι μέγα τὸ νὰ θαυματουργήσῃ. Τὸ ἴδιον ἔκαμαν καὶ οἱ ἀπόστολοι, νεκροὺς ἡγειῶν, λεπρούς ἐκασθάρζαν, ἀλλὰ οὐκ ὁ μὲν ὡς ὁ Υἱὸς. Πῶς τότε τὰ ἔκαμαν ἐκεῖνος, «Τί θαυμάζετε καὶ διατί ἀτενίζετε εἰς ἡμᾶς ὡς ἄνθρωποι μετὰ δύναμιν ἢ λόγον τῆς σοφείας μας; νὰ ἔχωμεν κατορθώσειν τὰ νὰ περιπατῇ οὗτος»³⁵ Μὴ ποιοῦν τρόπον δ' Ἰησοῦς θαυματουργεῖ. Καὶ δὲ νὰ πεισθῇ ὅτι, ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔχει ἐξουσίαν καὶ συγχωρεῖ τὰς ἁμαρτίας ἐπὶ τῆς γῆς καὶ νὰ ἀνίστῃ ἐπίσης τοὺς νεκρούς,³⁶ ὡς ὁ Πατήρ ἡγειρε τοὺς νεκρούς καὶ τοὺς δίδει ζωὴν, ἔτσι καὶ ὁ Υἱὸς δίδει ζωὴν εἰς ὅσους θέλει.³⁷ Ἄν καὶ θὰ ἦτο ἀρετὸν τὸ «ἔτσι», ἀλλὰ ἐπιθυμῶν ἐξ ὑπαρχῆς νὰ ἀναστειλῇ τὴν ἀνασχυντίαν αὐτῶν τοῦ ἐπιθυμοῦν νὰ φιλονεκοῦν πρόσθετος καὶ τὸ «θὲ

³⁰ Ἰωάν. 18, 37
³¹ Ἰωάν. 1, 18
³² Ἰωάν. 1, 13

³³ Ἰωάν. 5, 9
³⁴ Ἰωάν. 5, 12
³⁵ Ἰωάν. 2, 10
³⁶ Ἰωάν. 5, 24 Ἰωάν. 5, 21

λε», Β που φανερώνει ὅλην τὴν ἔξουσίαν του. Διὰ τοῦτο λέγει: τὰ χωρίον «τὰ ἔργα τὰ ὅποια ἐκεῖνος πράττει, ὅλα ἐγίνοντο δι' αὐτοῦ καὶ χωρὶς αὐτοῦ οὐδέν»⁸⁷. Βλέπεις πῶς συγκεντρώνει τὸν λόγον εἰς μίαν ἀκριβὴ ἐνότητα, συνάφειαν καὶ ἐγγύτητα, ὅχι μὲ πλατυσμούς, ἀλλὰ καὶ τὴν καὶ «ομοκω» λέγων ὡς Πατὴρ, διὰ τοῦτο λοιπὸν, ἐν τῇ ἐξελίξει τοῦ λόγου, δίδει τὸ σχῆμα καὶ μὲ πολλὴν ἀσφάλειαν χρησιμοποιεῖ τὸ ρητὸν. Δὲν εἶπεν ἐὰν καὶ δὲν διδάσκειται ἀπὸ τὸν Πατέρα νὰ μὴ τὸ προσεγγίσῃ ὡς μαθητευων, οὔτε εἶπεν ὅτι δὲν προστάξῃ κατ', διὰ νὰ μὴ τὸν θεωρήσῃ ὡς δοῦλον. Ἄλλω εἶπεν «ἐὰν δὲν βλέπῃ κατ' ποῦ νὰ τὸ κάμῃ ὁ Πατήρ». Καὶ τοῦτο εἶναι πολὺ κοντινὸν πρὸς τὸν Πατέρα, ἔτσι ὅπως ἔχει εἰπωθῇ. Ἐὰν ἡμῶς ἡμεῖς νὰ βλέπῃ ἐργαζόμενον τὸν Πατέρα καὶ γνωρίσῃ πῶς ἐργάζεται, τότε εἶναι ἀπὸ τὴν ἰδίαν μὲ αὐτὸν οὐσίαν. Πολλοὶ καὶ ἀνωτέρω ἀποδείξαμεν ὅτι οὐδεὶς δύναται νὰ γνωρίσῃ μὲ ἀκριβείαν τὴν οὐσίαν οὔτε νὰ τὴν γνωρίσῃ σαφῶς, ἐὰν δὲν ἀνῆλθῃ εἰς τὴν αὐτὴν φύσιν. Ἀγγέλων, ὁ ὅποιος παρίσταται μὲ γυνῆν τὴν οὐσίαν του, δὲν ἠδυνάθη νὰ τὸν ἴδῃ καθαυτὸς ἀκόμη καὶ ὁ λίαν ἐνάρετος Δανιὴλ. Διὰ τοῦτο ἔθεσεν ὡς ἐξαιρετὸν γνώρισμα τῆς φύσεως τοῦ τοῦτο «Τὸν Θεὸν οὐδεὶς ποτε εἶδε. Ὁ Ὁ μονογενὴς Υἱὸς τοῦ εὗρεκε τὰ εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Πατρὸς, αὐτὸς μόνον τὸν εἶδεν»⁸⁸. Καὶ ἄλλου «Οὐδέποτε εἶδε τίς τὸν Πατέρα, ἐκτός ἂν ἀνῆλθεν εἰς τὸν ἴδιον τὸν Θεόν. Αὐτὸς μόνον εἶδε τὸν Πατέρα»⁸⁹. Ἀν καὶ πολλοὶ ἄλλοι τὸν εἶδον, ὅπως οἱ προφῆται, οἱ πατριάρχαι, οἱ δικαιοὶ, καὶ οἱ ἄγγελοι, ἀλλὰ ἐδῶ πρόκειται περὶ τῆς λεπτομεροῦς γνωσκίας τοῦ Θεοῦ. Ἄς μὴ τὸ λέγωμεν λοιπὸν αὐτὸ, ὅτι βλέπων τὸν Πατέρα πράττει, ὁ Υἱός. Τότε τὰ κατὰ πάντα ἐγένοντο δι' αὐτοῦ, καὶ χωρὶς αὐτοῦ οὐδέν»⁹⁰. πῶς δὲ εὐσταθῆσιν δι' αὐτοῦ, καὶ χωρὶς αὐτοῦ οὐδέν»⁹¹. ὅπως ἐπίσης καὶ τὸ κατὰ ἔργα τὰ ὅποια αὐτὸς πράττει πῶς τὰ πράττει, ἀκού πρώτῃ ἰδῇ τὸν Πατέρα νὰ τὰ πράττῃ.»⁹² Ἐ εἶναι ἀνάγκη σύμφωνα μὲ τὸ λεχθὲν ὑπὸ σοῦ, ὅτι βλέπῃ καὶ τὸν Πατέρα νὰ κάμῃ κατ' ἄλλο, νὰ τὸ κάμῃ καὶ αὐτὸς καθ' ὅμοιον τρόπον, πρᾶγμα ποῦ εἶναι δέγμω μεγάλης παραφροσύνης καὶ ἡλιθιότητος.

⁹³ Ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ μακρυνώμεν τὸν λόγον ἐλιγνότες

87. Ἰωάν. 1, 8.

88. Ἰωάν. 1, 18.

89. Ἰωάν. 9, 40.

90. Ἰωάν. 1, 8.

91. Ἰωάν. 8, 19.

τὰ ὁδόντα καὶ ἀποκα αὐτὰ σημεῖα, θὰ ἐρωτήσωμεν μόνον τοῦτο. ἐπειδὴ ὁ λόγος ἀπηχέοντο πρὸς Ἰουδαίους, οἱ ὅποιοι εἶπαμεν τὸν ἡσὺν ἀντιθεῖον καὶ ἐχθρὸν τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου καὶ ἐθαύσαν τὸ συμπέρασμα τὸν ἐκ τῶν γεγονότων⁹⁴. Ἀ δι' αὐτὸ καὶ ἐκεῖνος ἔδωκε ἀνθρωπινωτερον σχῆμα εἰς τὸν λόγον του καὶ πλεον χουδραιοῖς, ἀφῆκον εἰς τὸν συνετὸν ἀκροατὴν νὰ καταλάβῃ τὴν θεοπρεπὴ του ἔννοian καὶ διορθώσῃ αὐτοῦς ποῦ δυσκόλως ἡνύσαν. Δι' αὐτὸ καὶ εἶπε «τὰ ἔργα τὰ ὅποια κάμνει ἐκεῖνος, τὰ ἴδια κάμει καὶ ὁ Υἱός»⁹⁵. Δὲν περιμένει νὰ ἴδῃ ἐργαζόμενον τὸν Πατέρα διὰ νὰ πράξῃ ἐν συνεχείᾳ, οὔτε χρειάζεται μαθητεῖαν, ἀλλὰ βλέπει τὴν οὐσίαν τοῦ Πατρὸς, τὴν ὅποιαν γνωρίζει καλῶς. «Ὅπως μὲ γνωρίζει ὁ Πατήρ, λέγει, καὶ ἐγὼ γνωρίζω τὸν Πατέρα». Τὰ πάντα πράττει καὶ πραγματοποιεῖ κατ' ἐξουσιοδότησιν, τὴν ὅποιαν διαθέτει, μὲ σύμφωνον καὶ σοφίαν. Β που τοῦ ἔχει παραχωρηθῇ, καὶ δὲν χρειάζεται οὔτε νὰ μανθάνῃ οὔτε νὰ βλέπῃ. Πῶς εἶναι ἐξηκριθὲν ὅτι ἡ μορφή του εἶναι ὁμοία πρὸς τὴν τοῦ γεννητὰρος του καὶ ὅτι κάμει τὰ πάντα παρομοίως μὲ ἐκεῖνον καὶ μὲ τὴν αὐτὴν δύναμιν. Ὁμιλοῦν περὶ δυνάμειος συνεπέραινε τὰ ἑξῆς: «Εγὼ καὶ ὁ Πατήρ εἰμεθα ἓν»⁹⁶. Λοιπὸν, γνωρίζοντες πάντα ταῦτα ἀκού συγκεντρωσώμεν ὅσα ἐλεχθῶσαν, ὅς περιφρονήσωμεν τὰς ὁμάδας τῶν ἀρετικῶν καὶ ὅς διαβάζωμεν συνεχῶς ἐπὶ τῆς ὁρθῆς πίστεως καὶ ὅς ἐπιδείξωμεν βίον ἀκριβὴ καὶ πολιτεῖαν σύμφωνα μὲ τὰ δόγματα, διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν τὰς μελλόντας ἀγαθὰς, μὲ τὴν χάριν καὶ τοὺς οὐκ ἐκ τῶν τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἡσὺ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον, μετὰ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀνῆλθον ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

94. Ἰωάν. 10, 15.

95. Ἰωάν. 10, 30.

ΟΜΛΙΑ

ΕΙΣ ΤΟ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΝ ΛΗΤΟΝ «ΑΥΤΟ ΔΕ ΑΣ ΓΗΡΙΖΕΤΕ, ΟΤΙ ΕΙΣ ΤΑΣ ΤΡΑΚΤΑΙΑΣ ΗΜΕΡΑΣ ΘΑ ΓΙΛΑΡΘΩΝ ΔΥΣΚΟΛΟΙ ΠΕΡΙΣΤΑΣΕΙΣ» *

Α Ἀσθενής εἶμαι καὶ πτωχός καὶ ἄπειρος ἀπὸ διδακτικῶν λόγων. Ἀλλὰ ὅταν ἴδω τὴν σὺναξίν σας ἐρχομένην ἀσθένειαν, ἄγνοα τὴν φτωχείαν, δὲν γνωρίζω τὴν ἀπειρίαν. Τέτοια εἶναι ἡ τυραννὶς τῆς ἀγάπης σας. Δι' αὐτὸ, προθυμότερον καὶ ἀπὸ τοὺς πλουσίους, σὰς παραθέτω τὸ τραπέζι τῆς φτωχείας μου. Διὰ τοῦτο αὐτὸ εἰσθε σεῖς καὶ ἡ μεγαλοψυχία σας, τοῦ μετὰ τὴν προθυμίαν σας νὰ ἀκροᾶσθε, διδοῦναι θάρρος εἰς τοὺς ἔχοντες χαμένον τὸ ἥθλον τῶν Β ἀρρακιανέσθε εἰς τὸ ἀκρόαμα καὶ κρέμεσθε ἀπὸ τὰ χεῖλη τοῦ ὁμιλητοῦ. Ἔτσι καὶ τὰ νεογνά τῶν χειλιδίων, ὅταν ἴδωσιν νὰ πιεθῇ κοντὰ τῶν ἡ μητέρα, ἀκούουσιν ἔξω ἀπὸ τὴν φωλεάν των καὶ κρεμαῖν τῶν λαιμῶν των, διὰ νὰ δεχθῶσιν ἀπὸ ἐκείνῃ τὴν τροφήν. Καὶ σεις, κοιτάζοντας μετὰ πολλὴν προθυμίαν τὸν ὁμιλητήν, 279 Α δεξασθε τὴν ὁμιλίαν που σὰς μεταφέρει διὰ τῆς γλώσσης του καὶ πρὶν αἰλεῖς ἐξέλθουν ἀπὸ τὸ στόμα μου, τὸ μυαλό σας τὰς ἀρπάζει. Ποίος ἂν πῶν δὲν θὰ μᾶς θεωρήσῃ εὐτυχέως, καὶ σὰς καὶ ἐμὲ, ἀφοῦ δὲν ὁμιλοῦμεν «σὰ ὧτα μὴ ἀκούουσιν», 2 Κοινοῦς ὁ κόπος, κοινὸς καὶ ὁ στέφανος, κοινὸν τὸ κέρδος, κοινὸς καὶ ὁ μισθός. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς ἐμακάρισε τοὺς μαθητάς λέγων: «Μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ σας διότι βλέπουν καὶ τὰ ὦτα σας διότι ἀκούουσιν» 3 Ἀφῆσατέ με τὰ λόγια αὐτὰ νὰ τὰ εἰπῶ καὶ πρὸς σὰς ἀφοῦ ἐπιδικενύετε τὴν ἰδίαν προθυμίαν. Μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ σας διότι βλέπουν Β καὶ τὰ ὦτα σας διότι ἀκούουσιν. Τὸ ὅτι ὁμῶς ἀκούουσιν τὰ ὦτα σας εἶναι φανερόν. Θὰ προσπαθῶ ὁμῶς ν' ἀποδείξω ὅτι καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ σας βλέπουν, ὅπως ἐβλέπον τότε οἱ μαθηταὶ διὰ νὰ μὴ ἀνγκη εἰς ἡμᾶς ὁ μακαρισμός, ἀλλὰ ἐλθὼν εἰς σὰς. Τ ἐβλέπον τότε οἱ μαθηταί, Νεκροὺς νὰ ἀνίστανται, τυφλοὺς νὰ ἀναβλέπουν, λεπρούς νὰ καθα-

1 Β* Τη. 8 1.
2 Σοφ. Σοφ. 35, 12.
3 Ματθ. 13, 16

ρίζοντα, δαίμονας νὰ ἐκδιώκοντα, χυλοὺς νὰ δαδίζον, καὶ κάθε διαμαρτίαν τῆς φύσεως νὰ ἐπανορθοῦνται. Αὐτὰ βλέπετε καὶ σῖς τῶρα, ἂν καὶ ὅχι μετὰ τὰ μάτια τοῦ σώματος, ἀλλὰ τῆς πίστεως. Ὁ Αὐτὸς εἶναι, τὰ ὁρῶμενα ὑπὸ τῆς πίστεως βλέπετε ὅσα δὲν φαίνονται καὶ κατανοεῖ καὶ ὅσα οὐδέποτε συνέβησαν. Ἀπὸ τοῦ γίνεται φανερόν ὅτι πίστις σημαίνει, τὸ νὰ βλέπῃ καὶ νὰ ἐλέγχῃ κανεὶς τὸ ἄορατον, 4 Ἀκούσε τὸ λέγει ὁ Παῦλος «Πίστις εἶναι τὸ νὰ πραγματωνῶντα ὅσα ἐλπίζομεν καὶ νὰ ἐλέγχωμεν τὰ ἄορατα». 5 Καὶ τὸ θαυμαστόν εἶναι ὅτι τὰ μάτια τῆς σαρκὸς βλέπουν τὰ ὁρατά καὶ δὲν βλέπουν τὰ ἄορατα, ἐνῷ τὰ μάτια τῆς πίστεως ἀντιθέτως, ὅλα τὰ ὁρατά δὲν τὰ βλέπουν ἐνῷ βλέπουν τὰ ἄορατα. Καὶ ὅτι δὲν βλέπουν τὰ ἐλεπτόμενα καὶ βλέπουν τὰ ἄορατα, τὸ ἐφανερώσεν ὁ Παῦλος λέγων τὰ ἐξῆς. D «Ἡ σιγῆμακα ἐλοφρότης τῆς θλίψεως ἀπὸ ὑπερβολῆς εἰς ὑπερβολὴν μᾶς ἐπιφύλασσει αἰώνιον βάρος δόξης, 6 πειδὴ δὲν παρατηροῦμεν τὰ ὁρατά, ἀλλὰ τὰ ἄορατα». 7 Ἀλλὰ πῶς θὰ ἴδῃ κανεὶς τὰ ἄορατα, πῶς ἀλλῶς παρὰ μετὰ τὰ μάτια τῆς πίστεως, 8 Ἔτσι καὶ ἄλλοι λέγει «Μετὰ τὴν πίστιν νοοῦμεν πῶς οἱ αἰῶνες κατηρτίσθησαν». 9 Πῶς δὲν τὸ γνωρίζομεν λέγουσιν ὅτι ἀπὸ τοῦ γεγονότος ὅτι τὰ ἐλεπτόμενα δὲν ἔχουν ἀντιστοιχίαν μετὰ τὰ φαινόμενα. Βέλτε νὰ φέρω καὶ ἄλλην μαρτυρίαν ὅτι τὰ μάτια τῆς πίστεως βλέπουν τὰ ἄορατα, Γράφων κάποτε ὁ Παῦλος πρὸς Γαλάτας ἐλεγε «Ποῦ ὀφθαλμοφάνους Ε ἐφανερώθη ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐσταυρωμένος εἰς σὰς».

Τὸ λέγεις, μακάριε Παῦλε, Τὸν εἶδον οἱ Γαλάται νὰ σταυρωνετο εἰς τὴν Γαλιλίαν, δὲν παραδεχόμεθα ὅλα ὅτι εἰς τὴν Παλαιστίνην, ἐν μέσῃ Ἰουδαίᾳ εἰσὼν χωρὶν τὰ πάθη, πῶς λοιπὸν τὸν εἶδον νὰ σταυρωνετο οἱ Γαλάται, Μετὰ τὰ μάτια τῆς πίστεως καὶ ὅχι τῆς σαρκὸς. Εἶδες πῶς τὰ μάτια τῆς πίστεως βλέπουν τὰ ἄορατα, Ἀπὸ τὸ σὴν ἀπόστασιν καὶ μετὰ τὸσον χρόνον εἶδον τὸν Χριστὸν νὰ σταυρωνετα. Ἔτσι καὶ σῖς βλέπετε τοὺς νεκροὺς ν' ἀνίστανται. Ἔτσι, σήμερον εἰδότε τὸν λεπρὸν νὰ καθαρίζεται. Ἔτσι, εἰδότε τὸν παραλυτικὸν νὰ σηκώνεται, περισσύτερον καλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς παρόντας Ἰουδαίους, 280 Α διότι ἐκεῖνοι, ἂν καὶ παρόντες, δὲν παρεδέχθησαν τὸ θαυ-

4 2 Κορ. 11, 1.
5 Β Κορινθ. 4 17.
6 2 Κορ. 11, 6.
7 Γαλ. 3, 1

μα, ἐννὴν σείς ἀπόντες παρεδέχθητε τὴν πίστιν ὥστε δικαίως σῆς εἶπα ὅτι «μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ σας ὅπου βλέπουν».

Ἄν καὶ ἀπὸ ἄλλης πλευρᾶς θέλες νὰ μάθῃς ὅτι οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς πίστεως βλέπουν τὰ ὁράτια καὶ περιφρονοῦν τὰ βλέπόμενα ἄλλωστε δὲν ὑπάρχει ἄλλος τρόπος νὰ ἴδῃ καί τις τὰ μὴ βλέπόμενα ἂν δὲν καταφρονήσῃ τὰ ἄλλα, ἀκούει τὸν Παῦλον ἀμιλοῦντα περὶ τοῦ Ἀβραάμ, ὁ ὁποῖος εἶδε μὲ τὰ μάτια τῆς πίστεως νὰ γεννᾷται ὁ υἱός του ὁ Ἰσαάκ καὶ εἶτοι ἀπεδέχθη τὴν ἐπαγγελίαν. Ἦ λέγει ἡ Γραφή, «Μὴ ἀσθενήσας κατὰ τὴν πίστιν ὅ δὲν ἠσθάνθη τὸ σῶμα του νεκρωμένου»¹ Μεγάλῃ ἡ δύναμις τῆς πίστεως ὅσον εἶναι οἱ λογισμοὶ τῶν ἀνθρώπων δεῖλοι καὶ ἀδυνατοί, τὸσαν ἡ πίστις εἶναι, ἰσχυρά καὶ δυνατή. Δὲν ἠσθάνθη νεκρωμένον τὸ σῶμα του εἶδες πῶς ἐγκατέλειπε τὰ ὁράτια, πῶς δὲν ἀπέβλεψεν εἰς τὸ γῆρας παρ' ὅλου τοῦ εὐρισκετο πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του, Ἀλλὰ εἶδατε μὲ τὰ μάτια τῆς πίστεως καὶ ὅχι τοῦ σώματος. Δι' αὐτὸ δὲν εἶδε τὸ γῆρας, οὔτε τὴν νέκρωσιν τῆς Σάρρα, δὲν κατενόησε «τὴν νέκρωσιν τῆς μήτρας τῆς Σάρρας»². Εἶδω ὑπαινίσσεται εἰς ἡμᾶς τὴν στείρωσιν, διότι ἡ ἀδυναμία ἦτο διπλὴ καὶ λόγῳ ἡλικίας καὶ λόγῳ τῆς ἀδυναμίας τῆς φυσικῆς. Δὲν ἦτο μόνον τὸ σῶμα ἀχρηστον λόγῳ ἡλικίας προκείμενον νὰ τεκνοποιήσῃ ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ μήτρα εἶχε νεκρωθῇ καὶ τὸ ἐργαστήριον τῆς φυσικῆς πρὶν ἀκόμη ἐπέλθῃ τὸ γῆρας ἦτο ἀχρηστον λόγῳ στείρωσεως. Εἶδες πόσο ἐμποδίζατο τὸ γῆρας τοῦ ἀνδρός, τὸ γῆρας τῆς γυναίκας, ἡ στείρωσις χειρότερα τοῦ γῆρατος αὐτὸ δὲ καὶ ἂν ἦτο κώλυμα παιδογονίας. Ἀλλ' ὅμως ὅλα αὐτὰ τὰ παρεῖδε καὶ σήκωσε τὰ μάτια τῆς πίστεως εἰς τὸν αὐραῶν, ἔχων ὡς μεγαίστην ἀπόδεξιν τῶν ὑποσχρημένων τὴν δύναμιν τοῦ ὑποσχεθέντος. Διὰ τοῦτο «Εἰς τὴν ὑπόσχασιν τοῦ Θεοῦ δὲν ἐδίστασεν ἀπὸ τῆς ἀπίστικας. Ὁ ἀλλὰ ἐνεδυναμώθη μὲ τὴν πίστιν του». Ἦ πίστις εἶναι εἶνα δυνατόν ραβδῶ καὶ εἶνα ἀσφαλές λιμῶν, τοῦ μὸς ἀπαλλάσσει ἀπὸ τὴν πλάνην τῶν λογισμῶν καὶ ἀναπαύει τὴν ψυχὴν μας ἐν ἡσυχίᾳ πολλῇ. Μακάριοι εἶναι τὰ μάτια σας, ὅπου βλέπουν.

Εἶνα ἀνάγκη πάντως νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν ἰδίαν φράσιν. Οἱ Ἰουδαῖοι εἶδον τὰ τότε γινόμενα ἀλλὰ μὴ μακαρίσθης αὐτὴν τὴν ἐξωτερικὴν δρασιν. Δὲν εἶναι αὕτη

1. Ρωμ. 4, 19.
2. Ρωμ. 4, 19.

που βλέπετε τὰ θαύματα ἀλλὰ ἡ ἐσωτερικὴ. Οἱ Ἰουδαῖοι εἶδον ταφῶν καὶ ἔλεγον «Αὐτὸς εἶναι, δὲν εἶναι αὐτός, Ἄς φωνάζωμεν τοὺς γονεῖς του»¹. Ἀκούεις ἀμφιβολίας. Βλέπετε ὅτι δὲν φθόνη ἡ ὄρασις τοῦ σώματος εἶνα νὰ ἴδωμεν τὸ θαῦμα, οἱ παρόντες θεοῖσι ἔλεγον. Ἐ «Αὐτὸς εἶναι δὲν εἶναι αὐτός» ἐνῶ ἡμεῖς οἱ μὴ παρόντες δὲν λέγομεν «Αὐτὸς εἶναι ἢ ὅχι» ἀλλὰ λέγομεν «Αὐτὸς εἶναι». Ἐμοῖς λοιπὸν ὅτι δὲν βλέπετε καθόλου ἡ ἀπουσία εἶναι παρῶν οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς πίστεως καὶ ὅτι σὲ τίποτε δὲν ὠφέλει ἡ παρουσία εἶναι δὲν ὑπάρχουν τὰ μάτια τῆς πίστεως. Σὲ τὴν ὠφέλησε τοὺς σιδαῖους τὸ νὰ ἴδωσιν, Σὲ τίποτε ἡμεῖς εἶδομεν καθαρώτερα ἀπὸ αὐτοὺς.

Ἐπειδὴ τὰ μάτια μας βλέπουν τὸ ἀντικείμενον καὶ τὰ αὐτὰ μας ἀκούουν τοὺς ἤχους, πραγματὰ τὸ ὅτι οἱ ὁ Χριστὸς ἐμακάρισεν, ἔλα τώρα νὰ παραβέσωμεν τὰ μαργαριτάρια τῶν ἱσχυρῶν². Ὅπως ὁ Χριστὸς δὲν ἐπέλυσε τὰ ζητήματα τῶν Ἰουδαίων, ἀλλὰ καὶ ἐπέτενε τὴν ἀσάφειαν ἐπειδὴ δὲν ἐπρόσεχαν, εἶσαι καὶ διὰ σῆς, ἐπεὶ δὴ προσεχέτε εἶναι ἀνάγκη νὰ φέρωμεν εἰς φῶς τὰ κεκρυμμένα. Προσῆλθον ὁ μᾶθηται καὶ ἐθαύμαζον λέγοντες «Διὰ τὴν ἀμείλιαν εἰς αὐτοὺς μὲ παρασθάλας». Καὶ ἐκεῖνος εἶπε «Ἐπειδὴ παρ' ὅλου ποι ἔχουν μάτια δὲν βλέπουν». Λοιπὸν ἐπειδὴ εἶπε εἶδατε χωρὶς νὰ ἴδῃτε εἶνα ἀνάγκη νὰ μὴ σῆς ἀμείλιαν ἐν παραβολαῖς. Καὶ ἐπεὶ δὴ ἔχουν αὐτὰ καὶ δὲν ἀκούουν καὶ σῆς μὴ ἀκούσαντες ἤκουσατε τώρα ὅχι ὁλνυτερον ἀπὸ ὅτι τότε ἤκουσατε, εἶναι ἀναγκασθὲν νὰ μὴ σῆς στερήσω τὸ τραπέζι αὐτό. Β. Καὶ ὁ Χριστὸς ἐμακάρισεν αὐτοὺς ὅχι ὀλιγωτερον ἀπὸ ὅσον ἐκεῖνος. «Εἶδες λέγει, καὶ ἐπιστεύσατε. Μακάριοι οἱ μὴ δόντες, καὶ πιστεύσαντες»³. Μὴ γινέσθε λοιπὸν, ὀκνηροὶ ἐναντὶ τῆς ἀρετῆς, διότι δὲν ἐγεννήθητε κατ' ἐκεῖνους τοὺς χρόνους ἀλλὰ ζῆτε εἰς τὴν ἐποχὴν μας. Ἄν τὸ ἐπ'θυμῆς, δὲν θὰ ζημιωθῆς. Πολλοὶ ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ἐζήσαν τότε δὲν ὠφελήθησαν ἐπειδὴ δὲν τὸ ἠθέλησαν.

Τι εἶναι λοιπὸν τὸ ἀναγινωσκέν σημερον ἐδάφιον. «Νὰ ξερέτε ὅτι κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας θὰ ἐνοκλήσων διὰ σκολοὶ περιστάσεις»⁴. Ὁ Παῦλος γράφει πρὸς τὸν Τιμόθεον Ἐ καὶ ἡ ὅτε λη εἶναι φανερά. Ἀλλὰ ἀς ἐντυπωσῶμεν

1. Ματθ. 23, 17.
2. Ματθ. 23, 17.
3. Ματθ. 23, 17.

Ἵπτανίσσεται τοὺς δικούς μας καιροὺς καὶ τοὺς κατοπινούς καὶ τοὺς περὶ τὴν συντέλειαν τοῦ κόσμου. «Ὡς ἔχετε ὅτ' κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας θὰ ἐνσκήψουν χαλεποὶ καιροί» Λίγα τὰ λόγια, μεγάλη ἡ δύναμις των. Ὅπως τὰ ἀρώματα τὰ ὅποια δὲν διακρίνονται διὰ τὴν ποσότητά των, ἀλλὰ διὰ τὴν εὐωδίαν των, ἔτσι καὶ αἱ ἀγαθὰ Γραφαὶ διακρίνονται ὅχι διὰ τὸ πλῆθος τῶν φράσεων, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν δύναμιν τοῦ περιεχομένου, τὸ ὅποιον μᾶς παρέχει ὅλην τὴν ὑφέλειαν. Ἀκόμη καὶ ἡ φύσις τοῦ ἁγίου εἶναι εὐωδὸς καθ' ἑαυτήν, ἀλλὰ ὅταν τὸ ριψὲς εἰς τὴν φωτιάν. Ἦ τότε ἀποδίδει ὅλην τὴν ἡδύτητα του. Ἄν πάρῃ κανεὶς τὴν ψυχὴν σας καὶ τὴν ριψὲ εἰς τὸ θυματήριον, θὰ γεμισθῇ ὅλο τὸ σπῆτι εὐωδίαν. «Ὡς ἔχετε πῶς κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας θὰ ἐνσκήψουν καιροὶ δυσκολοί» Τί σὲ ἐνδιαφέρει σὲ προσωπικῶς, μακάριε Παῦλε, ἡ ἐνδιαφέρει τὸν Τιμόθεον ἡ ἐνδιαφέρει τοὺς τότε ἀκρατάς. Σὲ πολὺ ὀλίγον χρονικὸν διάστημα ἐμελλὸν νὰ ἀποθάνουν καὶ νὰ ὑπάγουν μακριὰ ἀπὸ τὰ ἐπέρχόμενα δευὰ καὶ τοὺς πονηροὺς ἀνθρώπους. Ἐ. Ἀλλὰ, λέγε, δὲν βλέπω μόνον τὰ παρόντα. Προβλέπω καὶ τὰ μέλλοντα. Δὲν φείδομαι τοῦ παρόντος ποινίου, ἀλλὰ ἀγωνιῶ καὶ φοβοῦμαι καὶ διὰ τὸ μέλλοντικόν. Ἡμεῖς μόλις καὶ προνοοῦμεν ὑπὲρ τῶν ἰδικῶν μας ἀνθρώπων, ἐνῷ ἐκεῖνος φροντίζει ἐπιμελῶς καὶ ὑπὲρ ἐκείνων τοῦ ἀκόμῃ δὲν ἐγεννήθησαν. Ἔτσι καὶ ὁ ἀριστοὶ ποιμὴν δὲν φροντίζει μόνον ὅταν ἴδῃ τοὺς λύκους νὰ ἐπιπίπτουν κατὰ τοῦ ποιμνίου καὶ ὅταν φθάσουν ἐντελῶς κοντὰ εἰς τὰ πρόβατα, ἀλλὰ προνοεῖ καὶ ὅταν οἱ λύκοι εἶναι μακράν. Ἔτσι καὶ ὁ Παῦλος, ὁ ἀριστοὶ αὐτοῦ ποιμὴν, καθήμενος εἰς τὴν ὕψηλὴν τόπον τοῦ προφητικοῦ ἀξιώματος. Σὲ. Ἀ καὶ μετὰ τὰ προφητικά του μάτια ἐπὶ σημαίνων ἀπ' ὀψιλοῦ τὰ ἐπιθρομικά θηρία νὰ ὀρκοῦν καὶ νὰ θέλουν νὰ κατακυριαρχήσιν τὸ ποιμνίον, προλέγε καὶ προδιαμαρτύρεται, διὰ νὰ προπαρασκευάσῃ ὥστε νὰ εἶναι προσεκτικὸ αὐτὸ ποῦ δὲν ἐγεννήθησαν ἀκόμη καὶ νὰ προστατεύσῃ, μετὰ τὴν προφητείαν ὅλων τῶν ποιμνίων. Ἀκόμη, ὅταν ἕνας φιλόστοργος πατέρας τοῦ οἰκοδομῇ οἶκον διὰ τὰ παιδιὰ του, πολλάκις τὴν οἰκοδομὴν μεγάλῃν καὶ λαμπράν ὅχι διὰ νὰ εἶναι χρῆσιμη μόνον εἰς αὐτὰ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ἐγγόνια του καὶ τὰ δισέγγονά του. Ἔτσι καὶ ὁ θεὸς λέυς μιαν πόλιν ποῦ τὴν ἀγαπᾷ ὅπου τὴν περιβάλλει μετὰ ἐξωτερικὸν τεχος, τὸ κάμνει ἀσφαλές, ἰσχυρόν καὶ διαρκές ὅχι μόνον διὰ νὰ κρατήσῃ μόνον ἐπὶ τῆς γενεᾶς του, ἀλλὰ διὰ νὰ εἶναι χρῆσιμὸν καὶ δ' ἑλὼς τοὺς μεταγενεστέρους, ὅχι μόνον ἱκανόν

ν' ἀμυνθῇ εἰς τὰς συγχρόνους μηχανάς, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς προσελάς εἰς τὸ μέλλον. Ἔτσι ἔκαμε καὶ ὁ Παῦλος. Ἐπειδὴ αἱ Γραφαὶ εἶναι τὰ ἀποστολικά τείχη τῶν Ἑκκλησιῶν, ὅχι μόνον τοὺς συγχρόνους του, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐπιγιγνόμενους τοὺς ἀσφαλίζει μετὰ αὐτὰς. Καὶ ἔτσι κατεσκεύασε τὸσον ἰσχυρόν καὶ ἀδιάφρηκτον τὸν περιθώριον τοῦτον καὶ τὸν περιέφερεν εἰς ὅλην τὴν οἰκουμένην μετὰ ἀσφάλειαν, ὥστε καὶ τοὺς συγκαρινούς καὶ τοὺς ἐπιγιγνόμενους καὶ τοὺς ταρινούς καὶ τοὺς κατοπινούς μέχρι τῆς ἐλευσεως τοῦ Χριστοῦ τοὺς ἀπήλλαξε ἀπὸ κάθε ἐπιβουλήν τῶν ἐχθρῶν. Τοιαῦτα εἶναι οἱ ψυχὰ τῶν ἁγίων, φιλόστοργοι, κηδεμανικά ἐπισκεύουσα μετὰ τὸ φίλτρον τῆς πατρικῆς ἐννοίας καὶ νικῶσαι τὴν φυσικὴν φλοιστρογίαν, υπερβαίνουσαι τὰς ὁδοὺς ἐκείνας. Εἶναι γεμᾶτα πνεῦμα καὶ θέλων χάριν.

Θέλετε πάλιν νὰ σὰς ἀποδείξω καὶ δὲ ἄλλου τρόπου ὅτι οἱ ἅγιοι δὲν φροντίζουν διὰ τὰ δικά των προβλήματα καὶ δὲν μεριμνοῦν διὰ τὰ παρόντα μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ μέλλοντα. Λέγε, ἡ Γραφή ὅτι προσήλθον εἰς τὸν ἡσυχῶν αἰμαθῆται ὅταν ἐκάθητο εἰς τὸ ὄρος, ὁνθρωποὶ προχωρημένης ἡλικίας καὶ μετ' ὀλίγον χρόνον μέλλοντες νὰ ἐκδημησούν ἀπὸ τὴν παρουσίαν ζωῆν. Τὴν ἡρωτησαν, διὰ ποῖον πρᾶγμα εἶχον ἀγωνίαν. Τὴν ἐφοβούντο. Ὑπὲρ τί νῦν ἐδημιουργήσαν τὴν συνάντησιν μετὰ τὸν διδάσκαλον, Μηπως ὑπὲρ τῶν ὁσων ἐξήσαν πρὶν ἢ ὑπὲρ τῶν συγκαρινῶν των, Οὐδαμῶς. Ἐῖπον, ὁφείδω παρεμέρισαν ὅλα αὐτὰ, ἡ πόρῃν θὰ εἶναι τὸ συνθήμα τῆς παρουσίας σοι κατὰ τὴν συντέλειαν τοῦ αἰῶνος. Ἐῖδες ὅτι καὶ αὐτὰ ἐρωτῶν διὰ τὴν συντέλειαν τοῦ αἰῶνος καὶ ὅτι φροντίζουν ὑπὲρ τῶν ἐπιγινόμενων, ἔ. Οἱ ἀποστόλοι δὲν ἐνδιαφέροντα διὰ τὰ ἰσχύ των, ἀλλὰ διὰ τὰ των ἑλλων καὶ ἀσθεκῶς καὶ ὁ καθένας ξεχωριστὰ.

Ὁ Πέτρος, ὁ κορυφαῖος τοῦ χοροῦ καὶ τὸ ἀτόμα ὅλων τῶν ἀποστόλων, ἡ κεφαλὴ τῆς ομάδος, ὁ προστάτης ὅλης τῆς οἰκουμένης, τὸ θεμέλιον τῆς Ἑκκλησίας, ὁ θεσμός ἐραστής τοῦ Χριστοῦ. Πέτρε, λέγει ὁ Χριστός, μετὰ ἀγαπᾷς περισσότερο ἀπὸ αὐτοὺς. Διὰ τοῦτο ἀναφέρω τὰ ἐγκώσια, διὰ νὰ μάθετε ὅτι ὄντως ἀγαπᾷ τὸν Χριστόν. Τὸ φίλτρον τοῦ Δασπότου φωνεῖται κατακάθαρα μόνον εἰς τὴν φροντίδα ὑπὲρ τῶν δούλων του. Αὐτὸ δὲ καὶ λέγω.

ἐγώ, ἀλλὰ ὁ ἴδιος ὁ ἀγαπώμενος Διεσπότης. «Ἄν μὲ ἀγαπᾷς, λέγει, ποιῶμεν τὰ πρόβατά μου». Ἄς ἴδωμεν ἂν ὅντως ἔχει προστασίαν ποιμένος, ὅπως κηδεμονίαν, καὶ ὅντως ἂν ἀγαπᾷ τὰ πρόβατα, ἂν ὅντως εἶναι φιλόστοργος διὰ τὰ ποιμνία, διὰ τὰ καθαρίσμεν ὅτι ἀγαπᾷ καὶ τὸν ποιμένα, διότι, ὡς εἶπεν, αὐτὸ εἶναι καὶ ἀποδείξει τῆς ἀγάπης του. Ὁ Πέτρος, λοιπόν, ἐγκατέλειψε τὰ πάντα, τὰ δίκτυά του, ὅλα τὰ πράγματά του εἰς τὸ πλοῖον, τὴν θάλασσαν, τὴν τέχνην του, τὸ σπῆτι του. Ἄς μὴ φαντασθῶμεν ὅτι αὐτὰ ἦσαν ὀλίγα, διότι ἦσαν τὰ πάντα πού διέθετε καὶ ἃς ἐπανέσσωμεν τὴν προθυμίαν του. Ἐκείνη ἡ γυναῖκα πού κατέθεσε τὰ δύο δηνάρια, δὲν κατέθεσε θαλαίᾳς πολλὰς χρήματα, ἀλλὰ ἐπέδειξε πλοῦσιαν τὴν καλὴν τῆς διαθέσεως ὅπως καὶ ὁ Πέτρος ὁ ὁποῖος μέσα εἰς τὴν φτώχειαν του ἔδειξε μεγάλην εὐπορίαν προθυμίας. Β "Ὅπως δὲ ἓνα ἄλλου ἦσαν τὰ ταφιλίκια, οἱ δούλοι, τὰ αἰκήματα καὶ τὸ χρυσάφι, τὸ ἴδιον ἦτο διὰ τὸν Πέτρον ἐκείνο τὸ δίκτυον καὶ ἡ θάλασσα, καὶ ἡ τέχνη καὶ τὸ πλοῖον. Ἄς μὴ κοιτάζωμεν λοιπὸν τὸ ὅτι ἀφῆκε ὀλίγα, ἀλλὰ τὸ ὅτι ἀφῆκε τὰ πάντα. Αὐτὰ εἶναι τὸ ζητούμενον, ὅχι τὸ ἂν ἀφῆκεν ὀλίγα ἢ πολλά, ἀλλὰ τὸ ὅτι εἰσέφερε πολὺ περισσότερα ἀπὸ ὅσα ἠμποροῦσεν. Ἐγκατέλειψε, λοιπὸν, τὰ πάντα καὶ πατρίδα καὶ σπῆτι καὶ φίλους καὶ συγγενεῖς καὶ αὐτὴν τὴν σιναίαν του, ἀπὸ ἐπολέμοις τὸν Ἰουδαϊκὸν ὄχλον κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον: «Εἶχον, λέγεται, ἀποφασίσει οἱ Ἰουδαῖοι ὅτι ἂν κανεὶς πιστεύῃ εἰς τὸν Χριστὸν ἢ ἀποβάλλεται τῆς συναγωγῆς». ¹⁴ Ἐπομένως εἶναι φανερόν ὅτι ὁ Πέτρος δὲν ἀμφέβαλλε περὶ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, δὲν ἐφοβήθη, ἔτι ἀλλὰ εἶχε πεισθῇ σταθερῶς καὶ ἀπὸ τὴν στιγμήν πού τὸ πρᾶγμα ἀπεδείχθη, ἀλλὰ καὶ πρὶν τὸ πρᾶγμα ἀποδείχθῃ ἀπὸ τὸ σῶμα τοῦ Σωτῆρος — ὅτι ὁπωσδήποτε θὰ τὴν κληρονομήσῃ. Ὅταν εἶπεν: «Ἡμεῖς ἀφήκαμεν τὰ πάντα καὶ σὲ ἠκολούθησαμεν τί θὰ γίνῃ μὲ ἡμᾶς;», ¹⁵ ἀπεκρίθη ὁ Χριστός: «Θὰ καθήσετε ἐπὶ δώδεκα θρόνων καὶ θὰ κρίνετε τὰς δώδεκα φυλάς τοῦ Ἰσραὴλ». Ὅλα αὐτὰ τὰ συνεκέντρωσα ἐδῶ, διὰ τὰ μὴ εἰπῆτε ὅτι ἐφρόντιζε διὰ τὸν ἑαυτὸν του, ὅταν αὖς τὸν ἀποδείξω φροντίζοντα ὑπὲρ τῶν συνδούλων. Πῶς θὰ ἐφρόντιζε διὰ τὸν ἑαυτὸν του, ὅ τὴν στιγμήν πού ἐπρόκειτο νὰ θρασυεῖτο, ὥστε νὰ ταχθῇ ἐναντίου τοῦ στεφάνου καὶ τῶν βραδείων; Τέτοιος ὑπῆρχε καὶ ὁ

¹⁴ Ματθ. 9, 33.
¹⁵ Ματθ. 10, 27-28.

Πέτρος, πού ἐγκατέλειψε τὰ πάντα, ὁ πιστεύων εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ὅταν προσηλάθε κάποτε κάποιος πλούσιος καὶ εἶπεν εἰς τὸν Χριστόν: «Τί νὰ πρᾶξω διὰ νὰ κληρονομήσω τὴν αἰώνιον ζωὴν;». ¹⁶ Ὁ Χριστὸς τοῦ ἀπεκρίθη: «Ἄν θέλῃς νὰ εἶσαι τέλειος, πῆγαινε πώλησε τὰ ὑπάρχοντά σου, μοίρασε τα εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀκολούθησε μεν». ¹⁷ Καὶ ὅταν ἐκείνος ἐλυπήθη δι' αὐτὸ, ὁ Χριστὸς εἶπεν εἰς τοὺς μαθητάς του: «Βλέπετε πᾶσον δύσκολα εἰσέρχονται οἱ πλούσιοι εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν; Ἄμην, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, εἶναι πλέον ὀκνηρὸν ἢ νὰ περάσῃ ἓνα χοιρὸν σχοινί ἀπὸ τὴν τρυπάν τῆς δελόνης παρὰ ὁ πλούσιος εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ». ¹⁸ Ὁ Πέτρος ὁ ἀκτῆμων, ὁ ἐλπίων εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, πού δὲν ἐφρόντιζεν ὑπὲρ τῆς ἰσικῆς του σωτηρίας, αὐτὸς πού ἦτο σαρφῶς πεπεισμένος ὅτι αἱ τιμαὶ τῶν ἀνέμων εἰς τὸν οὐρανόν, ὅταν ἤκουσεν αὐτά, ἔλεγε: «Ποῖος ἠμπορεῖ νὰ σωθῇ;». ¹⁹ Τί φοβέσαι, μακάριε Πέτρε; Τί ἀγωνιάς; Τί τρέμεις; Τὰ πάντα ἐγκατέλειψες, τὰ πάντα ἀφήκες. Ὁ λόγος ἀφορᾷ τοὺς πλουσίους, ἐκείνους ἀφορᾷ ἡ φράσις. Σὺ ζῆς ἐν πενίᾳ καὶ ἀκτῆμοσύνῃ. Δὲν φροντίζω διὰ τὸν ἑαυτὸν μου, ἀπαπτή, ἀλλὰ αγωνίζομαι διὰ τὸ συμφέρον τῶν ἄλλων. Διὰ τοῦτο, ἔχων πεποιθήσει διὰ τὸ ἰδικόν του μέλλον, ὅπου τῶν ἄλλων ἀνεκίνησε τὸ ζήτημα λέγων: «Ποῖός ἠμπορεῖ νὰ σωθῇ;».

Εἶδες τὴν φροντίδα τῶν ἀπαστάλων, εἶδες πῶς ἀποτελοῦν ἓνα σώμα; Εἶδες ὅτι καὶ ὑπὲρ τῶν συγχρόνων του καὶ ὑπὲρ τῶν μελλόντων ἐφρόντισεν ὁ Πέτρος; Ἔτσι καὶ ὁ Παῦλος καὶ δι' αὐτὸ ἔλεγε: «Νέ, ξεύρετε ὅτι κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας θὰ ἐνσκήψουν δυσκόλοι περιστάσεις. Καὶ ἄλλοι λέγει ἐπίσης τὸ ἴδιον. Ἐπρόκειτο πλέον νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Ἀσίαν καὶ νὰ μεταβῇ εἰς Ρώμην καὶ ἀπὸ ἐκεῖ νὰ μεταστῇ εἰς τὸν οὐρανόν. Ὁ θάνατος τῶν ἁγίων δὲν εἶναι θάνατος, ἔτι ἀλλὰ μετάστασις ἀπὸ τὴν γῆν εἰς τὸν οὐρανόν, ἀπὸ τὸ χειρότερον εἰς τὸ καλλύτερον, ἀπὸ τὴν χορείαν τῶν συνδούλων μετάτασις εἰς τὸν Δεσπότην, ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους εἰς τοὺς ἀγγέλους. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐπρόκειτο νὰ μετοβῇ κατὰ εἰς τὸν Δεσπότην τοῦ οὐμπαντος Θεοῦ, δι' αὐτὸ ἐρρῶθισε καλῶς ὅλας τὰς ἀτομικὰς του

¹⁶ Ματθ. 19, 16.
¹⁷ Ματθ. 19, 21.
¹⁸ Ματθ. 19, 24.
¹⁹ Ματθ. 19, 25.

υποθέσεις. Κατά τὸν χρόνον τοῦ εὐρίσκειτο ἑαυτὸν μετὰ τῶν μαθητῶν ἐτίλει τὴν διδασκαλίαν τοῦ μετὰ ἑκάστην ἀκριβείαν καὶ λέγει: «Ἐγὼ εἶμαι καθαρὸς ἀπὸ τοῦ αἵματος πάντων» καὶ δὲν παρέλεξα τίποτε ἀπὸ ὅσα ἐπρεπεῖ νὰ τηρηθῶν διὰ τὴν σωτηρίαν. Λοιπὸν; Ἐπειδὴ ἐρρυθμίσε τὰ ἀτομικά του, ἐπειδὴ δὲν ἐμελλε νὰ κατηγορηθῇ ἀπὸ τὸν Δεσπότην δι' ὅσα συνέθεσαν κατὰ τὴν ἐπαχὴν του, ἐπομένως παρεμέλησε καὶ τὰς μετὰ ταῦτα ψυχάς; Ὁ «Ὅχι, δεδαίως, ἀλλὰ ἀφοῦ ἐπρόκειτο νὰ ἀναλάβῃ τὰς εὐθύνας καὶ αὐτῶν, διὰ τοῦτο καὶ τὰ ἀφορῶντα αὐτοῦς τοὺς τὰ λέγει μετὰ πᾶσαν ἀκριβείαν καὶ ὡς τὰ διδάσκωμεν τώρα: «Προσέχετε, λέγει, τὸν ἑαυτὸν σας καὶ ἅλον τὸ ποιμνίον». Εἶδες πῶς εἶναι συνδεδεμένος μετὰ τῶν διὰ τῆς φροντίδος; Ἀπὸ ἡμᾶς ὁ καθένας μεριμνᾷ τὰ ἀτομικά του, ὁ δὲ ἐπικεφαλῆς μεριμνᾷ δι' ὅλα. Διὸ καὶ λέγει περὶ τῶν διδασκάλων: «Ὅποιοι ἀγρυπνοῦν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν μας αὐτοὶ θὰ δώσουν καὶ λόγον». Εἶναι πράγμασι φοβερὸν τὸ θάρος νὰ ἔχῃς τὰς εὐθύνas τόσοι πολλῶν μαζῶν. Ἐλεγα λοιπὸν ὅτι τοὺς ἐκάλεσε καὶ τοὺς εἶπε: «Προσέχετε τὸν ἑαυτὸν σας καὶ ἅλον τὸ ποιμνίον ἐπὶ τοῦ ὁποῖου ὁ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον σας ἔταξε ποιμένας καὶ ἐπισκόπους».²³

Τί συνέδη; Ὑπὲρ τίνος πράγματος συμβουλεύεις; Μήπως προβλέπῃς τί τὸ δεινόν; Τίποτε τὸ δύσκολον; Μήπως ἐπικρέμαται κάποιος κίνδυνος, κάποια συμφορά, κάποιος πόλεμος; Εἰπέ μας, διότι ἴσταισι ὀψιλότερον ἀπὸ ἡμᾶς. Δὲν βλέπεις μόνον τὰ παρόντα, ἀλλὰ προβλέπεις καὶ τὰ μέλλοντα. Εἰπέ μας τότε διὰ ποῖον λόγον παραγγέλλεις ὅλα αὐτὰ καὶ μᾶς συμβουλεύεις; ἡγχαρίζω, λέγει, ὅτι μετὰ τὴν ἀφίξίν μου θὰ εἰσβάλουν λύκοι σκληροὶ εἰς τὸ ποιμνίον.²⁴ Βλέπεις αὐτὸ πού εἶπα, ὅτι δηλαδὴ δὲν ἀγωνιᾷ καὶ φροντίζει ὑπὲρ τῶν συγχρόνων του μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῶν ἐπιγιγνομένων; Θὰ εἰσβάλουν λύκοι. Ἐ λέγει, οὐκ ἀπλῶς λύκοι, ἀλλὰ λύκοι σκληροὶ, μὴ φειδόμενοι τοῦ ποιμνίου. Διπλῶς ὁ πάλαιος: ἀπουσία Παύλου καὶ ἐφοδος λύκων. Ὅτε ὁ διδάσκαλος θὰ παρευρίσκειται, καὶ οἱ καταστραφεῖς θὰ ἐπιδράμουν. Καὶ κοίταξε τὴν κακουργίαν τῶν θηρίων καὶ τὴν ἐφευρετικότητά των πονηρῶν ἀνθρώπων.

23. Πρᾶξ. 20, 26.

24. Πρᾶξ. 20, 29.

25. Εβζ. 13, 17.

26. Πρᾶξ. 20, 28.

27. Πρᾶξ. 20, 29.

των. Πορετήρησαν τὴν ἀπουσίαν τοῦ διδασκάλου καὶ τότε ἐπετέθησαν κατὰ τοῦ ποιμνίου.

Λοιπὸν; Μᾶς ἀφήνεις ἀπραστατεῦτους, προλέγεις τὰ δεινὰ καὶ δὲν ἐπινοεῖς καμμίαν παρηγορίαν; ²⁵ Ἀλλὰ ἂν κάμῃς τοῦτο, μᾶλλον θὰ αὐξήσῃς τὴν βεβίαν καὶ θὰ λυγίσῃς τὸ ἥσυχον καὶ θὰ σπᾶσῃς τὰ νεύρα, παραλύων τὰ χέρια τοῦ ἀκροατηρίου. Διὰ τοῦτο, λοιπὸν, πρῶτον τοὺς ὑπέμνησε τὸ Πνεῦμα, καὶ ὁποῖον σας ἀνέδειξε ποιμένας καὶ ἐπισκόπους.²⁶ Καὶ ἂν φύγῃ, λέγει, ὁ Παῦλος, ὁ ἱεροῦς θὰ εἶναι παρών. Εἶδες πῶς ἀνεπτέρωσε τὴν ψυχὴν των ὑπενηθύσας τὸν θεῖον διδάσκαλον, χάρις εἰς τὸν ὁποῖον εἶχε καὶ αὐτὸς τὴν ἰσχύν, διὰ ποῖον λόγον τότε, τοὺς ἐνεθάλε τὸν φόβον; Διὰ νὰ ἐκτοπίσῃ τὴν ραθυμίαν των. Καὶ τὰ δύο πρέπει νὰ κάμῃ ὁποῖος συμβουλεύει, μήτε νὰ ἀφήνῃ νὰ παύσῃ θάρρος ὁ ἀκροατής, ὅτι νὰ μὴ γίνεταί ραθυμότερος, μήτε νὰ τὸν φοβίσῃ πάλιν μόνον διὰ νὰ μὴ ἐμπέσῃ εἰς βεβίαν. Μνημονεύσας λοιπὸν τὸ Πνεῦμα ἀπεδίωξε τὴν βεβίαν καὶ εἶπεν περὶ λύκων ἐξεδίωξε τὴν ραθυμίαν. Λύκοι σκληροὶ, ποὺ δὲν φειδονται τοῦ ποιμνίου. Προσέχετε τὸν ἑαυτὸν σας. Τίποτε δὲν ἐμεύωσα καὶ ἐνθυμήθητε με. Εἶναι πραγματικῶς μεγίστη ἐνθάρρυνσις νὰ μνημονεύωμεν τὸν Παῦλον. Καὶ δὲν πρόκειται περὶ τῆς μνήμης του, ἀλλὰ περὶ τῶν κατορθωμάτων του. Διότι δὲν λέγει ἀπλῶς τὴν μνήμην του, ἀλλὰ μνημονεύει νὰ ζήλωσιν νὰ ἀκούσιν ὅσα αὐτὸς ἐβασίλευσεν. Ὁ μνημονεύετε με, διότι ἐπὶ τριετίαν, νύκτα καὶ ἡμέραν, δὲν ἐσταμάτησα με δάκρυα καὶ πολλοὺς ὀδυρμοὺς νὰ νοθεύω ἕνα ἕκαστον ἀπὸ ἡμᾶς.²⁷ Δὲν ἔβλω νὰ με ἐνθυμήσῃτε ἀπλῶς, ἀλλὰ νὰ ἐνθυμήσῃτε καὶ τὰ χρόνια καὶ τὰς νοθεύσεις, καὶ τὰς προσπάθειas καὶ τὰ δάκρυα καὶ ὅλους ἐκείνους τοὺς ὀδυρμοὺς. Ὅπως ἐπὶ μερικῶν ἁρρώστων, οἱ συγγενεῖς δὲν κατορθώνουν, ἀπατείνοντες εἰς αὐτοὺς πολλοὺς καὶ μακροὺς λόγους, νὰ τοὺς πείσουν νὰ λάβωσιν τὰς καταλήλους τροφάς καὶ φάρμακα καὶ διακρύβουν διὰ νὰ τοὺς κάμψουν. ἔτσι ἔκαμε καὶ ὁ Παῦλος διὰ τοὺς μαθητάς. Ὅταν ἔδωκεν ὅτι ἡσθῆναι ὁ λόγος τῆς διδασκαλίας, ἐγκαινιάζει τὴν διὰ δακρύων θερμότητα.

Ποῖος δὲν θὰ ἐλυπεῖται τὸν Παῦλον, βλέπων αὐτὸν δακρύοντα καὶ ὀδυρομενον, ἀκόμη καὶ ἂν ἦτο πᾶσαν ἀνάσθητος καὶ αὐτῶν τῶν λίθων; Εἶδες ὅτι καὶ ἐκεῖ προεῖπε τὰ

25. Πρᾶξ. 20, 28.

26. Πρᾶξ. 20, 29.

μέλλοντα; Καί ἐδῶ κάμνει τὸ ἴδιον ὅταν λέγῃ: «Νὰ ἐξο-
ρετε ὅτι κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας θὰ ἐνοικήσουν δύσκο-
λοι περιστάσεις».²⁹ Διὰ ποῖον λόγον τὸ λέγει εἰς τὸν Τιμό-
θεον καὶ δὲν λέγει καθαρὰ: ὅς ἴδουν οἱ ἐπιγιγνώμενοι ὅτι
θὰ ἐνοικήσουν δύσκολοι περιστάσεις; Ἀλλὰ γινώριζε ἐνυ-
διὰ νὰ ξυρῆς ὁ μαθητὴς, ὅπως καὶ ὁ διδάσκαλος, φρον-
τίζει διὰ τὰ μέλλοντα. Ἐ. Διότι ἂν δὲν ἐφρόντιζε δὲν θὰ
ἀνέθετε τὴν φροντίδα παρομοίως καὶ εἰς τὸν μαθητὴν.

Ἔτσι κάμνει καὶ ὁ Χριστός. Ὅταν τὸν ἐπλησίασαν οἱ
μαθηταί, θέλοντες νὰ μάθουν τὰ περὶ συντελείας, λέγει
πρὸς αὐτοὺς: «Θὰ ἀκούσετε περὶ πολέμων».³⁰ Αὐτοὶ δὲ
δὲν ἐπρόκειτο ν' ἀκούσουν. Τὸ σῶμα τῶν πιστῶν εἶναι ἐνι-
αίου. Καὶ ὅπως οἱ τότε ἄνθρωποι ἀκούουν διὰ τὰ μέλλον-
τα, ἔτσι καὶ ἡμεῖς μαθαίνουμεν περὶ θάνατον ἐγὼν τότε. Ὁ-
πως εἶπα, ἡμεῖς καὶ ἐκεῖνοι εἰμεθα ἐνιαῖον σῶμα, συνδε-
μένοι μὲ ἀκρίθειαν μεταξύ μας, ἂν καὶ ἀνῆκωμεν εἰς τὴν
ἐσχάτην τάξιν τῶν μελῶν. Τὸ σῶμα τοῦτο δὲν τὸ χωρίζει
οὔτε ὁ χρόνος οὔτε ὁ τόπος. Συνδεόμεθα μεταξύ μας ὅχι
μὲ νῦρα,³¹ ἀλλὰ εἰμεθα περιδεόμενοι ἀπὸ παντοῦ
μὲ θεοῦ ἀγάπης. Διὰ τοῦτο καὶ ἐνῶ ὁμιλεῖ μὲ ἐκείνους
περὶ ἡμῶν ἀκούομεν καὶ ἡμεῖς, ὅτι ἀφορᾷ ἐκείνους.

Ἀξίζει νὰ ἀναζητήσωμεν καὶ τοῦτο, ποῖος δηλαδὴ ὁ
λόγος διὰ τὸν ὅποιον ὅλα τὰ δυσάρεστα, λέγει ἡ Γραφή,
ὅτι θὰ συσσωρευθοῦν εἰς τὰ τέλη τῆς παρουσίας ζωῆς. Καὶ
ἀλλοῦ λέγει: «Κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας μερικοὶ θὰ ὁ-
πισσταθῶσιν τῆς πίστεως».³² Καὶ ἐδῶ λέγει πάλιν: «Κατὰ
τὰς τελευταίας ἡμέρας θὰ ἐνοικήσουν χαλεποὶ καιροί».³³
Καὶ ὁ Χριστὸς συμφωνοῦν μὲ ταῦτα ἔλεγε προφητικῶς: «Κα-
τὰ τὴν συντέλειαν μέλλετε ν' ἀκούσετε πολέμους καὶ φθι-
μας ὁ πόλεμος καὶ πείνων καὶ ἀσθενείας».³⁴ Διὰ ποῖον λό-
γον συσσωρεύεται κατὰ τὴν συντέλειαν τὸ μέγεθος τῶν
συμφορῶν; Μερικοὶ λέγουν ὅτι ἡ φύσις, κορασμένη καὶ
ἀσθενής, ὅπως ἓνα γηρασμένον σῶμα καταλαμβάνεται ἀπὸ
νόσσηματα, ἔτσι καὶ αὕτη, γηράσκουσα, καταλαμβάνεται ἀπὸ
πολλὰς συμφορὰς. Ἀλλὰ τὸ σῶμα κατὰ φυσικὴν ἀσθενεί-
αν καὶ φυσικὸν νόμον βασίλει εἰς τὸ γῆρας. Οἱ λοιποὶ καὶ
οἱ πόλεμοι καὶ οἱ σεισμοὶ δὲν συμβαίνουν διότι ἐγήρασαν
ἡ φύσις, οὔτε διὰ τὸ γεγονός, ὅτι γηράσκουν τὰ κτίσματα

29. 1^η Τιμ. 3, 1.

30. Ματθ. 24, 6.

31. Α' Τιμ. 1, 1.

32. Β' Τιμ. 3, 1.

33. Ματθ. 24, 6.

συμβαίνουσιν καὶ τὰ νόσσηματα. Ἡ πείνα, οἱ ἀσθενεῖαι, οἱ σει-
σμοὶ εἶναι τοπικά φαινόμενα, ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ κρίσις τῶν ἀν-
θρώπων πρόκειται νὰ διασφαρῇ, ἔ. ὅλα αὐτὰ εἶναι τιμω-
ρίαι διὰ τὰς ἀμαρτίας μας καὶ φάρμακα ἀνθρώπινων νο-
σημάτων. Τότε ἀκριβῶς ἐπιτείνονται τὰ ἀνθρώπινα νόση-
ματα. Καὶ διὰ ποῖον λόγον; Ἐγὼ πιστεύω, διότι ἀφγεί τὸ
δικαστήριον καὶ οἱ εὐδύναι εἶναι μελλοντικαὶ καὶ ὁ δικα-
στής δὲν ἦλθεν ἀκόμη καὶ οἱ μέλλοντες νὰ δώσουν λόγον
γίνονται ραθυμότεροι.

Τὸ ἴδιον λέγει ὁ Χριστὸς καὶ διὰ τὸν πονηρὸν δοῦλον,
ὅτι δηλαδὴ διὰ τοῦτο ἐγίνετο ραθυμότερος. Ἀφγεί ὁ Κύριός
μου, λέγει ὁ δοῦλος, διὰ τοῦτο δὲ ἔβρε τοὺς συνδούλους
καὶ διετάραξε τὴν τάξιν τοῦ Κυρίου. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χρι-
στὸς ὅταν τὸν ἐπλησίασαν οἱ μαθηταί διὰ νὰ μάθουν τὴν
ἡμέραν τῆς συντελείας δὲν τοὺς ἀπῆντησε, θέλων νὰ μᾶς
κρατῇ εἰς ἀγωνίαν συνεχῶς μὲ τὸ ἀδελφὸν τοῦ μέλλοντος,
προκειμένου ὁ καθένας, προσδοκῶν πάντοτε τὸ μέλλον,
καὶ ἐλπίζων εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ, νὰ γίνῃ ἐπι-
μελέστερος. Διὰ τοῦτο ὁ Ἐκκλησιαστής παρακαλεῖ: «Μὴ ἀ-
ναθέλλῃς νὰ ἐπιστρέψῃς πρὸς τὸν Θεόν, μήτε νὰ περιμέ-
νῃς ἡμέραν τὴν ἡμέραν, ὥσάν κάποτε νὰ πρόκειται νὰ ἀ-
πομακρυνθῇς».³⁵ Ἀδελφός εἶναι ὁ θάνατος καὶ τοῦτο διὰ νὰ
εἴσαι πάντοτε προετοιμασμένος. Ἡ ἡμέρα τοῦ Κυρίου ἐρ-
χεται ὅπως ὁ κλέπτης τὴν νύκτα, ὅχι διὰ νὰ κλέψῃ, ἀλλὰ
διὰ νὰ μᾶς διασφαλίῃ πληρέστερον. Ὅποιος προδίδει
τὸν κλέπτην περὶ ἀγρυπνίαν νύκτα καὶ, ἀφού ἔ. ἀνάψῃ
τὸν λύχνον, ἀγρυπνῶν συνεχῶς. Ἔτσι καὶ σεις, ἀφού ἀνά-
ψετε τὸ φῶς τῆς πίστεως καὶ τῆς ἀρεῆς συμπεριφορᾶς, θὰ
ἔχετε ἀναμμένης τὰς λαμπάδας σας ἐν διαρκεί ἀγρυπνίᾳ.
Ἐπειδὴ δὲν γνωρίζομεν πότε ἔρχεται ὁ νυμφίος, πρέπει νὰ
εἰμεθα συνεχῶς ἐτοιμοὶ καὶ ὅταν ἔλθῃ νὰ μᾶς ἐνθῇ ἐνγα-
ρούντας.

Θὰ ἤθελα νὰ ἐπακτείνω τὸν λόγον, ἀλλὰ καὶ ὅσα εἶπα,
μόλις καὶ μετὰ θίας τὸ κατώρθωσα, λόγῳ τῆς σωματικῆς
μου ἀσθενείας, ἐξ αἰτίας τῆς ὁποίας ἀπεμακρύνθη ἐπὶ
πολὺν χρόνον ἀπὸ σᾶς. Ὁ χρόνος ὑπῆρξε μακρὺς δι' ἐμέ,
ὅχι λόγῳ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἡμερῶν, ἀλλὰ λόγῳ μέτρου καὶ
διαθέσεως τῆς ψυχῆς. Εἰς τοὺς ἀγαπῶντας καὶ ὁ μικρὸς
χρόνος χωρισμοῦ φαίνεται πολὺς καὶ ἀνεπίτῳτος.³⁶ Ἀπὸ
τοῦτο ὁ Παῦλος ἔλεγε, ὅταν ἐχωρίσθη δι' ὀλίγων ἀπὸ
τοὺς Θεσσαλονικεῖς: «Εγὼ, ἀδελφοί μου, ἀπωφρονισμένος

34. Ἐβρ. 9, 8-9.

ἀπὸ σὰς προκαίρων, σωματικῶς καὶ διὰ ψυχικῶς, ἔχω ἐπιθυμήσει νὰ ἰδῶ τὰ πρόσωπά σας». ³⁵ Καὶ ἀπὸ τοῦ Παύλου, ὁ γνωρίζων περισσότερον παντός ἄλλου νὰ φιλοσοφῇ, δὲν ὑπέφερε τὸν μικρὸν χωρισμὸν, πῶς ἐγὼ νὰ ἀποφέρω τόσας πολλὰς ἡμέρας; Ἄλλ' ὁ κείνος μέν... ³⁶ μὴ ἀντέχων ἄλλο, φέρων ἀκόμη τὰ ἀπομεινάρια τῆς ἀρρώστειας, ἔτρεξα κοντὰ σας, πιστεύων ὅτι τὸ πλεον μέγα φάρμακον ἦτο νὰ γευθῇ τὴν αὐαντήριον τῆς ἀγάπης σας. Ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ νὰ τὴν ἀπολαμβάνω συνεχῶς, μετὰ τὰς εὐχὰς καὶ τὴν μεσολάθεσιν ὁλων τῶν ἁγίων, εἰς δόξαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν ὁποῖον, ὁμοῦ μετὰ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀνῆλκον ἡ δόξα, ἡ τιμὴ καὶ ἡ δύναμις, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

³⁵ A* Μισσαλ. B. 17.
³⁶ Ἰδιαιτὸς τοῦ χειρογράφου.

**ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
 ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ**

**ΙΩΑΝΝΟΥ
 ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
 ΕΡΓΑ**

ΤΟΜΟΣ 38

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΨΑΝΤΑΣ
 ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ
 ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΔΙΟΔΩΡΟΝ
 ΕΙΣ ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΠΑΣΧΑ
 «ΟΦΕΛΟΝ ΑΝΕΙΧΕΣΘΕ ΜΟΥ...»
 ΠΕΡΙ ΔΙΑΔΟΣΕΩΣ ΤΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΥ
 «ΟΥΔΕΠΟΤΕ ΑΦ' ΕΑΥΤΟΥ ΠΟΙΕΤ' Ο ΥΙΟΣ...»
 «ΕΝ ΕΣΧΑΤΑΙΣ ΗΜΕΡΑΙΣ
 ΕΣΘΝΤΑΙ ΚΑΙΡΟΙ ΧΑΛΕΡΟΙ!»

Κείμενον: B. de Montfaucon,

Sacred J. Chrysostomi opera omnia,
 III, Parisiis 1835, vol. 347-370, 901-912
 VI, Parisiis 1835, vol. 296-308, 315-339
 (PG 51, 301-320, 761-772; PG 56, 248-256, 264-260).